

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle raideliikennelaiksi ja laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle raideliikennelaiksi ja laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 105/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön johtaja, hallitusneuvos Laura Eiro, liikenne- ja viestintäministeriö
- liikenneneuvos Risto Saari, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Anu Mutanen, oikeusministeriö
- johtaja Laura Kuistio, Liikennevirasto
- rautatiealan sääntelyelimen päällikkö Juha Karjanlahti, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
- kehityspäällikkö Kaisa Sainio, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
- erikoistutkija Jussi Pääkkönen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- lakimies Leena Keisanen, VR-Yhtymä Oy
- ryhmäpäällikkö Johanna Wallin, Helsingin seudun liikenne
- operatiivinen johtaja Sanna Järvenpää, Finrail Oy
- toimitusjohtaja Jari Viita, Viita-Yhtiöt
- logistiikkapäällikkö Outi Nietola, Metsäteollisuus ry
- johtava asiantuntija Kyösti Orre, Raidealan neuvottelukunta RAINE
- veturinkuljettaja Ilkka Marttinen, Veturimiesten liitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto
- sisäministeriö
- puolustusministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Merja Kyllönen, Euroopan parlamentti
- Suomen Kuntaliitto
- Porvoon Museorautatie ry
- Rataverkonhaltijoiden yhteistyöryhmä
- Suomen Satamaliitto

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Fenniarail Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi raideliikennelaki, joka korvaisi voimassa olevan rautatielain ja kaupunkiraideliikenteestä annetun lain. Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta.

Esityksellä pannaan kansallisesti täytäntöön Euroopan unionin neljänteen rautatiepakettiin sisältyvät säädökset ja toteutetaan samalla rautatielainsäädännön kokonaisuudistus.

Esityksen yleisiä tavoitteita ovat rautatiemarkkinoiden toimivuuden parantaminen sekä sääntelyn selkiyttäminen. Esityksellä toteutetaan myös pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman tavoitetta sääntelyn purkamisesta ja toimijoiden hallinnollisen taakan keventämisestä unionilainsäädännön sallimissa rajoissa.

Euroopan unionin neljäs rautatiepaketti edellyttää, että kotimaan henkilöliikennepalvelujen tarjontaan turvataan avoin markkinoillepääsy vastaavalla tavalla kuin jo aikaisemmin on turvattu unionilainsäädännön mukaisesti avoin markkinoillepääsy Euroopan unionin sisäiseen kansainväliseen henkilöliikenteeseen ja tavaraliikenteeseen.

Rautatieliikenteen harjoittajat voivat jatkossa hakea yhtenäistä turvallisuustodistusta Suomen rataverkolla harjoitettavaa rautatieliikennettä varten joko Liikenne- ja viestintävirastolta tai Euroopan unionin rautatievirastolta. Jos rautatieliikennettä on tarkoitus harjoittaa useamman ETA-valtion alueella, turvallisuustodistusta on aina haettava Euroopan unionin rautatievirastolta. Myös kalustoyksikön markkinoillesaattamislupaa voitaisiin hakea joko Liikenne- ja viestintävirastolta tai Euroopan unionin rautatievirastolta, jos kalustoyksikköä käytetään vain Suomen rataverkolla. Useamman jäsenvaltion alueella käytettävien kalustoyksiköiden markkinoillesaattamisluvat olisi haettava Euroopan unionin rautatievirastolta.

Esityksellä pyritään helpottamaan yksityisraiteen haltijoiden hallinnollisia velvoitteita niin, että yksityisraiteen haltijoilla olisi jatkossa mahdollisuus ilmoittaa yksityisraiteensa Liikenne- ja viestintävirastolle nykyisen Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän turvallisuuslupavaatimuksen sijasta. Ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvilla yksityisraiteilla myös käyttöönottolupamenettelyä esitetään kevennettäväksi niin, että yhteentoimivuuden teknisten eritelmien noudattamisen voisi ilmoitetun laitoksen sijasta tarkistaa Liikenne- ja viestintävirasto ja vain yksityisraiteilla liikkuvalla kalustolle ei tarvitsisi hakea kaluston markkinoillesaattamislupaa vaan kansallinen käyttöönottolupa riittäisi.

Esitykseen sisältyy myös velvoite raideliikenteen paikantamisesta.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin erät rautatieliikenteen varautumista koskevat säännökset.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Ehdotetut lait on tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Raideliikennelain rautatieturvallisuutta ja rautatiejärjestelmän yhteentoimivuutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin vasta 16 päivänä kesäkuuta 2019.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä on kyse ennen kaikkea Euroopan unionin 4. rautatiepaketin markkinaosan säännösten kansallisesta toimeenpanosta. Raideliikennettä koskeva sääntely kuuluu hyvin pitkälle Euroopan unionin toimivaltaan, joten kansallinen liikkumavara nyt säädettävissä asioissa on yleisesti ottaen vähäistä.

Saadun selvityksen mukaan esitykseen ei sisälly kansallisia direktiivin edellyttämän sääntelyn ylittäviä henkilöliikenteen kilpailun avaamiseen liittyviä ehdotuksia. Valiokunta painottaa, että rautatieliikenteen järjestämiseen liittyvissä toimissa tulee ottaa erityisesti huomioon Suomen erityisolosuhteet ja Suomen markkinoiden erityispiirteet, kuten pääosin yksiraiteinen rataverkko, muusta Euroopasta poikkeava raideleveys, korkea käyttöaste ja liikenteen epätasainen jakautuminen maantieteellisesti. Toimivan rautatieliikennejärjestelmän aikaansaaminen ja kehittäminen Suomessa vaatii Keski-Euroopan olosuhteista merkittävästi eroavien piirteiden huomioonottamista, jotta palvelutarjonnasta saadaan riittävän kattava ja kilpailuolosuhteista tasapuolisia eri toimijoiden kannalta. Kokonaisuudessa tulee arvioida kattavasti toimenpiteiden ja muutosten yhteiskunnalliset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset.

Valiokunta pitää hyvänä, että esityksellä pyritään selkeyttämään sääntelyä ja keventämään hallinnollisia velvoitteita. Esityksessä kiinnitetään korostuneesti huomiota myös turvallisuusnäkökohtiin. Valiokunta pitää hyvänä, että esityksellä pyritään keventämään yksityisraiteen haltijoiden, kuten teollisuuslaitosten, raiteita koskevia hallinnollisia velvoitteita. Valiokunta kuitenkin korostaa, että kaikessa raideliikenteessä tulee huolehtia asianmukaisesti toiminnan turvallisuudesta.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille lukumääräisesti varsin paljon muutostoiveita. Esimerkiksi yksityisraiteiden ja merisatamaraiteiden strategisesti merkittävää luonnetta ja muun muassa rataverkon haltijan riippumattomuuteen ja kirjanpidolliseen eriyttämisvelvollisuuteen liittyviä velvoitteita on osin pidetty epätasapuolisina alan toimijoiden kilpailun edellytysten kannalta. Saadun selvityksen mukaan huomattava osa asiantuntijakuulemisen aikana tehdyistä muutosehdotuksista ei kuitenkaan ole linjassa EU-sääntelyn ja sitä koskevien päätösten tai tulkintojen kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä, että toimijoiden riippumattomuuteen ja eriyttämiseen liittyvät velvoitteet pyritään toteuttamaan käytännössä siten, että niistä ei aiheudu toimijoille tarpeetonta lisätyötä ja kustannuksia.

Kehittämistarpeita

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että liikenteenohjauspalveluja tarjoavan yhtiön tai yhteisön oikeutta esityksen 1. lakiehdotuksen 168 §:ssä tarkoitettujen tallenteiden käyttöön olisi tar-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

peen laajentaa liikenteen turvallisuuden ja toiminnan laadun edelleen kehittämiseksi. Kyseinen esityksen säännös vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Säännöksen luottamuksellisen viestin suojaan liittyvien perustuslakikykentöjen takia valiokunta katsoo, että muutostarpeen toteuttamismahdollisuudet vaatisivat tarkempaa selvittämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että liikenne- ja viestintäministeriö arvioi erikseen kyseisen sääntelyn muutostarpeet ja mahdollisuudet turvallisuuden edistämiseksi.

Saadun selvityksen mukaan esityksen ulkopuolisena asiana, ratamaksun perusmaksun EU-asetukseen (EU) N:o 2015/909 perustuva laskentakaava voi johtaa tilanteeseen, jossa sähkökäyttöisen veturin ratamaksun perusmaksu olisi korkeampi kuin dieselkäyttöisen veturin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että asiaan etsitään ympäristönäkökohtien kannalta tarkoituksenmukainen ratkaisu.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että ehdotukseen ei sisälly rangaistussäännöstä metroliikenteen junan kuljettamisesta huumaavan aineen vaikutuksen alaisena. Saadun selvityksen mukaan asia vaatii kuitenkin laajempaa arviointia ja kyseinen säännös kuuluu raideliikennelain sijasta paremmin liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017). Valiokunta pitää tärkeänä, että asian sääntelytarve liikenteen palveluista annetussa laissa arvioidaan viipymättä.

Eräitä muita näkökohtia

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että maanpuolustuksen tarpeet tulisi asettaa etusijalle ratakapasiteettia myönnettäessä ylikuormitus- ja etusijajärjestystilanteissa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että rataverkon haltija määrittelee EU-sääntelyn mukaan itse ne etusijajärjestykset, joiden perusteella kapasiteettia myönnetään. Valiokunta korostaa maanpuolustukseen liittyvän toiminnan merkitystä myöntämisedellytyksiä määritettäessä.

Selvyyden vuoksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentin mukaan myös muut rautatieliikenteen harjoittajaa koskevat säännökset koskevat myös museoliikenteen harjoittajaa. Näin ollen museoliikenteen harjoittajilla on oikeus saada myös 133 §:ssä tarkoitettuja palveluita käyttöönsä muiden rautatieliikenteen harjoittajien tavoin.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 186 §:ssä ehdotetaan, että rautatieliikenteen toimiluvan haltijan tai sen edustajan sekä kaupunkiraideliikenteen harjoittajan on huolehdittava siitä, että liikennevälineen sijaintitieto on saatavilla liikennevälineen ollessa palveluntarjontaan liittyvässä ajossa. Pykälään sisältyy myös säännökset tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta. Valiokunta pitää ehdotuksen tavoitteita rautatieturvallisuuden parantamisesta ja erityisesti tasoristeysonnettomuuksien ehkäisemisestä kannatettavina. Kyseistä paikantamista koskevaa ehdotusta on kuitenkin jouduttu arvioimaan Euroopan unionin lainsäädännön ja markkinoillepääsyn tasapuolisuuden näkökulmasta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan unionin rautatievirasto ilmoitti 19.11.2018, että se voi hyväksyä 186 §:ssä esitetyn säännöksen raideliikenteen paikantamisvelvoitteesta, ja Euroopan komissio vahvisti 23.11.2018 yhtyvänsä EU:n rautatieviraston kantaan. Näin ollen valiokunta on säilyttänyt paikantamisvelvoitetta koskevan 186 §:n lakiehdotuksessa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus

3 §. Soveltamisalan rajaukset. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 ja 3 momentin viittauksiin lakitekniisiä korjauksia.

29 §. Yksityisraiteen hallinnasta ilmoittaminen. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momentin viittaukseen lakitekniisen korjauksen.

34 §. Yksityisraiteen haltijoiden ilmoitusten luettelointi. Liikenne- ja viestintävirastolla on tehtäviä ehdotetussa laissa muuallakin kuin 5 luvussa. Näin ollen valiokunta on muuttanut pykälän 1 momentin sanamuotoa siten, että säännöksessä puhutaan virastolle tämän lain mukaan kuuluvista tehtävistä ja velvoitteista.

35 §. Yhteentoimivuuden perusteet. Valiokunta on saamansa selvityksen mukaan muuttanut pykälän 3 momentin 4 kohtaa siten, että säännöksessä käytetään esityksessä määriteltyä termiä rataverkko rautateiden sijasta.

48 §. Hakijan tehtävät EY-tarkastusvakuutuksen laatimismenettelyssä. Valiokunta on korjannut saamansa selvityksen perusteella pykälän 1 momentin sanamuotoa siten, että EY-tarkastusvakuutuksen sijasta käytetään termiä EY-tarkastus.

64 §. Kalustoyksikön käyttöalueen laajentaminen. Valiokunta on tehnyt pykälän 3 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

65 §. Luvan saaneille kalustoyksiköille ennen käyttöä tehtävät tarkastukset. Valiokunta on tehnyt pykälän otsikkoon kieliasullisen korjauksen.

14 luku. Kiinteiden osajärjestelmien käyttöönotto 5 luvun mukaisilla yksityisraiteilla ja liikkuvan kaluston käyttöönotto Venäjän liikenteessä, museoliikenteessä ja siirtoajossa.

Valiokunta on muuttanut saamansa selvityksen perusteella 14 luvun otsikkoa siten, että siirtoajon sijasta otsikossa käytetään esityksen 79 §:ssä käytettyä termiä siirtotyö.

80 §. Venäjän federaatiosta saapuvat kalustoyksiköt. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

84 §. Ilmoitetuksi laitokseksi hyväksymistä koskeva hakemus. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

96 §. Ilmoitetun laitoksen velvollisuus antaa tietoja. Valiokunta on tehnyt pykälän 2 momentin 1 kohtaan kieliasullisia korjauksia.

112 §. Rataverkon haltijoiden ja ratakapasiteetin hakijoiden yhteistyöryhmä. Valiokunta on tehnyt pykälän 4 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

115 §. Suurnopeusjunia käyttävän henkilöliikenteen tarjonnan rajoittaminen. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

132 §. Vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyvät palvelut sekä lisä- ja oheispalvelu. Valiokunta on tehnyt pykälän 4 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

134 §. Palvelutarjonnan eriyttämistä koskevat vaatimukset. Valiokunta on tehnyt pykälän 2 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

146 §. Kannustimet rataverkon haltijalle. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin lakitek-nisen korjauksen.

154 §. Rataverkon haltijaa koskevat vaatimukset. Valiokunta on tehnyt pykälän 3 moment-tiin kieliasullisen korjauksen.

171 §. Varautuminen. Valiokunta on muuttanut pykälän 1 momenttia siten, että säännöksessä käytetään varautumissuunnitelman sijasta termiä valmiussuunnitelma. Muutos vastaa saadun sel-vityksen mukaan valmiuslaissa (1552/2011) käytettyä terminologiaa.

174 §. Rangaistussäännökset. Valiokunta ei ole muuttanut ehdotettua pykälää. Selvyyden vuoksi valiokunta kuitenkin toteaa esityksen 174 §:n 1 momentin 2 kohdan osalta, että 5 luvussa tarkoitettujen yksityisraiteen haltijoiden osalta edellytysten puuttumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa yksityisraiteen haltija harjoittaa rataverkon hallintaa tekemättä ilmoitusta toiminnastaan Liikenteen turvallisuusvirastolle tai ilman EU:n turvallisuuslupaa.

176 §. Rangaistus rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusvaatimusten rikkomisesta. Valio-kunta on tehnyt pykälään lakitek-nisen korjauksen. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman sel-vityksen mukaan rangaistussäännöksissä tulisi ottaa huomioon muun muassa viimeaikainen oi-keuskäytäntö. Muutostarpeiden arviointi vaatii kuitenkin laajempaa selvitystyötä. Valiokunta pi-tää tärkeänä, että ministeriöt arvioivat erikseen yhteistyössä mahdolliset muutostarpeet kysei-seen sääntelyyn.

179 §. Liikenne- ja viestintäviraston ja sääntelyelimen oikeus tehostekeinoihin. Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin kieliasullisen korjauksen.

188 §. Muutoksenhaku. Selkeyden vuoksi valiokunta on täsmentänyt pykälän 1 momentin sa-namuotoa siten, että kyse on nimenomaan Liikenne- ja viestintäviraston päätöksistä.

189 §. Viranomaisten tiedonsaantioikeus. Rautatielakia on muutettu hallituksen esityksen an-tamisen jälkeen lailla 641/2018, jossa muutetaan liikesalaisuuksia koskevaa terminologiaa. Va-liokunta on muuttanut pykälää näiden muutosten huomioon ottamiseksi siten, että pykälässä käy-tetään termiä liikesalaisuus liike- ja ammattisalaisuuden sijasta.

191 §. Voimaantulo. Aikataulujen kiireellisyydestä johtuen valiokunta on poistanut voimaantu-losäännöksistä niihin kirjatut kiinteät voimaantulopäivämäärät.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

192 §. Siirtymäsäännökset. Aikataulujen kiireellisyydestä johtuen valiokunta on poistanut voimaantulosäännöksestä kiinteän voimassaolopäivämäärän.

2. lakiehdotus

II OSA 5 luku 6 §. Varautuminen poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin. Valiokunta on muuttanut pykälän uutta 2 momenttia siten, että säännöksessä käytetään varautumissuunnitelman sijasta termiä valmiussuunnitelma. Muutos vastaa valmiuslaissa käytettyä terminologiaa. Valiokunta on tehnyt myös lakiteknisen korjauksen lakiehdotuksen johtolauseeseen.

II OSA 6 luku 8 §. Varautuminen poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että varautumisvelvollisuutta koskevan säännöksen EU:n rautatievastuuasetuksen velvoitteet eivät kaikilta osin sovellu sellaisenaan kaupunkiraideliikenteeseen ja EU-sääntely antaa mahdollisuuden jättää kaupunkiraideliikenne kyseisen sääntelyn ulkopuolelle. Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että kaupunkiraideliikenteen harjoittajat jätetään kyseisen EU-sääntelyn ulkopuolelle. Valiokunta kuitenkin katsoo, että myös näillä toimijoilla tulee olla velvollisuus laatia valmiussuunnitelma, jossa tulee ottaa huomioon kaupunkiraideliikenteen erityispiirteet ja toimijoiden näkemykset.

Voimaantulosäännös. Valiokunta on poistanut voimaantulosäännöksestä lain III osan sääntelyä koskevan voimaantulosäännöksen esitykseen kuulumattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 105/2018 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Raideliikennelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää raideliikennettä ja sen turvallisuutta ja rautatiejärjestelmän yhteentoimivuutta sekä rataverkon tehokasta käyttöä. Lain tavoitteena on lisäksi luoda tasa-puoliset ja syrjimättömät edellytykset raideliikennemarkkinoiden toiminnalle.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan Suomen rautatiejärjestelmään ja kaupunkiraideliikenteen rataverkon hallintaan.

Lakia ei sovelleta muusta rautatiejärjestelmästä erillään oleviin rataverkkoihin.

Lakia sovellettaessa tulee ottaa huomioon, että rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta Euroopan unionissa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/797/EU, jäljempänä *yhteentoimivuusdirektiivi*, ja rautatieturvallisuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/798/EU, jäljempänä *rautatieturvallisuudsdirektiivi*, nojalla Euroopan komission antamassa täytäntöönpanosäätelyssä rautatieyrityksille kohdistetut velvoitteet koskevat myös rautatieliikenteen harjoittajia, ellei tässä laissa toisin säädetä.

3 §

Soveltamisalan rajaukset

Muut yksityisraiteen haltijat kuin merisatamaraitteiden haltijat ja VR-Yhtymä Oy voivat noudata 5 luvussa säädettyä ilmoitusmenettelyä lain 4 luvun mukaisen turvallisuusluvan hakemisen ja sen edellytyksenä olevan 10 §:ssä tarkoitettujen turvallisuusjohtamisjärjestelmän ja 11 §:ssä edellytettyjen turvallisuusjohtamisjärjestelmän hätätilamenettelyjen sijasta ja 14 luvussa säädettyjä menettelyjä lain 9 luvun, 11 luvun 58—67 §:n ja 12 luvun sijasta.

Niihin yksityisraiteiden haltijoihin, jotka Euroopan komissio, jäljempänä *komissio*, on sille tehdyn ilmoituksen perusteella päättänyt jättää yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/34/EU, jäljempänä *rautatiemarkkina-direktiivi*, IV luvun kapasiteetin jakamista ja ratamaksua koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle sekä yksityisraiteiden haltijoihin, jotka eivät kuulu rautatieinfrastruktuuriin siten kuin se on määritelty rautatiemarkkinadirektiivin liitteessä I, ei sovelleta 16, 17 ja 19 lukua eikä 132 §:n 1 momenttia.

Museoliikenteen harjoittajiin sovelletaan lain 2, 3, 13, 19, 20 ja 22—24 lukua siltä osin kuin säännökset kohdistuvat rautatieliikenteen harjoittajiin sekä 68 §:n 5 momenttia sekä 79, 81, 82 ja 123 §:ää.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Lain 18 luvun säännöksiä ei sovelleta, jos palvelupaikkaa tai niissä tarjottavia palveluita käytetään vain palvelupaikan ylläpitäjän tarvitsemiin omiin kuljetuksiin tai palvelupaikkaa tai niissä tarjottavia palveluja käyttää vain yksi loppuasiakas.

Kaupunkiraideliikenteen rataverkon haltijaa koskevat 21 luvun lisäksi 165—167, 170—174, 177—180, 183 sekä 186—189 §.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *aikataululla* tietoja, joissa määritellään kaikki junien ja liikkuvan kaluston suunniteltu liikuminen tietyllä rataverkolla, rautatiereitillä tai sen osalla aikataulun voimassaoloaikana;

2) *akkreditoinnilla* tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvää akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevista vaatimuksista ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008, jäljempänä *akkreditointiasetus*, 2 artiklan 10 kohdassa määriteltyä akkreditointia;

3) *erityistapauksella* rautatiejärjestelmän osaa, jota varten yhteentoimivuuden teknisiin eritelmiin on sisällytetty joko tilapäisiä tai pysyviä erityismääräyksiä maantieteellisten tai topografisten esteiden takia tai koska kaupunkiympäristö tai yhdenmukaisuus olemassa olevan järjestelmän kanssa asettaa rajoituksia;

4) *hakijalla* lupaa tai oikeutta hakevaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä;

5) *hankintayksiköllä* julkista tai yksityistä toiminnanharjoittajaa, joka tilaa osajärjestelmän suunnittelun, rakentamisen, uudistamisen tai parantamisen;

6) *kalustoyksikkötyypillä* tyyppiä, jolla määritellään kalustoyksikön suunnittelua koskevat tyypin- tai suunnittelutarkastustodistuksen kattamat perusominaisuudet;

7) *kalustoyksiköllä* raideliikenteen kalustoyksikköä, joka liikkuu pyörillä raiteilla vetovoiman avulla tai ilman sitä ja joka koostuu yhdestä tai useammasta rakenteellisesta ja toiminnallisesta osajärjestelmästä tai tämän osasta;

8) *kalustoyksikön* haltijalla luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka kalustoyksikön omistajana tai sen käyttöoikeuden saaneena käyttää kalustoyksikköä kuljetusvälineenä ja joka on rekisteröity kalustoyksikön haltijaksi kalustoyksikön rekisteröintivaltion kansalliseen kalustorekisteriin;

9) *kalustoyksikön käyttöalueella* rataverkkoa tai -verkkoja Euroopan talousalueen jäsenvaltiossa, jäljempänä *ETA-valtiossa*, tai jäsenvaltioiden ryhmässä, jossa kalustoyksikköä on tarkoitus käyttää;

10) *kansallisella akkreditointielimellä* akkreditointiasetuksen 2 artiklan 11 kohdassa määriteltyä kansallista akkreditointielintä;

11) *kansallisilla oikeussäännöillä* rautateiden turvallisuutta tai teknisiä vaatimuksia koskevia kansallisesti vahvistettuja sitovia oikeussääntöjä, jotka ovat muita kuin unionin tai kansainvälisissä oikeussäännöissä asetetut vaatimukset, ja joita sovelletaan rautatieliikenteen harjoittajiin, rataverkon haltijoihin tai kolmansiin osapuoliin;

12) *kaupunkiraideliikenteen rataverkolla* metro- ja raitiorataverkkoa, jota hallinnoi kaupunkiraideliikenteen rataverkon haltijana toimiva kunnan liikelaitos tai yhtiö taikka muu yhtiö tai yhteisö;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

13) *kohtuullisella tuotolla* oman pääoman tuottoastetta, jossa otetaan huomioon palvelupaikan ylläpitäjälle aiheutunut mahdollinen riski ja joka vastaa viimeksi kuluneiden vuosien keskimääräistä tuottoastetta asianomaisella palvelutoimialalla;

14) *käyttönotolla* kaikkia toimenpiteitä, joilla osajärjestelmä tai kalustoyksikkö saatetaan toimintaan;

15) *liikennöinnillä* junaliikennettä ja vaihtotyötä;

16) *markkinoille saattamisella* yhteentoimivuuden osatekijän, osajärjestelmän tai kalustoyksikön asettamista ensimmäistä kertaa saataville Euroopan unionin markkinoilla toimintavalmiina suunnitellussa toimintakunnossaan;

17) *museoliikenteellä* museokalustolla rataverkolla harjoitettavaa laajuudeltaan vähäistä liikennöintiä, jota harjoittava yhteisö ei tavoittele toiminnallaan liiketaloudellista voittoa;

18) *olennaisilla vaatimuksilla* niitä yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä III tarkoitettuja edellytyksiä, jotka rautatiejärjestelmän, osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden sekä liitännöiden on täytettävä;

19) *onnettomuudella* ei-toivottua tai tahatonta äkillistä tapahtumaa tai erityistä tällaisten tapahtumien ketjua, jolla on haitallisia seurauksia;

20) *osajärjestelmällä* yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä II tarkoitettuja Euroopan unionin rautatiejärjestelmän rakenteellisia tai toiminnallisia osia;

21) *palvelujen hakijalla* julkista tai yksityistä yhteisöä tai toiminnanharjoittajaa, kuten ratakapasiteetin hakijaa, rautatieliikenteen harjoittajaa, liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) IV osan 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua toimivaltaista viranomaista, koulutuspalveluita tarjoavaa oppilaitosta, toista palvelupaikan ylläpitäjää tai muuta palvelua tarvitsevaa tahoa, joka hakee palvelupaikan ylläpitäjältä sen tarjoamia rautatieliikenteen tuki- ja huoltopalveluja omaan käyttöön tai toisen rautatieliikenteen harjoittajan taikka oppilaitoksen käyttöön ja joihin sovelletaan palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeudesta annettua komission täytäntöpanoasetusta (EU) 2017/2177;

22) *palvelupaikalla* rakennelmaa, mukaan lukien maa-alueet, rakennukset ja laitteet, joka on kokonaan tai osittain järjestetty rautatieliikenteen harjoittajille rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 2–4 kohdassa tarkoitettuna palvelun tarjoamiseen;

23) *palvelupaikan ylläpitäjällä* julkista tai yksityistä yhteisöä, joka vastaa yhden tai useamman palvelupaikan hallinnoinnista tai tarjoaa palvelujen hakijalle rautatieliikenteen tuki- ja huoltopalveluja;

24) *parantamisella* osajärjestelmän tai sen osan muuttamiseen liittyviä merkittäviä töitä, joista aiheutuu EY-tarkastusvakuutuksen liitteenä olevien teknisten asiakirjojen muutos, jos tällaiset tekniset asiakirjat ovat olemassa, ja joilla parannetaan osajärjestelmän yleistä suoritustasoa;

25) *pitkälle edenneellä hankkeella* hanketta, joka on edennyt sellaiseen suunnittelu- tai rakennusvaiheeseen, että teknisten eritelmien muuttaminen voi vaarantaa hankkeen suunnitellun toteutettavuuden;

26) *ratakapasiteetilla* mahdollisuutta laatia aikatauluja rataverkolla liikennöitäville reiteille, joiden käyttöoikeutta on haettu tietyksi ajaksi rautatieinfrastruktuurin jollekin osuudelle ja mahdollisuutta käyttää rautatieinfrastruktuuria aikataulun mukaisesti;

27) *ratakapasiteetin hakijalla* rautatieliikenteen harjoittajaa, liikenteen palveluista annetun lain IV osan 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua toimivaltaista viranomaista sekä laivaajaa, lastinantajaa tai muuta rahdin lähettäjää, huolitsijaa, yhdistettyjen kuljetusten harjoittajaa sekä rautatiealan koulutuslaitosta, jotka joko julkisen palvelun tarjoamiseen liittyvistä tai kaupallisista syistä haluavat hankkia ratakapasiteettia;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

28) *rataverkolla* valtion rataverkon haltijan hallinnoimaa valtion rataverkkoa ja lain soveltamisalan piiriin kuuluvaa yksityisraidetta;

29) *rataverkon haltijalla* valtion rataverkon haltijaa tai yksityisraiteen haltijaa, joka on vastuussa erityisesti rautatieinfrastruktuurin rakentamisesta, hallinnoinnista ja kunnossapidosta;

30) *rautatieinfrastruktuurilla* rataverkkoa ja rataan kiinteästi kuuluvia osia siten kuin ne on määritelty rautatiemarkkinadirektiivin liitteessä 1;

31) *rautatiejärjestelmällä* rataverkkoa raiteineen ja ratapihoineen, niillä käytettäviä kalustoyksiköitä ja muita rakenteellisia ja toiminnallisia osajärjestelmiä sekä koko järjestelmän hallinnointia ja käyttöä;

32) *rautatieliikenteen harjoittajalla* rautatieyritystä, yritystä, joka tekee rataverkolla radan rakennus- ja kunnossapitotöitä ja harjoittaa siten liikennöintiä rataverkolla, museoliikenteen harjoittajaa, muuta kuin päätoimenaan liikennöivää yritystä tai yhteisöä ja liikennöivää rataverkon haltijaa;

33) *rautatiereitillä* ratakapasiteettia, joka tarvitaan tietyn junan kuljettamiseen paikasta toiseen tietyinä ajanjaksona;

34) *rautatieyrityksellä* julkista tai yksityisoikeudellista yritystä tai muuta yhteisöä, joka Euroopan talousalueella, jäljempänä *ETA-alueella*, myönnetyn asianomaisen toimiluvan nojalla päätoimenaan harjoittaa rautateiden henkilö- tai tavaraliikennettä ja joka on velvollinen huolehtimaan vetopalveluista; rautatieyrityksellä tarkoitetaan myös yksinomaan vetopalveluja tarjoavaa yritystä;

35) *sarjalla* tietyn suunnittelutyypin mukaisten, keskenään samanlaisten kalustoyksikköjen joukkoa;

36) *siirtotyöllä* rataverkon haltijan tekemää kaluston kuormaukseen, radan kunnossapitoon tai huoltopalveluihin liittyvää kalustoyksiköiden siirtämistä liikennöintiä varten tai liikennöinnin jälkeen;

37) *toiminta-alueella* rataverkkoa tai -verkkoja yhdessä tai useammassa ETA-valtiossa, jossa rautatieliikenteen harjoittaja aikoo toimia;

38) *toiminnan laajuudella* matkustajien ja rahdin sekä rautatieliikenteen harjoittajan työntekijöiden arvioitua määrää;

39) *toiminnan lajilla* henkilöliikennettä, suurnopeusliikennettä, tavaraliikennettä vaarallisten aineiden kuljetukset mukaan luettuina tai ilman niitä ja vaihtotyöpalveluja;

40) *turvallisuusjohtamisjärjestelmällä* rataverkon haltijan tai rautatieliikenteen harjoittajan organisaatiota, järjestelyjä ja menettelyjä, joilla varmistetaan sen toimintojen turvallinen hallinnointi;

41) *uudistamisella* osajärjestelmän tai osajärjestelmän osan korvaamiseen liittyviä merkittäviä töitä, joilla ei muuteta osajärjestelmän yleistä suoritustasoa;

42) *vaaratilanteella* tapahtumaa, joka ei ole onnettomuus tai vakava onnettomuus, mutta joka vaarantaa raideliikenteen turvallisuuden;

43) *vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksella* elintä, jonka on ilmoitettu olevan vastuussa tai joka on nimetty vastaamaan vaatimustenmukaisuuden arvioinnista kalibroinnin, sertifioinnin ja testauksen avulla ja jolla osoitetaan, että tuote, prosessi, palvelu, osajärjestelmä, henkilö tai elin täyttää sille asetetut erityiset vaatimukset;

44) *vakavalla onnettomuudella* junien törmäystä tai raiteilta suistumista, jossa kuolee vähintään yksi henkilö tai loukkaantuu vakavasti vähintään viisi henkilöä tai joka aiheuttaa huomattavaa vahinkoa liikkuvalla kalustolle, infrastruktuurille tai ympäristölle, sekä muuta seurauksiltaan

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

samanlaista onnettomuutta, jolla on selvä vaikutus rautateiden turvallisuuden säätelyyn tai sen hallintaan;

45) *valmistajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka valmistaa taikka antaa toisen suunniteltavaksi tai valmistettavaksi tuotteen, joka on yhteentoimivuuden osatekijä, osajärjestelmä tai kalustoyksikkö, ja markkinoi sitä omalla nimellään tai tavaramerkillään;

46) *verkkoselostuksella* rataverkon haltijan laatimaa asiakirjaa, jossa se esittelee yksityiskohteisesti rataverkon ja muun infrastruktuurin hinnoittelujärjestelmien ja kapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisyjärjestelmän yleiset säännöt, määräajat, menettelyt ja perusteet, mukaan lukien muut tiedot, joita tarvitaan ratakapasiteettia koskevissa hakemuksissa;

47) *yhdenmukaistetulla standardilla* eurooppalaisesta standardoinnista, neuvoston direktiivien 89/686/EY ja 93/15/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 94/9/EY, 94/25/EY, 95/16/EY, 97/23/EY, 98/34/EY, 2004/22/EY, 2007/23/EY, 2009/23/EY, 2009/105/EY muuttamisesta ja neuvoston päätöksen 87/95/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 1673/2006/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1025/2012 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määriteltyä eurooppalaista standardia;

48) *yhteentoimivuudella* rautatiejärjestelmän soveltuvuutta junien varmaan ja keskeytymättömään liikennöintiin vaadittavalla suoritusasolla;

49) *yhteentoimivuuden osatekijällä* sellaista osajärjestelmään kuuluvan tai siihen liitettäväksi tarkoitetun laitteen perusosaa, perusosien ryhmää, osakokonaisuutta tai kokonaisuutta, josta rataverkon yhteentoimivuus riippuu suoraan tai epäsuorasti; osatekijän käsite kattaa aineellisten esineiden lisäksi myös aineettomat hyödykkeet;

50) *yhteentoimivuuden teknisellä eritelmällä* kutakin osajärjestelmää tai osajärjestelmän osaa koskevia vaatimuksia, joilla mahdollistetaan olennaisten vaatimusten noudattaminen ja varmistetaan Euroopan unionin rautatiejärjestelmän yhteentoimivuus;

51) *yhteisillä turvallisuusmenetelmillä* menetelmiä, joilla kuvaillaan, miten turvallisuuden tasoa ja turvallisuustavoitteiden saavuttamista ja muiden turvallisuusvaatimusten noudattamista arvioidaan;

52) *yhteisillä turvallisuustavoitteilla* turvallisuuden vähimmäistasoja, jotka on saavutettava koko rautatiejärjestelmässä ja mahdollisuuksien mukaan Euroopan unionin rautatiejärjestelmän eri osissa;

53) *yhteisillä turvallisuusindikaattoreilla* niitä turvallisuustavoitteiden saavuttamisen arvioimisen helpottamiseksi ja yleisen kehittymisen seuraamiseksi kerättäviä tietoja, jotka luetellaan rautatieturvallisuudirektiivin liitteessä I;

54) *yksityisraiteella* muuta kuin valtion omistamaa ja valtion rataverkon haltijan hallinnoimaa tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa raidetta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

2 luku

Turvallisuus

5 §

Rautatieturvallisuuden kehittäminen

Liikenne- ja viestintävirasto vastaa yhteistyössä muiden rautatiealan toimijoiden kanssa siitä, että rautatiejärjestelmän turvallisuustasoa ylläpidetään ja parannetaan Euroopan unionin lainsäädännön, jäljempänä *EU-lainsäädäntö*, kansainvälisten oikeussäntöjen ja alan teknisen ja tieteellisen kehityksen mahdollistamalla tavalla.

Liikenne- ja viestintäviraston on yhteistyössä muiden rautatiealan toimijoiden kanssa varmistettava, että rautatieliikenteen harjoittajat ja rataverkon haltijat ovat oman toimintansa osalta vastuussa Euroopan unionin rautatiejärjestelmän turvallisesta käytöstä.

Liikenne- ja viestintäviraston on laadittava ja julkaistava vuosittain kansallinen turvallisuus-suunnitelma. Kansallisessa turvallisuussuunnitelmassa on vahvistettava toimenpiteet, joiden avulla yhteiset turvallisuustavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Liikenne- ja viestintäviraston on tarvittaessa tuettava Euroopan unionin rautatieviraston, jäljempänä *EU-virasto*, työtä sen seurattessa rautateiden turvallisuuden kehitystä Euroopan unionin tasolla.

6 §

Rautatieliikenteen harjoittajien, rataverkon haltijoiden ja muiden toiminnanharjoittajien vastuu turvallisuuden kehittämisessä ja seurannassa

Rautatieliikenteen harjoittajien ja rataverkon haltijoiden on otettava käyttöön 10 §:ssä tarkoitettu turvallisuusjohtamisjärjestelmä ja ylläpidettävä sitä ottaen huomioon lainsäädännössä tapahtuvat muutokset.

Rautatieliikenteen harjoittajien ja rataverkon haltijoiden on toteutettava tarvittavia riskienhallintatoimenpiteitä toistensa kanssa yhteistyössä. Niiden on otettava huomioon myös muiden osapuolien toimintaan liittyvät riskit ja varmistettava sopimusteitse, että myös alihankkijat soveltavat riskinhallintatoimenpiteitä. Alihankkijoiden kanssa tehdyt sopimukset on pyynnöstä annettava tiedoksi EU-virastolle tai Liikenne- ja viestintävirastolle.

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sekä muiden toiminnanharjoittajien, joiden toiminta vaikuttaa rautatiejärjestelmän turvallisuuteen on toteutettava tarvittavia riskienhallintatoimenpiteitä muiden kanssa yhteistyössä ja varmistettava, että niiden toimittamat osajärjestelmät, lisävarusteet ja materiaalit ja niiden tarjoamat palvelut ovat niitä ja niiden käyttöä koskevien säännösten ja määräysten mukaisia, jotta kyseisiä tuotteita tai palveluja voidaan käyttää turvallisesti rautatiejärjestelmässä.

Jos 2 tai 3 momentissa tarkoitettujen toiminnanharjoittajien havaitsevat turvallisuusrisikin tai saavat siitä tiedon, niiden on toteutettava korjaava toimenpide turvallisuusrisikin käsittelemiseksi sekä ilmoitettava siitä muille asiaan kuuluville osapuolille tarvittaviin toimiin ryhtymiseksi.

Jos kalustoyksiköitä siirretään rautatieliikenteen harjoittajalta toiselle, kaikkien asianomaisten toiminnanharjoittajien on vaihdettava kaikki tiedot, joilla on merkitystä kaluston turvallisen käy-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

tön kannalta, mukaan lukien tiedot kalustoyksikön tilasta, historiasta, kunnossapitoasiakirjoista, kuormaustoimenpiteiden jäljitettävyydestä ja rahtikirjoista.

7 §

Huumaavat aineet ja toimintakyvyn heikkeneminen

Rautatieturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavaa tehtävää ei saa hoitaa se, jonka veren alkoholipitoisuus on kohonnut tai joka on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta niin, että sitä on hänen elimistössään havaittava määrä.

Rautatieturvallisuuteen vaikuttavaa tehtävää ei saa hoitaa myöskään se, joka sairauden tai väsymyksen johdosta taikka muusta vastaavasta syystä ei voi hoitaa tehtävää liikenneturvallisuutta vaarantamatta.

8 §

Kansalliset rautatieturvallisuutta koskevat oikeussäännöt

Kansalliset oikeussäännöt eivät saa johtaa syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen rautatieliikenteen harjoittamisen rajoittamiseen. Kansallisia oikeussääntöjä voidaan antaa:

- 1) kansallisista turvallisuustavoitteista ja turvallisuusmenetelmistä;
- 2) turvallisuusjohtamisjärjestelmille asetetuista vaatimuksista ja turvallisuustodistuksen myöntämisestä;
- 3) yhteistä rataverkkoa koskevista liikennöintisäännöistä, joita yhteentoimivuuden tekniset eritelmät eivät vielä kata;
- 4) liikennöintivaatimuksista;
- 5) rautatieturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavaa tehtävää suorittavaa henkilöstöä koskevista vaatimuksista siltä osin kuin yhteentoimivuuden tekninen eritelmä ei vielä kata niitä;
- 6) onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnasta.

Kansallisia oikeussääntöjä voidaan antaa vain, jos:

- 1) yhteinen turvallisuusmenetelmä ei kata turvallisuusmenetelmiä koskevia oikeussääntöjä;
- 2) yhteentoimivuuden tekniset eritelmät eivät sisällä asianomaista rataverkkoa koskevia oikeussääntöjä;
- 3) oikeussääntö on tarpeen antaa ennaltaehkäisevästi erityisesti onnettomuuden tai vaaratilanteen jälkeen;
- 4) aiemmin ilmoitettua oikeussääntöä on muutettava;
- 5) oikeussääntö koskee rautatieturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavaa tehtävää suorittavaa henkilöstöä eikä vetureita ja junia rautateillä yhteisössä ajavien veturinkuljettajien hyväksymisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/59/EY tai yhteentoimivuuden tekniset eritelmät sisällä asianomaisia säännöksiä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

9 §

Kansallisten rautatieturvallisuutta koskevien oikeussäntöjen ilmoittaminen

Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kansallisten oikeussäntöjen ja niiden luonnosten ilmoittamisesta. Jos kansallista rautatieturvallisuutta koskevaa oikeussäntöä valmistele jokin muu viranomainen kuin Liikenne- ja viestintävirasto, tämän on toimitettava vähintään kolme kuukautta ennen kyseisen säännön voimaantuloa kansallisen oikeussäntöluonnoksen virastolle, joka toimittaa luonnoksen komissiolle ja EU-virastolle. Vasta kun komissio on hyväksynyt luonnoksen, kansallinen oikeussäntö voidaan antaa.

Jos oikeussäntö on maantieteellisesti paikallinen, sitä ei tarvitse ilmoittaa. Paikallisesta oikeussäntöluonnoksesta ja sen julkaisupaikasta on kuitenkin sisällytettävä tiedot ratarekisteriin tai verkkoselostukseen.

Jos kansallista oikeussäntöä ei ole ilmoitettu komissiolle ja EU-virastolle, oikeussäntöä ei saa soveltaa paikallisia oikeussäntöjä lukuun ottamatta.

10 §

Turvallisuusjohtamisjärjestelmä

Rautatieliikenteen harjoittajalla ja rataverkon haltijalla on oltava turvallisuusjohtamisjärjestelmä sen varmistamiseksi, että rautatiejärjestelmässä voidaan saavuttaa vähintään yhteiset turvallisuustavoitteet, rautatiejärjestelmä vastaa yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä vahvistettuja turvallisuusvaatimuksia ja että siinä noudatetaan yhteisiä turvallisuusmenetelmiä sekä kansallisia oikeussäntöjä.

Rautatieliikenteen harjoittajan ja rataverkon haltijan pääjohtaja tai muu liikkeenjohtamisesta vastaava henkilö vastaa turvallisuusjohtamisjärjestelmän käyttöön ottamisesta ja ylläpitämisestä johtamassaan organisaatiossa. Liikenne- ja viestintävirasto ottaa huomioon rautatieliikenteen harjoittajan toiminnan lajin, laajuuden, toiminta-alueen ja muut edellytykset, kun se arvioi rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmää.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmän kirjallisessa kuvauksessa on kuvattava toiminnanharjoittajan vastuunjako organisaatiossa ja osoitettava, miten:

- 1) johtamisella varmistetaan järjestelmän hallinta eri tasoilla;
- 2) henkilöstö ja sen edustajat pääsevät vaikuttamaan toiminnan turvallisuuteen;
- 3) turvallisuusjohtamisjärjestelmän jatkuva parantaminen varmistetaan.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmään on sisällytettävä organisaation turvallisuuspolitiikka, tavoitteet turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä suunnitelmat ja menettelyt tavoitteiden saavuttamiseksi. Turvallisuusjohtamisjärjestelmällä on varmistettava kaikkien organisaation toimintaan kuuluvien riskien hallinta ja siinä on huomioitava muiden toiminnasta aiheutuvat riskit.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmässä on varmistettava, että turvallisuuden kehittämisessä käytetään inhimillisiä tekijöitä koskevia tietoja ja menetelmiä. Toiminnanharjoittajien on edistettävä turvallisuusjohtamisjärjestelmällään vastavuoroisen luottamuksen ja oppimisen kulttuuria, jossa henkilöstöä kannustetaan osallistumaan turvallisuuden kehittämiseen samalla kun luottamuksellisuus varmistetaan.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä turvallisuusjohtamisjärjestelmän sisällöstä.

11 §

Hätätilamenettelyt turvallisuusjohtamisjärjestelmässä

Rautatieliikenteen harjoittajan ja rataverkon haltijan on kehitettävä turvallisuusjohtamisjärjestelmiensä rataverkon haltijan hätätilamenettelyjen yhteensovittamiseksi pelastustoimen kanssa, jotta pelastustoimi saadaan hätätilanteessa nopeasti paikalle. Rataverkon haltijan on lisäksi otettava turvallisuusjohtamisjärjestelmässään huomioon rautatieliikenteen harjoittajien toiminnan vaikutukset rataverkkoon sekä huolehdittava siitä, että kaikki rautatieliikenteen harjoittajat voivat toimia yhteentoimivuuden teknisten eritelmien, säädösten ja määräysten sekä turvallisuustodistuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti.

Rautatieliikenteen harjoittajan on sisällytettävä turvallisuusjohtamisjärjestelmään myös ohjeet siitä, miten se avustaa vakavan onnettomuuden jälkeen onnettomuuden uhreja antamalla heille apua etenkin niissä valitus- ja korvauksenhakumenettelyissä, joista on säädetty EU-lainsäädännössä.

12 §

Turvallisuuskertomus

Rautatieliikenteen harjoittajan ja rataverkon haltijan on vuosittain kerättävä tiedot edellisen kalenterivuoden turvallisuustavoitteiden saavuttamisesta ja laadittava turvallisuustavoitteiden saavuttamisesta turvallisuuskertomus. Kertomus on toimitettava Liikenne- ja viestintävirastolle 31 päivään toukokuuta mennessä.

Turvallisuuskertomukseen on sisällytettävä:

- 1) tiedot turvallisuustavoitteiden saavuttamisesta ja turvallisuussuunnitelmien toteutumisesta;
- 2) selvitys siitä, miten rautatieliikenteen harjoittajan tai rataverkon haltijan oma toiminta on kehittynyt kansallisten turvallisuusindikaattorien ja yhteisten turvallisuusindikaattorien näkökulmasta;
- 3) sisäisen turvallisuusauditoinnin tulokset;
- 4) rautatieliikenteessä ja rataverkon hallinnassa havaitut puutteet ja viat, joilla voi olla merkitystä Liikenne- ja viestintävirastolle, mukaan lukien tiivistelmä 6 §:n 4 momentin mukaisesti ilmoitetuista tiedoista; ja
- 5) kertomus asiaankuuluvien yhteisten turvallisuusmenetelmien soveltamisesta.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä turvallisuuskertomuksen sisällöstä.

13 §

Kansallinen turvallisuusviranomainen

Liikenne- ja viestintävirasto toimii rautatiejärjestelmän kansallisena turvallisuusviranomaisena. Viraston on oltava rautatieliikenteen harjoittajista, rataverkon haltijoista, ratakapasiteetin ja

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

palvelujen hakijoista, hankintayksiköistä ja palveluhankintasopimuksia tekevistä yksiköistä riippumaton ja sen tehtävänä on:

- 1) myöntää rataverkkoa koskeva käyttöönottolupa;
- 2) myöntää vain Suomen rataverkolle tarkoitettu kalustoyksikön markkinoillesaattamislupa ja kaluston tyyppihyväksyntä sekä tehdä muut niitä koskevat ratkaisut;
- 3) tukea EU-virastoa kalustoyksikön markkinoillesaattamislupaa ja kalustoyksikön tyyppihyväksyntää koskevissa asioissa;
- 4) valvoa yhteentoimivuuden osatekijöiden vaatimustenmukaisuutta;
- 5) myöntää kalustoyksiköille kalustoyksikkönumero;
- 6) tukea EU-virastoa turvallisuustodistuksen myöntämistä koskevissa asioissa;
- 7) myöntää turvallisuustodistus vain Suomen rataverkolla harjoitettavaa liikennettä varten ja tehdä muut sitä koskevat ratkaisut;
- 8) myöntää rataverkon haltijalle turvallisuuslupa ja tehdä muut sitä koskevat ratkaisut;
- 9) valvoa ja edistää rautatieturvallisuutta ja sen mukaista sääntelykehystä ja kansallisten oikeussääntöjen sekä lain 38 §:ssä tarkoitettujen teknisten kansallisten oikeussääntöjen järjestelmää sekä valvoa sääntöjen soveltamista;
- 10) valvoa rautatieliikenteen harjoittajia ja rataverkon haltijoita;
- 11) myöntää kuljettajan lupakirja liikenteen palveluista annetun lain mukaisesti ja tehdä muut sitä koskevat ratkaisut;
- 12) myöntää kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön todistus ja tehdä muut sitä koskevat ratkaisut.

Lisäksi virasto seuraa turvallisuustavoitteiden saavuttamista ja rautatieturvallisuuden kehittymistä. Turvallisuustavoitteiden saavuttamista mitataan yhteisillä turvallisuusindikaattoreilla.

Virasto ei saa siirtää tehtäviään rautatieliikenteen harjoittajalle, rataverkon haltijalle tai hankintayksikölle.

Liikenne- ja viestintäviraston on tehtävä yhteistyösopimus EU-viraston kanssa ja tehtävä sen ja muiden ETA-valtioiden kansallisten turvallisuusviranomaisten kanssa yhteistyötä.

14 §

Kansallisen turvallisuusviranomaisen päätöksenteko

Liikenne- ja viestintäviraston on suoritettava tehtävänsä avoimesti, syrjimättömästi ja läpinäkyvästi. Viraston on päätöksiä tehdessään kuultava kaikkia osapuolia ja perusteltava päätöksensä. Virasto voi pyytää tehtäviinsä teknistä apua rautatieliikenteen harjoittajilta tai muilta toimijoilta.

Viraston on kansallista sääntelykehystä kehittäessään kuultava rautatiejärjestelmän toimijoita.

Viraston on osallistuttava kansallisten turvallisuusviranomaisten työhön päätöksentekoperusteidensa yhdenmukaistamiseksi Euroopan unionissa.

15 §

Rautatiejärjestelmän turvallisuuden ja yhteentoimivuuden valvonta

Liikenne- ja viestintävirasto valvoo:

- 1) että Suomen rautatiejärjestelmässä toimitaan turvallisesti ja vastuullisesti;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

2) että rautatiejärjestelmän toiminnanharjoittajat edistävät toiminnallaan rautatiejärjestelmän turvallisuutta ja yhteentoimivuutta;

3) että rautatieliikenteen harjoittajat ja rataverkon haltijat toimivat turvallisuusjohtamisjärjestelmiensä mukaisesti ja että turvallisuusjohtamisjärjestelmät ovat 10 ja 11 §:n mukaisia;

4) 13 luvussa tarkoitettuja kalustoyksiköin kunnossapidosta vastaavia yksiköitä ja lain 15 luvussa tarkoitettuja arviointilaitoksia;

5) varautumista poikkeusoloihin sekä häiriötilanteisiin rautatiejärjestelmässä varmistaa, että rautatieliikenteen harjoittaja ja rataverkon haltija toteuttavat turvallisuusjohtamisjärjestelmässään kuvaamiaan menettelyjä;

6) rataa kuuluvia ohjaus-, hallinta- ja merkinanto- sekä energia- ja infrastruktuuriosajärjestelmiä ja viraston on varmistettava niiden vaatimustenmukaisuus.

Rautatieliikenteen harjoittajien on valvonnan suunnittelemiseksi ilmoitettava uuden liikennöinnin aloittamisesta Liikenne- ja viestintävirastolle vähintään kaksi kuukautta ennen liikennöinnin aloittamista.

Viraston on tehtävä yhteistyötä veturinkuljettajien työ-, ajo- ja lepoaikoja koskevien säännösten noudattamista valvovien viranomaisten kanssa. Viraston on lisäksi tehtävä yhteistyötä muiden ETA-valtioiden kansallisten turvallisuusviranomaisten kanssa valvontatoimien koordinoimiseksi sekä rautatiejärjestelmää koskevien tietojen vaihtamiseksi.

16 §

Viranomaisvalvonnan suorittaminen

Liikenne- ja viestintävirasto voi suorittaa valvontatehtävänsä ennakoilmoituksen perusteella tai ennalta ilmoittamatta.

Virastolla on valvontatehtävän hoitamiseksi oikeus:

1) päästä valvonnan edellyttämässä laajuudessa rautatieliikenteen harjoittajan, rataverkon haltijan, liikenteenohjauspalvelua harjoittavan yhtiön tai yhteisön ja muun rautatiejärjestelmään kuuluvaa tehtävää suorittavan yrityksen toimitiloihin ja muihin tiloihin, laitteistoihin ja laitteisiin lukuun ottamatta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja;

2) valvoa 1 kohdassa tarkoitettujen toimijoiden palveluksessa olevan henkilöstön toimintaa;

3) saada salassapitosäännösten estämättä nähtäväkseen valvontatehtävän kannalta tarpeelliset asiakirjat.

Edellä 2 momentin 1 kohdan mukaisessa tarkastuksessa noudatettavaan menettelyyn sovelletaan hallintolain (434/2003) 39 §:ää.

Liikenne- ja viestintävirasto voi käyttää valvonnassa asiantuntijan apua, jos se on valvonnan toimittamiseksi tarpeellista. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä momentissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

17 §

Vuosikertomus

Liikenne- ja viestintäviraston on julkaistava vuosikertomus edeltävän vuoden toiminnastaan ja lähetettävä se EU-virastolle vuosittain viimeistään 30 päivänä syyskuuta. Vuosikertomuksessa on kuvattava:

- 1) rautateiden turvallisuuden kehittyminen sekä tiivistelmä yhteisten turvallisuusindikaattorien toteutumisesta Suomen rautatiejärjestelmässä;
- 2) merkittävät muutokset rautateiden turvallisuutta koskevassa lainsäädännössä ja sääntelyssä;
- 3) turvallisuustodistuksia ja turvallisuuslupia koskeva kehitys;
- 4) rautatieliikenteen harjoittajien ja rataverkon haltijoiden valvonnasta saadut tulokset ja kokemukset;
- 5) kalustoyksiköiden kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointijärjestelmää koskevat poikkeukset;
- 6) rautatieliikenteen harjoittajien ja rataverkon haltijoiden kokemukset asiaan liittyvien yhteisten turvallisuusmenetelmien soveltamisesta.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä rautatieturvallisuudirektiivin liitteessä I tarkoitetuista turvallisuusindikaattoreista ja niiden käyttämisestä vuosikertomuksen sekä 12 §:ssä tarkoitetun turvallisuuskertomuksen laadinnassa.

3 luku

Turvallisuustodistus

18 §

Turvallisuustodistus

Rataverkolla saa liikennöidä vain rautatieliikenteen harjoittaja, jolla on rautatieliikenteen harjoittamista varten turvallisuustodistus.

Jos rautatieyrittäjä liikennöi suorasta kansainvälisestä rautatieliikenteestä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyssä sopimuksessa (SopS 87/2016) tarkoitetussa rautatierajaliikenteessä vain valtakunnanrajan ja rautatieraja-aseman välillä sekä rautatieraja-asemalla sijaitsevilla raiteilla ja jos rautatieyrittäjä on rekisteröity muussa kuin ETA-valtiossa, se ei tarvitse turvallisuustodistusta.

19 §

Turvallisuustodistuksen hakeminen

Rautatieliikenteen harjoittajan on haettava yhtenäistä turvallisuustodistusta ennen kuin se aloittaa rautatieliikenteen harjoittamisen Suomessa. Jos hakija aikoo harjoittaa rautatieliikennettä vain Suomessa, se voi hakea turvallisuustodistusta Liikenne- ja viestintävirastolta tai EU-vi-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

rastolta. Jos hakija aikoo harjoittaa rautatieliikennettä kahden tai useamman ETA-valtion alueella, sen on haettava turvallisuustodistusta EU-virastolta.

Turvallisuustodistusta on haettava ja hakemusta tarvittaessa täydennettävä Euroopan unionin rautatievirastosta ja asetuksen (EY) 881/2004 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/796, jäljempänä *EU-virastoasetus*, 12 artiklassa tarkoitetun keskitetyn palvelupisteen, jäljempänä *keskitetty palvelupiste*, kautta.

Hakemuksessa on ilmoitettava hakemuksen kohteena olevan rautatieliikenteen laji, laajuus ja aiottu toiminta-alue. Hakemukseen on lisäksi liitettävä:

1) kopio hakijan turvallisuusjohtamisjärjestelmästä sekä selvitys siitä, että hakija täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä, yhteisissä turvallisuusmenetelmissä ja yhteisissä turvallisuustavoitteissa sekä muussa asiaa koskevassa lainsäädännössä säädetyt vaatimukset riskien hallitsemiseksi ja kuljetuspalvelujen turvalliseksi tarjoamiseksi rataverkolla;

2) selvitys siitä, että hakija täyttää niiden ETA-valtioiden kansallisissa oikeussäännöissä vahvistetut vaatimukset, joissa se aikoo toimia.

Hakijan on toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä toimitettava viipymättä asian ratkaisemiseksi tarpeelliset lisätiedot.

20 §

Hakemuksen käsittely

Jos turvallisuustodistusta on haettu Liikenne- ja viestintävirastolta, virasto tutkii vaatimusten täyttymisen. Liikenne- ja viestintäviraston on arvioitava, vastaako hakijan toiminta turvallisuusjohtamisjärjestelmää, yhteentoimivuuden teknisiä eritelmiä, yhteisiä turvallisuusmenetelmiä, yhteisiä turvallisuustavoitteita ja kansallisia oikeussääntöjä koskevia vaatimuksia sekä muussa asiaa koskevassa lainsäädännössä säädetyt vaatimuksia. Jos todistusta on haettu EU-virastolta, Liikenne- ja viestintävirasto tutkii kansallisia oikeussääntöjä koskevien vaatimusten täyttymisen.

Liikenne- ja viestintävirastolla ja EU-virastolla on hakemusta käsitellessään oikeus tehdä tarkastuksia ja auditointeja 16 §:ssä säädetyllä tavalla. Jos turvallisuustodistusta Suomen rataverkolle on haettu EU-virastolta, EU-viraston on sovittava tarkastuksista ja auditoinneista Liikenne- ja viestintäviraston kanssa.

Liikenne- ja viestintäviraston on ilmoitettava hakijalle kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta hakemusasiakirjojen riittävytydestä tai pyydettyä hakijaa täydentämään hakemustaan kohtuullisen määräajan kuluessa.

Ennen turvallisuustodistuksen myöntämistä viraston on tarkastettava, että muilla rautatieliikenteen harjoittajilla kuin rautatieyrityksillä on 182 §:ssä tarkoitettu vastuuvakuutus tai muu sitä vastaava järjestely. Lisäksi viraston on tarkastettava, että hakijan kalustoyksiköllä voidaan liikennöidä käyttötoimintaa ja liikenteen hallintaa koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän edellyttämällä tavalla turvallisesti.

Jos turvallisuustodistusta on haettu EU-virastolta ja Liikenne- ja viestintävirasto katsoo hakemuksen kansallisia oikeussääntöjä koskevan osan arvioituaan, ettei hakijalle tule myöntää turvallisuustodistusta, ja EU-virasto on arviosta eri mieltä, virastojen on tarvittaessa yhteistyössä hakijan kanssa saatava aikaan virastojen hyväksyttävissä oleva arvio. Jos virastot eivät kuukauden kuluessa siitä, kun EU-virasto on ilmoittanut erimielisyytensä Liikenne- ja viestintäviraston kielteiseen arvioon, saa aikaan virastoille hyväksyttävissä olevaa arviota, EU-viraston on ratkaistava

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

asia, ellei Liikenne- ja viestintävirasto ole vienyt asiaa EU-virastoasetuksen 55 artiklan mukaiseen sovintomenettelyyn EU-viraston yhteydessä toimivaan valituslautakuntaan.

Jos Liikenne- ja viestintävirasto on katsonut, että hakijalle tulee myöntää turvallisuustodistus, mutta EU-virasto on arviosta eri mieltä, virastojen on tarvittaessa yhteistyössä hakijan kanssa saatava aikaan virastojen hyväksyttävissä oleva arvio. Jos virastojen hyväksyttävissä olevaa arviota ei saada aikaan kuukauden kuluessa siitä, kun EU-virasto on ilmoittanut erimielisyytensä Liikenne- ja viestintäviraston myönteiseen arvioon, EU-virasto ratkaisee asian.

21 §

Turvallisuustodistuksen myöntäminen

Liikenne- ja viestintäviraston on tehtävä turvallisuustodistuksen myöntämistä koskeva päätös neljän kuukauden kuluessa siitä, kun sille on toimitettu kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot ja perusteltava päätöksensä. Päätöstä tehdessään viraston on sovellettava komission täytäntöönpanosäädöstä todistuksen myöntämistä koskevista käytännön järjestelyistä. Jos rautatieliikenteen harjoittaja täyttää turvallisuustodistuksen myöntämiseksi asetetut vaatimukset, Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä hakijalle turvallisuustodistus enintään viideksi vuodeksi. Liikenne- ja viestintävirasto vastaa myöntämistään yhtenäisistä turvallisuustodistuksista.

Turvallisuustodistuksessa on täsmennettävä todistuksen kohteena olevan rautatieliikenteen laji, laajuus ja toiminta-alue sekä tarvittaessa rautatieliikenteen harjoittajan omistamat ja sen turvallisuusjohtamisjärjestelmään sisältyvät yksityisraiteet. Virasto voi sisällyttää turvallisuustodistukseen rautatiejärjestelmän turvallisuutta koskevia ehtoja, joilla varmistetaan rautatiejärjestelmän turvallisuus hakijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen.

Turvallisuustodistus voidaan uusina rautatieliikenteen harjoittajan hakemuksesta.

Liikenne- ja viestintäviraston on ilmoitettava viipymättä myöntämistään turvallisuustodistuksesta sekä sen uusimisesta, muuttamisesta tai peruuttamisesta EU-virastolle. Ilmoitukseen on liitettävä tiedot rautatieliikenteen harjoittajan nimestä, osoitteesta, todistuksen antopäivästä, toiminnan lajista, laajuudesta ja toiminta-alueesta, todistuksen voimassaoloajasta sekä peruuttavan päätöksen perusteluista.

22 §

Turvallisuustodistuksen muuttaminen

Jos rautatieliikenteen harjoittajan harjoittaman toiminnan luonne tai laajuus muuttuu oleellisesti, sen on haettava turvallisuustodistuksen muuttamista siltä osin kuin muutos vaikuttaa turvallisuustodistuksen edellytyksiin.

Liikenne- ja viestintävirasto voi lisäksi tarvittaessa rautatieliikenteen harjoittajan hakemuksesta muuttaa myöntämäänsä turvallisuustodistusta, jos turvallisuustodistuksen myöntämisen edellytyksiä koskevia säännöksiä tai määräyksiä muutetaan olennaisesti.

Jos rautatieliikenteen harjoittajalla on Liikenne- ja viestintäviraston myöntämä turvallisuustodistus ja se haluaa laajentaa toiminta-alueitaan Suomessa, sen on haettava turvallisuustodistuksen laajentamista Liikenne- ja viestintävirastolta keskitetyn palvelupisteen kautta ja asia on käsiteltävä 20—21 §:n mukaisesti. Jos turvallisuustodistuksen haltija haluaa laajentaa toimintaansa

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

toiseen ETA-valtioon, sen tulee hakea turvallisuustodistuksen laajentamista EU-virastolta keskitetyn palvelupisteen kautta.

Liikenne- ja viestintäviraston on ilmoitettava turvallisuustodistuksen edellytyksiin vaikuttavista 1 momentissa tarkoitetuista merkittävistä muutoksista asianomaiselle toisen ETA-valtion kansalliselle turvallisuusviranomaiselle ja EU-virastolle.

23 §

Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän turvallisuustodistuksen peruuttaminen

Jos Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän turvallisuustodistuksen haltija ei enää täytä turvallisuustodistuksen myöntämisen edellytyksiä, Liikenne- ja viestintäviraston on varattava turvallisuustodistuksen haltijalle tilaisuus korjata puutteellisuus kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta kuukautta lyhyempi. Viraston on määräajan jälkeen peruutettava turvallisuustodistuksen haltijaa kuultuaan myöntämänsä turvallisuustodistus tai sen osa kokonaan tai määräajaksi, jos todistuksenhaltija ei ole korjannut puutteellisuutta tai ei enää muutoin täytä turvallisuustodistuksen myöntämisen edellytyksiä, ja puutetta on pidettävä olennaisena. Virasto voi peruuttaa turvallisuustodistuksen myös todistuksen haltijan pyynnöstä.

Virasto voi kuitenkin peruuttaa myöntämänsä turvallisuustodistuksen välittömästi, jos kysymyksessä on erityisen vakava puutteellisuus, josta voi aiheutua vaaraa rautatiejärjestelmän turvallisuudelle.

24 §

EU-viraston myöntämän turvallisuustodistuksen peruuttaminen ja väliaikaiset turvallisuustoimenpiteet

Jos EU-viraston myöntämän turvallisuustodistuksen haltija ei enää täytä turvallisuustodistuksen myöntämisen edellytyksiä, Liikenne- ja viestintäviraston on pyydettävä EU-virastoa rajoittamaan todistusta tai peruuttamaan se.

Jos Liikenne- ja viestintävirasto havaitsee rautatiejärjestelmää valvoessaan vakavan turvallisuusriskin, se voi soveltaa väliaikaisia turvallisuustoimenpiteitä toiminnan rajoittamiseksi tai keskeyttämiseksi. Jos turvallisuusriski liittyy EU-virastolta turvallisuustodistuksen saaneen rautatieliikenteen harjoittajan toimintaan, Liikenne- ja viestintäviraston on välittömästi ilmoitettava asiasta EU-virastolle. Liikenne- ja viestintäviraston on tehtävä yhteistyötä EU-viraston kanssa ratkaisun löytämiseksi ja peruutettava tai mukautettava väliaikaisia turvallisuustoimenpiteitä EU-viraston pyytäessä.

Jos EU-virasto ja Liikenne- ja viestintävirasto ovat tarvittavista toimenpiteistä eri mieltä, sovelletaan rautatieturvallisuudirektiivin 10 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua sovintomenettelyä. Jos sovintomenettelyssä päädytään siihen, että turvallisuustodistusta ei rajoiteta eikä peruuteta, Liikenne- ja viestintäviraston asettamat väliaikaiset turvallisuustoimenpiteet keskeytetään.

Liikenne- ja viestintäviraston päätökseen väliaikaisista turvallisuustoimenpiteistä saa hakea muutosta 188 §:n mukaisesti. Tällaisessa tapauksessa väliaikaisia turvallisuustoimenpiteitä voidaan soveltaa tuomioistuinkäsittelyn loppuun, sanotun kuitenkin rajoittamatta rautatieturvallisuudirektiivin 17 artiklan 5 kohdan soveltamista.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Jos väli aikaista toimenpidettä sovelletaan pidempään kuin kolme kuukautta, Liikenne- ja viestintäviraston on pyydettävä EU-virastoa rajoittamaan yhtenäistä turvallisuustodistusta tai peruuttamaan se. Tällöin sovelletaan rautatieturvallisuudirektiivin 17 artiklan 5 kohdassa säädettyä menettelyä.

4 luku

Turvallisuuslupa

25 §

Turvallisuuslupa ja sen hakeminen

Rataverkon haltijalla on oltava rataverkon suunnittelua, kunnossapitoa ja käyttöä varten turvallisuuslupa.

Rataverkon haltijan on haettava turvallisuuslupaa Liikenne- ja viestintävirastolta, jonka on annettava hakijalle tietoa turvallisuuslupaa koskevista vaatimuksista ja vaadittavista asiakirjoista. Hakijan on liitettävä hakemukseen selvitykset turvallisuusluvan edellytysten täytymisestä.

Hakijan on viraston pyynnöstä toimitettava viipymättä asian ratkaisemiseksi tarpeelliset lisätiedot.

26 §

Turvallisuusluvan myöntäminen

Jos hakijan turvallisuusjohtamisjärjestelmä täyttää sille 10 ja 11 §:ssä säädetyt vaatimukset ja hakija osoittaa turvallisuusjohtamisjärjestelmällään ja muilla sisäisillä menettelyillään voivansa varmistaa rataverkon turvallisen suunnittelun, kunnossapidon ja käytön, Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä hakijalle turvallisuuslupa enintään viideksi vuodeksi. Myöntämällään turvallisuusluvalla Liikenne- ja viestintävirasto hyväksyy rataverkon haltijan turvallisuusjohtamisjärjestelmän ja ne menettelyt, joihin rataverkon haltija on ryhtynyt rataverkkoa koskevien säännösten ja määräysten noudattamiseksi.

Liikenne- ja viestintäviraston on tehtävä päätös turvallisuusluvan myöntämisestä neljän kuukauden kuluessa siitä, kun virastolle on toimitettu kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot. Jos kyseessä on ETA-valtioiden välisen rajan ylittävä rataverkko, viraston on tehtävä yhteistyötä toimivaltaisen kansallisen turvallisuusviranomaisen kanssa.

Virasto voi sisällyttää turvallisuuslupaan rautatiejärjestelmän turvallisuutta koskevia ehtoja, joilla varmistetaan rautatiejärjestelmän turvallisuus hakijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen.

Liikenne- ja viestintäviraston on viipymättä ja viimeistään kahden viikon kuluessa ilmoitettava myöntämästään turvallisuusluvasta sekä sen uusimisesta, muuttamisesta tai peruuttamisesta EU-virastolle. Ilmoitukseen on liitettävä tiedot rataverkon haltijan nimestä, osoitteesta, luvan antopäivästä, toiminnan laajuudesta ja luvan voimassaoloajasta sekä peruuttamista koskevan päätöksen perusteluista.

Turvallisuuslupa voidaan uusida rataverkon haltijan hakemuksesta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

27 §

Turvallisuusturvan muuttaminen

Rataverkon haltijan on ilmoitettava viipymättä Liikenne- ja viestintävirastolle turvallisuusturvaan vaikuttavista merkittävistä muutoksista.

Turvallisuusturva on tarkastettava kokonaan tai osittain aina, kun infrastruktuuri-, merkinanto- tai energiaosajärjestelmä tai niiden käytön ja kunnossapidon periaatteita muutetaan olennaisesti.

Virasto voi 1 momentin mukaisen ilmoituksen saatuaan rataverkon haltijan hakemuksesta muuttaa myöntämäänsä rataverkon haltijan turvallisuusturvaa, jos turvallisuusturvan myöntämisen edellytykset ovat muuttuneet. Virasto voi lisäksi tarvittaessa rataverkon haltijan hakemuksesta muuttaa myöntämäänsä turvallisuusturvaa, jos turvallisuusturvan myöntämisen edellytyksiä koskevia säännöksiä tai määräyksiä muutetaan olennaisesti. Virasto voi vaatia rataverkon haltijaa hakemaan turvallisuusturvan muuttamista.

28 §

Turvallisuusturvan peruuttaminen

Jos rataverkon haltija ei enää täytä turvallisuusturvan myöntämisen edellytyksiä, Liikenne- ja viestintäviraston on varattava rataverkon haltijalle tilaisuus korjata puutteellisuus kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta kuukautta lyhyempi. Viraston on määräajan jälkeen ja rataverkon haltijaa kuultuaan peruutettava myöntämänsä turvallisuusturva tai sen osa kokonaan tai määräajaksi, jos luvanhaltija ei ole korjannut puutteellisuutta tai ei enää muutoin täytä turvallisuusturvan myöntämisen edellytyksiä, ja puutetta on pidettävä olennaisena. Virasto voi peruuttaa turvallisuusturvan myös luvanhaltijan pyynnöstä.

Virasto voi kuitenkin peruuttaa turvallisuusturvan välittömästi, jos kysymyksessä on erityisen vakava puutteellisuus, josta voi aiheutua vaaraa rautatiejärjestelmän turvallisuudelle.

5 luku

Yksityisraiteen haltijan ilmoitusmenettely

29 §

Yksityisraiteen hallinnasta ilmoittaminen

Jos 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu yksityisraiteen haltija valitsee tässä luvussa tarkoitetun ilmoitusmenettelyn lain 25 §:ssä tarkoitetun turvallisuusturvan sijasta, yksityisraiteen haltijan on tehtävä harjoittamastaan toiminnasta joka kolmas vuosi viimeistään 31 päivänä toukokuuta kirjallinen ilmoitus Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoitus on tehtävä erikseen jokaisesta yksityisraiteen haltijan hallinnoimasta raiteistokokonaisuudesta. Jos kyseessä on uusi yksityisraiteen haltija, sen on tehtävä ilmoitus viimeistään kuusi kuukautta ennen toiminnan aloittamista.

Yksityisraiteen hallintaa koskevassa ilmoituksessa on oltava yksityisraiteen haltijan nimi ja yhteystiedot. Ilmoitukseen on liitettävä kopio turvallisuuden hallintajärjestelmästä, jolla ilmoit-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

taja osoittaa voivansa varmistaa turvallisen yksityisraiteen hallinnan ja käytön. Lisäksi yksityisraiteen haltijan on ilmoitusta tehdessään vakuutettava, että sen toiminta täyttää 30 ja 31 §:ssä säädettyt yksityisraiteen hallintaa koskevat vaatimukset.

Yksityisraiteen haltijan on viipymättä ilmoitettava 2 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahuneista muutoksista kirjallisesti Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös toiminnan lopettamisesta.

Jos ilmoitus on puutteellinen, Liikenne- ja viestintäviraston on viipymättä varattava yksityisraiteen haltijalle tilaisuus täydentää ilmoitustaan kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahden viikkoa lyhyempi.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitettavien tietojen sisällöstä ja niiden toimittamisesta Liikenne- ja viestintävirastolle.

30 §

Turvallisuuden hallintajärjestelmä

Tässä luvussa tarkoitettun yksityisraiteen haltijan on ylläpidettävä turvallisuuden hallintajärjestelmää 10 §:ssä tarkoitettun turvallisuusjohtamisjärjestelmän ja 11 §:ssä edellytettyjen turvallisuusjohtamisjärjestelmän hätätilamenettelyjen sijasta. Yksityisraiteen haltijan on kuvattava turvallisuuden hallintajärjestelmässään:

- 1) toimintansa laatu ja laajuus;
- 2) organisaatio ja vastuunjako;
- 3) rataverkon käytettävyyden varmistaminen ja kunnossapito;
- 4) tarvittaessa liikennöintiä ja siirtotyötä koskevat menettelyt sekä kalustoyksiköiden kunnossapito;
- 5) omavalvontasuunnitelma ja omavalvonnan toteuttamistavat;
- 6) kaikkien organisaation toimintaan kuuluvien rautatiejärjestelmän riskien hallinta.

Turvallisuuden hallintajärjestelmä on tehtävä kirjallisesti ja siitä on tiedotettava koko yksityisraiteen haltijan rautatiejärjestelmän parissa toimivalle henkilöstölle. Yksityisraiteen haltijan toimitusjohtaja tai muu liikkeenjohtamisesta vastaava henkilö vastaa turvallisuuden hallintajärjestelmän tehokkaasta käyttöön ottamisesta ja ylläpitämisestä.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkemmat määräykset turvallisuuden hallintajärjestelmän sisällöstä.

31 §

Yksityisraiteen hallintaa koskevat muut vaatimukset

Siirtotyötä tekevän yksityisraiteen haltijan on otettava toimintansa harjoittamista varten riittävä vastuuvakuutus tai muu sitä vastaava järjestely.

Yksityisraiteen haltija vastaa rautatiejärjestelmän turvallisesta käytöstä ja käyttöön liittyvien riskien hallinnasta harjoittamansa toiminnan laajuus huomioon ottaen.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

32 §

Siirtotyö yksityisraiteella ja vierailu toisella rataverkolla

Liikennöinti yksityisraiteella edellyttää 18 §:ssä tarkoitettua turvallisuustodistusta.

Turvallisuustodistusta ei kuitenkaan tarvita, jos yksityisraiteen haltija tekee tai teettää pelkätään omaan toimintaansa liittyvää kaluston siirtotyötä. Yksityisraiteen haltijan on kuitenkin ilmoitettava omaan toimintaansa liittyvästä kaluston siirtotyöstä, kun se tekee yksityisraiteen hallinnasta 29 §:n mukaisen ilmoituksen. Yksityisraiteen haltijan on huolehdittava siitä, että kaluston siirtotyötä tekevät henkilöt ovat tehtäviinsä koulutettuja ja päteviä ja että kaluston siirtotyöhön liittyvät menettelyt on kuvattu sen turvallisuuden hallintajärjestelmässä.

Jos kaluston siirtotyö ulottuu liittyvälle toisen yksityisraiteen haltijan hallinnoimalle raiteistolle, sen ehdoista on sovittava erikseen kyseisen rataverkon haltijan kanssa. Niiden yksityisraiteen haltijoiden, joiden raiteistolla siirtotyötä tehdään, on ilmoitettava siirtotyöstä 29 §:n mukaisessa ilmoituksessaan. Valtion rataverkolle päättyvää siirtotyötä voidaan tehdä, jos yksityisraiteen haltija sopii siitä valtion rataverkon haltijan kanssa ja liikennöintipaikka on sellainen, että siirtotyötä voidaan tehdä turvallisesti valtion rataverkon haltijan asettamilla ehdoilla.

Kaluston siirtotyötä voidaan tehdä ainoastaan rajatulla rataverkon osalla, joka on varattu siirtotyötä varten määrätyksi ajaksi. Liikennöinti samalla alueella ei ole sallittu siirtotyön ollessa käynnissä.

33 §

Yhteistyövelvollisuus

Yksityisraiteen haltijan on tehtävä yhteistyötä muiden toimintaansa liittyvien rautatiealan toimijoiden kanssa ja sovittava menettelyistä, joita noudatetaan rataverkkojen liityntäkohdissa sekä otettava menettelyt huomioon turvallisuuden hallintajärjestelmässään.

34 §

Yksityisraiteen haltijoiden ilmoitusten luettelointi

Liikenne- ja viestintävirasto pitää luetteloa, johon se tallentaa tässä luvussa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot. Virasto käyttää luetteloön tallennettuja tietoja sille tämän lain mukaan kuuluvien tehtävien ja velvoitteiden hoitamisessa. Tiedot luettelosta poistetaan välittömästi, jos yksityisraiteen haltija ei enää kuulu ilmoitusmenettelyn piiriin.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

6 luku

Yhteentoimivuus

35 §

Yhteentoimivuuden perusteet

Rautatiejärjestelmän, sen osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden on täytettävä rautatiejärjestelmän olennaiset vaatimukset, joita on noudatettava osajärjestelmän ja yhteentoimivuuden osatekijän suunnittelussa, valmistuksessa, markkinoille saattamisessa, käyttöönottossa, parantamisessa, uudistamisessa ja käytössä.

Olennaiset vaatimukset koskevat osajärjestelmien turvallisuutta, luotettavuutta ja käyttökuntoa, terveysvaikutuksia, ympäristövaikutuksia, teknistä yhteensopivuutta sekä esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Tarkemmat säännökset yhteentoimivuusdirektiivin liitteessä I tarkoitetuista rautatiejärjestelmän perusosista, liitteessä II tarkoitetuista rautatiejärjestelmän osajärjestelmistä ja liitteessä III tarkoitettujen olennaisten vaatimusten sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Liikenne- ja viestintävirasto voi olennaisten vaatimusten täyttymisen varmistamiseksi antaa tarkempia määräyksiä:

- 1) liikennöinnistä, liikenteenohjauksesta ja ratatyöstä;
- 2) rataverkolla käytettävästä kalustosta;
- 3) radasta, radan rakenteista ja laitteista sekä radan kunnossapidosta;
- 4) **rataverkolla** käytettävistä turvalaitteista, opastimista, opasteista ja merkeistä;
- 5) rautatieliikenteen tallenteiden tallentamistavoista ja säilyttämisaajoista.

Kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän on oltava tässä laissa säädetyllä tavalla yhteentoimivuuden teknisten eritelmien ja kansallisten oikeussäntöjen mukaisia. Kalustoyksikön on oltava tässä laissa säädetyllä tavalla ja yhteentoimivuuden teknisten eritelmien soveltamisstrategiat ottaen huomioon niiden yhteentoimivuuden teknisten eritelmien ja kansallisten oikeussäntöjen mukaisia, jotka ovat voimassa silloin kun sille haetaan markkinoillesaattamislupaa. Kiinteiden rakenteellisten osajärjestelmien ja kalustoyksikön yhdenmukaisuutta ja vastaavuutta on ylläpidettävä jatkuvasti niiden käytön ajan.

36 §

Yhteentoimivuuden teknisten eritelmien soveltamatta jättäminen

Yhteentoimivuuden teknisen eritelmän soveltamatta jättäminen on mahdollista, jos:

1) kyseessä on yhteentoimivuuden teknisen eritelmän soveltamisen alkamispäivänä osajärjestelmää tai sen uudistamista tai parantamista koskeva pitkälle edennyt hanke tai hanke, jota koskevaa sopimusta on ryhdytty toteuttamaan;

2) eritelmää ei voida soveltaa onnettomuuden tai luonnonkatastrofin vuoksi taloudellisista tai teknisistä syistä, jolloin eritelmän soveltamatta jättäminen voidaan sallia vain, kunnes rataverkko on saatettu ennalleen;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

3) osajärjestelmän uudistamista, parantamista tai laajentamista koskevassa hankkeessa eritelmän soveltaminen vaarantaisi hankkeen taloudellisen elinkelpoisuuden tai rautatiejärjestelmän yhtenäisyyden;

4) soveltamatta jättäminen koskee kalustoyksikköä, jonka lähtö- tai määräpaikkana on kolmas maa, jonka raideleveys poikkeaa Euroopan unionissa pääasiallisesti käytetystä raideleveydestä; tai

5) osajärjestelmää tai sen uudistamista tai parantamista koskeva hanke toteutetaan alueella, joka on maantieteellisten erityisolosuhteiden vuoksi erillään muusta Euroopan unionin rataverkosta.

Hankintayksikkö tai sen ETA-valtioon sijoittunut edustaja voi esittää Liikenne- ja viestintävirastolle, että virasto 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa ilmoittaa komissiolle, yhteentoimivuuden teknisen eritelmän tai sen osan soveltamatta jättämisestä. Jos virasto pitää ilmoitusta perusteltuna, se toimittaa sen komissiolle. Ensimmäisen momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ilmoitus Liikenne- ja viestintävirastolle on tehtävä yhdeksän kuukauden kuluessa kyseisen yhteentoimivuuden teknisen eritelmän voimaantulosta.

Hankintayksikkö tai sen ETA-valtioon sijoittunut edustaja voi esittää Liikenne- ja viestintävirastolle, että virasto 1 momentin 3, 4 ja 5 kohdissa tarkoitetuissa tapauksissa pyytää komissiolta yhteentoimivuuden teknisen eritelmän tai sen osan soveltamatta jättämistä. Jos virasto pitää pyyntöä perusteltuna, se toimittaa pyynnön komissiolle.

Virasto voi myöntää hankintayksikölle oikeuden yhteentoimivuuden teknisten eritelmien soveltamatta jättämiseen jo ennen kuin komissio on hyväksynyt poikkeuksen.

Tarkemmat säännökset yhteentoimivuuden teknisen eritelmän soveltamatta jättämistä koskevista Liikenne- ja viestintävirastolle ja komissiolle 2 ja 3 momenttien nojalla toimitettavista tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

37 §

Ratarekisteri

Liikenne- ja viestintävirasto pitää rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuden edistämiseksi ratarekisteriä. Ratarekisteriin sisällytetään tiedot rataverkkoon kuuluvien osajärjestelmien tai osajärjestelmien osien ominaisuuksista sekä siitä, ovatko ne yhteensopivia yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä esitettyjen ominaisuuksien kanssa.

Rataverkon haltijoiden on toimitettava Liikenne- ja viestintäviraston rataverkon haltijalle asettamassa määräajassa rekisteriin ajantasaiset tiedot hallinnoimastaan rataverkosta. Lisäksi rataverkon haltijoiden on toimitettava rekisteriin ajantasaiset tiedot rataverkkoon tehtävistä muutoksista.

Tarkemmat säännökset tietojen toimittamisesta rekisteriin ja siihen liittyvistä määräajoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

7 luku

Kansallinen sääntely yhteentoimivuudesta

38 §

Tekniset kansalliset oikeussäännöt

Teknisiä kansallisia oikeussääntöjä, jotka koskevat olennaisten vaatimusten soveltamista, ja tarvittaessa vaatimusten täyttämiseksi hyväksyttäviä kansallisia menetelmiä voidaan antaa, jos:

- 1) yhteentoimivuuden tekniset eritelvät eivät osin tai kokonaan kata olennaisia vaatimuksia;
- 2) yhden tai useamman yhteentoimivuuden teknisen eritelmän tai niiden osan soveltamatta jättämisestä on ilmoitettu 36 §:n mukaisesti;
- 3) jokin erityistapaus edellyttää sellaisten teknisen sääntöjen soveltamista, jotka eivät sisälly asianomaiseen yhteentoimivuuden tekniseen eritelämään;
- 4) kansallisilla oikeussäännöillä varmistetaan kalustoyksikön ja nykyisen rataverkon tekninen yhteensopivuus;
- 5) yhteentoimivuuden tekniset eritelvät eivät kata rataverkkoja tai kalustoyksiköjä;
- 6) on toteutettava kiireellisesti tilapäinen ennaltaehkäisevä toimenpide, erityisesti onnettomuuden jälkeen.

39 §

Ilmoitettavat tekniset kansalliset oikeussäännöt

Edellä 38 §:n mukaisten teknisten kansallisten oikeussääntöjen koko teksti on ilmoitettava komissiolle ja EU-virastolle EU-virastoasetuksen 27 artiklan mukaista tietoteknistä järjestelmää käyttäen, kun:

- 1) teknisiä kansallisia oikeussääntöjä muutetaan;
- 2) on tehty yhteentoimivuuden teknistä eritelvää noudattamatta jättämistä koskeva pyyntö 36 §:n mukaisesti;
- 3) teknisistä kansallisista oikeussäännöistä tulee tarpeettomia sen jälkeen, kun asianomainen yhteentoimivuuden tekninen eritelvä on julkaistu tai kun sitä on tarkastettu.

Uusia teknisiä kansallisia oikeussääntöjä saa antaa ainoastaan, jos:

- 1) yhteentoimivuuden tekninen eritelvä ei täytä olennaisia vaatimuksia kaikilta osin;
- 2) on toteutettava kiireellinen korjaava ja uusia onnettomuuksia ennalta ehkäisevä toimenpide, erityisesti onnettomuuden jälkeen.

Teknisen kansallisen oikeussäännön tarve on perusteltava, kun se ilmoitetaan komissiolle ja EU-virastolle.

40 §

Teknisten kansallisten oikeussääntöjen ilmoittaminen

Liikenne- ja viestintäviraston on toimitettava uusien teknisten kansallisten oikeussääntöjen luonnokset komissiolle ja EU-virastolle tarkistettavaksi ennen ehdotetun uuden oikeussäännön

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

käyttöönottoa EU-virastoasetuksen 27 artiklan mukaista tietoteknistä järjestelmää käyttäen ja virastoasetuksen 25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa määräajassa. Luonnoksen on oltava tarpeeksi kehittynyt, jotta EU-virasto voi arvioida sitä. Jos teknistä kansallista oikeussääntöä valmistelee jokin muu viranomainen kuin Liikenne- ja viestintävirasto, tämän on toimitettava vähintään kolme kuukautta ennen kyseisen säännön voimaantuloa kansallisen oikeussäännön luonnos Liikenne- ja viestintävirastolle, joka toimittaa luonnoksen komissiolle ja EU-virastolle.

Liikenne- ja viestintäviraston on toimitettava komissiolle ja EU-virastolle myös annetut kansalliset oikeussäännöt tarkistettavaksi EU-virastoasetuksen 27 artiklan mukaista tietoteknistä järjestelmää käyttäen ja virastoasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa määräajassa. Sellaisia kansallisia oikeussääntöjä, joita ei ole ilmoitettu komissiolle ja EU-virastolle, ei saa soveltaa.

Jos kyseessä ovat kiireelliset ehkäisevät toimenpiteet, oikeussääntö voidaan antaa ja sitä voidaan soveltaa jo ennen kuin sille on saatu komission ja EU-viraston hyväksyntä.

Maantieteellisesti paikallisia oikeussääntöjä ja rajoituksia ei tarvitse ilmoittaa, mutta ne on tallennettava ratarekisteriin.

41 §

Poikkeuslupa

Liikenne- ja viestintävirasto voi erityisen painavasta syystä myöntää luvan poiketa antamistaan määräyksistä, jos rautatiejärjestelmän turvallisuus ja tekninen toimivuus eivät vaarannu. Päätöksessä voidaan asettaa ehtoja ja rajoituksia turvallisuuden varmistamiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto voi vaatia hakijaa arvioimaan riskit. Poikkeuslupaa on haettava ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

8 luku

Osatekijöiden markkinoille saattaminen

42 §

Yhteentoimivuuden osatekijän markkinoille saattaminen

Yhteentoimivuuden osatekijän voi saattaa markkinoille vain, jos se mahdollistaa Euroopan unionin rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuden toteuttamisen ja on samalla olennaisten vaatimusten mukainen. Yhteentoimivuuden osatekijää on käytettävä tarkoitustaan vastaavalla tavalla. Se on asennettava ja sitä on pidettävä kunnossa asianmukaisella tavalla.

Yhteentoimivuuden osatekijä on olennaisten vaatimusten mukainen, jos se on asianomaisen yhteentoimivuuden teknisen eritelmän vaatimusten tai näiden noudattamiseksi kehitettyjen eurooppalaisten eritelmien mukainen.

Yhteentoimivuuden osatekijän vaatimustenmukaisuus on osoitettava valmistajan tai sen valtuutetun edustajan päivämällä ja allekirjoittamalla 44 §:ssä tarkoitettulla EY-vaatimustenmukaisuusvakuutuksella tai EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutuksella, jossa ilmoitetaan, että osatekijän vaatimustenmukaisuutta tai käyttöönsoveltuvuutta arvioitaessa on noudatettu asianomaisen yhteentoimivuuden teknisen eritelmän mukaisia menettelyjä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Varaosat sellaiseen osajärjestelmään, joka on otettu käyttöön ennen osajärjestelmää koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän voimaantuloa, voidaan asentaa soveltamatta niihin asianomaista yhteentoimivuuden teknistä eritelmää koskevaa vaatimustenmukaisuuden tai käyttösoveltuvuuden arviointimenettelyä.

43 §

Yhteentoimivuuden osatekijän markkinakelpoisuus

Jos yhteentoimivuuden osatekijä ei täytä olennaisia vaatimuksia, sitä ei saa saattaa markkinoille, pitää kaupan, myydä tai muutoin luovuttaa toiselle rautatiejärjestelmässä käytettäväksi tai käyttää tässä järjestelmässä.

Olennaiset vaatimukset täyttävän yhteentoimivuuden osatekijän saattamista markkinoille, kaupan pitämistä, myyntiä tai muuta luovutusta tai käyttöä ei saa kieltää, rajoittaa tai vaikeuttaa muulla kuin tässä tai muussa laissa säädetyllä tai lain nojalla määrätyllä olennaisten vaatimusten noudattamisesta johtuvalla perusteella.

Jos osatekijä on tarkastettu osana EY-vaatimustenmukaisuus- tai EY-käyttösoveltuvuusvakuutuksen antamiseen liittyvää menettelyä, tarkastusta ei saa vaatia uudelleen.

44 §

EY-vaatimustenmukaisuus- tai käyttösoveltuvuusvakuutusta koskeva menettely

Valmistajan tai sen valtuutetun edustajan on noudatettava kyseistä osatekijää koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän säännöksiä laatiessaan yhteentoimivuuden osatekijän EY-vaatimustenmukaisuus- tai EY-käyttösoveltuvuusvakuutusta.

Valmistajan tai sen valtuutetun edustajan on pyydettävä ilmoitettua laitosta suorittamaan yhteentoimivuuden osatekijän vaatimustenmukaisuuden tai käyttösoveltuvuuden arviointi, jos yhteentoimivuuden teknisessä eritelmässä niin edellytetään.

Jos yhteentoimivuuden osatekijään sovelletaan muita Euroopan unionisäädöksiä, EY-vaatimustenmukaisuus- tai käyttösoveltuvuusvakuutuksessa on ilmaistava, että yhteentoimivuuden osatekijä täyttää myös näiden säädösten vaatimukset.

Jos valmistaja tai sen valtuutettu edustaja eivät ole täyttäneet 1 ja 3 momentissa säädettyjä velvoitteita, velvoitteet siirtyvät koskemaan jokaista, joka saattaa markkinoille yhteentoimivuuden osatekijän. Samat velvoitteet koskevat myös eri alkuperää olevan yhteentoimivuuden osatekijän tai sen osan jokaista kokoajaa ja valmistajaa, joka valmistaa yhteentoimivuuden osatekijöitä omaan käyttöönsä.

Tarkemmat säännökset yhteentoimivuuden osatekijöiden vaatimustenmukaisuuden ja käyttösoveltuvuuden arviointimenettelystä ja näiden menettelyiden perusteella annettavien vakuutusten malleista ja niihin liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Olennaisten vaatimusten noudattamatta jättäminen yhteentoimivuuden osatekijöissä

Jos Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että EY-vaatimuksenmukaisuusvakuutus on laadittu virheellisesti tai muutoin epäasianmukaisesti, valmistajan tai sen Euroopan unioniin sijoittuneen edustajan on viraston vaatimuksesta saatettava yhteentoimivuuden osatekijä vaatimustenmukaiseksi. Jos vaatimustenvastaisuus jatkuu, viraston on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sanotun yhteentoimivuuden osatekijän markkinoille saattamisen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi taikka varmistettava osatekijän poistaminen markkinoilta 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Jos yhteentoimivuuden osatekijä, jolle on myönnetty EY-vaatimustenmukaisuus- tai EY-käyttöönsoveltuvuusvakuutus ja joka on saatettu markkinoille, ei tarkoituksensa mukaisesti käytettynä todennäköisesti täytä olennaisia vaatimuksia, Liikenne- ja viestintäviraston on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet osatekijän käyttöalan rajoittamiseksi, sen käytön kieltämiseksi tai sen poistamiseksi markkinoilta tai takaisin vetämiseksi. Liikenne- ja viestintäviraston on välittömästi ilmoitettava komissiolle, EU-virastolle ja muille ETA-valtioille toteutetuista toimenpiteistä ja esitettävä päätökseen johtaneet syyt ja erityisesti johtuuko vaatimustenvastaisuus:

- 1) olennaisen vaatimusten noudattamatta jättämisestä;
- 2) eurooppalaisten eritelmien virheellisestä soveltamisesta;
- 3) eurooppalaisissa eritelmissä olevista puutteista.

Jos 2 momentissa tarkoitettu toimenpide on seurausta eurooppalaisten eritelmien puutteellisuudesta, Liikenne- ja viestintäviraston on viraston toimivalta huomioon ottaen yhteistyössä muiden vastuussa olevien tahojen kanssa ryhdyttävä johonkin tai useampaan seuraavista toimenpiteistä:

- 1) kyseiset eritelmät poistetaan kokonaan tai osittain julkaisuista, joissa ne esiintyvät;
- 2) jos asiaa koskeva eritelmä on yhdenmukaistettu standardi, tämä standardin käyttöä rajoitetaan tai se peruutetaan standardointiasetuksen 4 §:n 47 kohdassa mainitun asetuksen 11 artiklan mukaisesti;
- 3) yhteentoimivuuden tekninen eritelmä tarkistetaan yhteentoimivuusdirektiivin 6 artiklan mukaisesti.

Jos yhteentoimivuuden osatekijä, jolle on annettu EY-vaatimustenmukaisuusvakuutus, osoitetaan olennaisen vaatimusten vastaiseksi, Liikenne- ja viestintäviraston on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet vakuutuksen laatintua laitosta vastaan sekä ilmoitettava niistä komissiolle ja muille ETA-valtiolle.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

9 luku

Osajärjestelmät

46 §

Osajärjestelmien vapaa liikkuvuus

Olennaiset vaatimukset täyttävän rakenteellisen osajärjestelmän valmistamista, käyttöönottoa tai käyttöä ei saa kieltää, rajoittaa tai vaikeuttaa muulla kuin tässä tai muussa laissa säädetyllä tai lain nojalla määrätyllä olennaisten vaatimusten noudattamisesta johtuvalla perusteella.

Jos osajärjestelmä on tarkastettu osana EY-tarkastusvakuutuksen antamista tai muussa ETA-valtioissa vastaavien vaatimusten noudattamisen varmistamiseksi vastaavissa käyttöolosuhteissa, tarkastusta ei saa vaatia uudelleen.

47 §

Vaatimustenmukaisuusolettama

Liikenne- ja viestintäviraston on pidettävä olennaisten vaatimusten mukaisina sellaisia Euroopan unionin rautatiejärjestelmän rakenteellisia osajärjestelmiä, joilla on asianmukainen EY-tarkastusvakuutus.

Yhteentoimivuuden osatekijöiden ja osajärjestelmien on katsottava täyttävän yhdenmukaistettujen standardien soveltamisalaan kuuluvat olennaiset vaatimukset, kun ne ovat sellaisten standardien tai näiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

48 §

Hakijan tehtävät EY-tarkastusvakuutuksen laatimismenettelyssä

Osajärjestelmän markkinoillesaattamista ja käyttöönottoa varten hakijan on pyydettävä EY-tarkastusvakuutuksen laatimiseksi yhtä tai useampaa ilmoitettua laitosta suorittamaan 49 §:ssä tarkoitettu EY-tarkastusvakuutus ja Liikenne- ja viestintävirastoa suorittamaan 50 §:ssä tarkoitettu FI-tarkastus.

Hakijan on laadittava osajärjestelmän EY-tarkastusvakuutus. Hakijan on vakuutettava, että osajärjestelmä on tarkastettu ja että se täyttää säädetyt ja määrätyt vaatimukset. Hakijan on päivittävä ja allekirjoitettava EY-tarkastusvakuutus ja siihen liittyvät asiakirjat.

Hakija vastaa EY-tarkastusvakuutukseen liitettävien teknisten asiakirjojen laatimisesta. Näihin teknisiin asiakirjoihin on sisällytettävä kaikki tarpeelliset osajärjestelmien ominaisuuksiin liittyvät asiakirjat sekä tarvittaessa kaikki asiakirjat, jotka osoittavat, että yhteentoimivuuden osatekijät ovat vaatimusten mukaisia. Niistä on käytävä ilmi, kaikki tekijät, jotka liittyvät osajärjestelmän käyttöolosuhteisiin ja –rajoituksiin sekä sen jatkuvaa ja määräaikaista tarkkailua, säätöjä ja kunnossapitoa koskevat ohjeet.

Jos osajärjestelmän uudistamisen ja parantamisen seurauksena teknisiä asiakirjoja muutetaan, hakijan on arvioitava uuden EY-tarkastusvakuutuksen tarvetta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

49 §

Ilmoitetun laitoksen tehtävät EY-tarkastusvakuutuksen laatimismenettelyssä

Ilmoitettu laitos suorittaa hakijan pyynnöstä osajärjestelmälle EY-tarkastuksen, joka pitää sisällään osajärjestelmän vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn. EY-tarkastus alkaa suunnitteluvaiheesta ja kattaa osajärjestelmän koko valmistusajan aina osajärjestelmän markkinoille saattamista tai käyttöönottoa edeltävään luovutukseen saakka. Tehtävä kattaa asiaa koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän mukaisesti myös sen tarkistamisen, että kyseisen osajärjestelmän liitännät ovat yhdenmukaiset sen järjestelmän kanssa, jonka osaksi osajärjestelmä liitetään.

Ilmoitettu laitos voi antaa välivaiheen tarkastuslausumia, jotka kattavat tietyn tarkastusmenettelyn vaiheen tai tietyt osajärjestelmän osat.

Ilmoitettu laitos voi antaa yhtä tai useampaa osajärjestelmää tai näiden osajärjestelmien osia koskevia tarkastustodistuksia, jos vastaavassa yhteentoimivuuden teknisessä eritelmässä se sallitaan.

Tarkemmat säännökset ilmoitetun laitoksen tehtävistä, osajärjestelmien EY-tarkastusmenettelystä sekä välivaiheen tarkastuslausumasta ja sen antamista koskevasta menettelystä ja näiden menettelyiden perusteella annettavien vakuutusten malleista ja niihin liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

50 §

FI-tarkastuksen mukaiset tehtävät ja vastuut

FI-tarkastus on tehtävä sellaiselle osajärjestelmälle tai osajärjestelmän osalle, johon sovelletaan 38 §:ssä tarkoitettuja teknisiä kansallisia oikeussääntöjä.

Liikenne- ja viestintävirasto vastaa FI-tarkastuksesta. Liikenne- ja viestintävirasto voi nimetä ilmoitetun laitoksen vastaamaan osajärjestelmää koskevien kansallisten määräysten arvioinnista FI-tarkastusta varten. Tällöin ilmoitettua laitosta koskevat 15 luvussa säädetyt edellytykset.

Liikenne- ja viestintävirasto voi teettää alihankkijalla osatoimenpiteitä tässä pykälässä tarkoitettujen tehtäviensä suorittamisessa, jos alihankkija täyttää 84—90 §:ssä tarkoitettut ilmoitetun laitoksen nimeämistä koskevat edellytykset lukuun ottamatta 84 §:n 2 momentin ja 86 §:n 1 momentin 1 kohdan vaatimuksia ja jos alihankkija suorittaa tehtävän tässä laissa tai sen nojalla säädettyjen tai määrättyjen vaatimusten mukaisesti. Liikenne- ja viestintävirasto vastaa alihankintana teettämistään toimenpiteistä.

Liikenne- ja viestintävirasto tai sen nimeämä ilmoitettu laitos voi antaa välivaiheen tarkastuslausumia, jotka kattavat tietyn tarkastusmenettelyn vaiheen tai tietyt osajärjestelmän osat.

Liikenne- ja viestintävirasto tai sen nimeämä ilmoitettu laitos voi antaa yhtä tai useampaa tässä pykälässä tarkoitettua osajärjestelmää tai näiden osajärjestelmien osia koskevia tarkastustodistuksia.

Tarkemmat säännökset Liikenne- ja viestintäviraston tai viraston tehtävään nimeämän ilmoitetun laitoksen tehtävistä FI-tarkastuksessa, osajärjestelmien FI-tarkastusmenettelystä sekä välivaiheen tarkastuslausunnosta ja sen antamista koskevasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

51 §

Olennaisten vaatimusten noudattamatta jättäminen osajärjestelmissä

Jos Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että rakenteellinen osajärjestelmä, jolle on annettu EY-tarkastusvakuutus, ei kaikilta osin vastaa yhteentoimivuusdirektiiviä eikä erityisesti olennaisia vaatimuksia, se voi pyytää lisätarkastusten suorittamista.

Liikenne- ja viestintäviraston on ilmoitettava pyytämistään lisätarkastuksista perusteluineen komissiolle. Komissiolle tehtävästä ilmoituksesta on käytävä ilmi, johtuuko osajärjestelmän poikkeavuus yhteentoimivuusdirektiivin vaatimuksista siitä, että olennaisia vaatimuksia tai yhteentoimivuuden teknistä eritelmaa ei ole noudatettu tai niitä on sovellettu väärin vai yhteentoimivuuden teknisen eritelman puutteellisuudesta.

10 luku

Kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönotto

52 §

Kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupa

Ratalaitteiden ohjaus- hallinta ja merkinanto-, energia- ja infrastruktuuriosajärjestelmien käyttöön ottamiseen on oltava Liikenne- ja viestintäviraston myöntämä käyttöönottolupa.

Hakijan on toimitettava kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupaa koskeva hakemus Liikenne- ja viestintävirastolle. Viraston on myönnettävä hakemuksesta käyttöönottolupa sellaiselle 1 momentissa tarkoitettulle osajärjestelmälle, joka on suunniteltu, rakennettu ja asennettu siten, että se on olennaisen vaatimusten mukainen. Viraston on lupahakemusta käsitellessään tarkastettava erityisesti osajärjestelmän tekninen yhteensopivuus sen järjestelmän kanssa, johon osajärjestelmä liitetään sekä osajärjestelmien yhdistämisen turvallisuus.

Liikenne- ja viestintäviraston on annettava opastusta tässä pykälässä tarkoitettujen lupien hakemiseen. Hakemusohjeet on annettava hakijan saataville maksutta.

Tarkemmat säännökset kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupahakemuksen liitteiksi vaadittavista asiakirjoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

53 §

Kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvan käsittely

Liikenne- ja viestintäviraston on kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta ilmoitettava hakijalle, että hakemuksessa on tarvittavat tiedot ja liitteet tai pyydettyä lisätietoja asettaen kohtuullisen määräajan niiden toimittamiselle.

Liikenne- ja viestintäviraston on tarkistettava asiakirjojen täydellisyys, asianmukaisuus ja johdonmukaisuus sekä eurooppalaisen junien kulunvalvontajärjestelmän ratalaitteiden, jäljempänä *ERTMS-ratalaitteet*, osalta EU-viraston tekemien päätösten noudattaminen. Tämän jälkeen Liikenne- ja viestintäviraston on annettava kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottolupa

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

tai ilmoitettava hakijalle kielteisestä päätöksestään kohtuullisessa ajassa ja joka tapauksessa neljän kuukauden kuluessa siitä, kun kaikki tarvittavat tiedot on vastaanotettu.

Liikenne- ja viestintävirasto myöntää kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvan 52 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä toistaiseksi. Viraston on perusteltava päätöksensä. Virasto voi sisällyttää käyttöönottolupaan sellaisia rajoituksia ja ehtoja, joilla varmistetaan osajärjestelmän turvallisuus ja yhteentoimivuus rautatiejärjestelmässä. Rajoitukset ja ehdot eivät saa olla ristiriidassa olennaisten vaatimusten kanssa.

54 §

Ohjaus-, hallinta ja merkinanto-osajärjestelmän yhdenmukainen täytäntöönpano Euroopan unionissa

Ennen ERTMS-ratalaitteita koskevan tarjouskilpailun järjestämistä hakijan on toimitettava suunnitellut tekniset ratkaisut EU-virastolle tarkistettavaksi sen varmistamiseksi, että ne ovat täysin yhdenmukaisia yhteentoimivuuden teknisten eritelmien kanssa ja siten täysin yhteentoimivia.

Hakemus ja tiedot kaikista hakemukseen liittyvistä hankkeista, asiaankuuluvien menettelyjen vaiheista ja tuloksista sekä EU-virastoasetuksen 55 artiklassa tarkoitetun valituslautakunnan pyynnöistä ja päätöksistä on toimitettava keskitetyn palvelupisteen kautta EU-virastolle. Tarkemmat säännökset ERTMS-ratalaitteita koskevan tarjouspyynnön tarkistamista koskevan hakemuksen liitteiksi vaadittavista asiakirjoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa lausunnon tarkistamista koskevasta hakemuksesta hakijalle ennen kuin hakemus on toimitettu EU-virastolle keskitetyn palvelupisteen kautta tai EU-virastolle tämän jälkeen.

Jos EU-virasto ilmoittaa hakijalle, että hakemuksessa on puutteita, hakijan on joko korjattava hankesuunnittelua ja esitettävä uusi hakemus EU-viraston hyväksyttäväksi tai esitettävä kuukauden kuluessa tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta perusteltu pyyntö, että EU-virasto tarkastelisi päätöstään uudelleen. Jos EU-virasto vahvistaa alkuperäisen päätöksensä, hakija voi valittaa asiasta valituslautakunnalle.

Jos hakija muuttaa tarjouseritelmäluonnosta tai teknisten ratkaisujen kuvausta myönteisen päätöksen jälkeen, hakijan on ilman aiheutonta viivästystä ilmoitettava siitä EU-virastolle ja Liikenne- ja viestintävirastolle. Muutoksen tekemisessä sovelletaan EU-virastoasetuksen 30 artiklaa.

55 §

Kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän valmistamista, rakentamista, parantamista tai uudistamista koskeva suunnitelma

Uuden osajärjestelmän valmistamista tai rakentamista sekä osajärjestelmän parantamista tai uudistamista koskeva suunnitelma on toimitettava Liikenne- ja viestintävirastolle. Suunnitelman toteutus voidaan käynnistää vasta, kun Liikenne- ja viestintävirasto on päättänyt, tarvitaanko suunnitelman perusteella uusi käyttöönottolupa.

Liikenne- ja viestintäviraston on kuukauden kuluessa hakijan suunnitelman vastaanottamisesta ilmoitettava hakijalle, että asiakirjat ovat riittävät tai pyydettyä asiaankuuluvia lisätietoja asettaen kohtuullisen määräajan niiden toimittamiselle.

Liikenne- ja viestintäviraston on vaadittava uutta käyttöönottolupaa, jos:

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

- 1) suunnitteilla olevilla töillä voi olla kielteisiä vaikutuksia kyseisen osajärjestelmän turvallisuuden yleiseen tasoon;
- 2) käyttöönottolupaa edellytetään yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä;
- 3) käyttöönottolupaa edellytetään kansallisessa täytäntöönpanosuunnitelmassa;
- 4) niihin arvoihin, joiden perusteella lupa oli jo myönnetty, tehdään muutoksia.

Viraston on ilmoitettava hakijalle käyttöönottolupatarpeesta viimeistään neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on toimittanut kaikki asian käsittelyä varten tarpeelliset asiakirjat virastolle.

56 §

Kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvan peruuttaminen

Jos osajärjestelmä ei täytä sille asetettuja olennaisia vaatimuksia tai jos luvanhaltija ei noudata luvassa asetettuja rajoituksia tai ehtoja, Liikenne- ja viestintäviraston on kehotettava luvanhaltijaa korjaamaan havaitut virheet tai laiminlyönnit kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahden kuukautta lyhyempi. Jos virhettä tai laiminlyöntiä on pidettävä olennaisena, eikä luvanhaltija ole korjannut sitä asetetussa määräajassa, virasto voi peruuttaa käyttöönottoluvan kokonaan tai määräajaksi. Virasto voi myös rajoittaa osajärjestelmän käyttöä tai kieltää sen käytön kokonaan.

Virasto voi peruuttaa käyttöönottoluvan välittömästi, jos kysymyksessä on erityisen vakava puutteellisuus, josta voi aiheutua vaaraa rautatiejärjestelmän turvallisuudelle.

57 §

Rakentamisaikainen käyttö lupa

Jos kiinteää rakenteellista osajärjestelmää aiotaan käyttää rautatiejärjestelmässä ennen 52 §:ssä säädetyn käyttöönottoluvan myöntämistä, sille on haettava rakentamisaikaista käyttö lupaa Liikenne- ja viestintävirastolta. Virasto voi myöntää luvan, kun kysymys on vaiheittain valmistuvasta uudistamis- tai parantamishankkeesta ja osajärjestelmän käyttö on tarpeen riittävien liikenneyhteyksien turvaamiseksi, eikä rautatiejärjestelmän turvallisuutta vaaranneta. Rakentamisaikaisen käyttö luvan edellytysten arvioimiseksi hakijan on toimitettava virastolle kuvaus liikennetarpeesta, suunnitelluista töistä sekä toimenpiteistä, joilla varmistetaan turvallisuus rautatiejärjestelmässä.

Rakentamisaikainen käyttö lupa voidaan myöntää kerrallaan enintään kolmeksi vuodeksi. Liikenne- ja viestintävirasto voi sisällyttää lupaan ehtoja tai rajoituksia, joilla varmistetaan turvallisuus rautatiejärjestelmässä. Jos turvallisuuteen tai muihin luvan edellytyksiin vaikuttavissa seikoissa tapahtuu luvan voimassaolon aikana muutoksia, asiasta on ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle sen arvioimiseksi, ovatko luvan myöntämisen edellytykset muuttuneet ja onko lupa haettava uudelleen. Virasto voi tällöin vaatia uuden luvan hakemista asettamassaan kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi.

Mitä 56 §:ssä säädetään kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvan peruuttamisesta, koskee myös rakentamisaikaista käyttö lupaa. Rakentamisaikaista käyttö lupaa ei voida myöntää kalustoyksikölle tai liikkuvalla osajärjestelmällä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

11 luku

Liikkuvien osajärjestelmien käyttöönotto

58 §

Koeajolupa kalustoyksikköön kuuluvien osajärjestelmien testausta varten.

Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta myöntää määräaikaisen koeajoluvan testausta varten sellaiselle kalustoyksikölle, johon kuuluvalla osajärjestelmälle on suoritettava yhteentöimivuuden teknisessä eritelmässä tai tämän lain nojalla annetussa määräyksessä vaadittuja tarkastuksia, joita osajärjestelmän käyttö rautatiejärjestelmässä edellyttää. Lupa voidaan myöntää enintään kymmeneksi kuukaudeksi.

Valtion rataverkon haltijan on hakijaa kuultuaan toteutettava kaikki toimet sen varmistamiseksi, että tarvittavat testit voidaan toteuttaa kolmen kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Tarvittaessa Liikenne- ja viestintäviraston on ryhdyttävä toimenpiteisiin varmistukseksi, että testit toteutetaan.

Hakijan on koeajoluvan edellytysten arvioimiseksi toimitettava virastolle hakemuksen yhteydessä suunnitelma kalustoyksikön siirroista, osajärjestelmälle suoritettavista tarkastuksista sekä toimenpiteistä, joilla varmistetaan turvallisuus rautatiejärjestelmässä. Koeajoluvan myöntämisen edellytyksenä on, että rautatiejärjestelmän turvallisuus ei vaarannu tarkastusten suorittamisen vuoksi. Kalustoyksiköllä, johon kuuluvalla osajärjestelmällä on koeajolupa, ei saa liikennöidä kaupallisessa liikenteessä.

Virasto voi sisällyttää koeajolupaan rajoituksia ja ehtoja, joilla varmistetaan rautatiejärjestelmän turvallisuus. Osajärjestelmää saa käyttää vain luvan ehtojen mukaisesti.

Mitä 56 §:ssä säädetään kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvan peruuttamisesta, koskee myös tämän pykälän nojalla myönnettyä lupaa.

59 §

Liikkuvien osajärjestelmien saattaminen markkinoille

Liikkuvia osajärjestelmiä voidaan saattaa markkinoille vain, jos ne on suunniteltu, rakennettu ja asennettu siten, että ne täyttävät olennaiset vaatimukset.

Hakijan on varmistettava, että asiaankuuluva tarkastusvakuutus on annettu.

60 §

Kalustoyksikön markkinoillesaattamisluvan hakeminen

Kalustoyksikön saattaminen Suomen markkinoille edellyttää EU-viraston tai Liikenne- ja viestintäviraston myöntämää kalustoyksikön markkinoillesaattamislupaa.

Markkinoillesaattamislupaa koskevassa hakemuksessa hakijan on täsmennettävä kalustoyksikön käyttöalue. Hakemuksessa on osoitettava, että kalustoyksikön ja käyttöalueen verkon tekninen yhteensopivuus on tarkistettu. Tarkemmat säännökset markkinoillesaattamislupahakemuksessa vaadittavista tiedoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Kalustolle, jolla on markkinoillesaattamislupa, on haettava uutta markkinoillesaattamislupaa, jos:

1) 63 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin parametrien arvoihin tehdään muutoksia, jotka eivät sisälly yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä määriteltyjen hyväksyttävien parametrien piiriin;

2) aiotuilla töillä voi olla kielteisiä vaikutuksia asianomaisen kalustoyksikön yleiseen turvallisuustasoon; tai

3) yhteentoimivuuden tekniset eritelvät sitä edellyttävät.

Hakemus on toimitettava keskitetyn palvelupisteen kautta.

61 §

Kalustoyksikön markkinoillesaattamislupa usean ETA-valtion alueelle

Markkinoillesaattamislupaa on haettava EU-virastolta, jos kalustoyksikön aiottu käyttöalue on useammassa ETA-valtiossa.

Liikenne- ja viestintäviraston on EU-viraston pyynnöstä tarkastettava asiakirjojen täydellisyys, asianmukaisuus ja johdonmukaisuus asiaa koskevien kansallisten oikeussäntöjen osalta.

EU-virasto ja Liikenne- ja viestintävirasto voivat hakemuksen asiakirjojen arvioinnin osana ja perusteltujen epäilyjen tapauksessa pyytää testin suorittamista rataverkolla. Tällainen testi on toteutettava 58 §:ssä säädetyllä tavalla.

Jos EU-virasto on ilmoittanut Liikenne- ja viestintävirastolle, että se on eri mieltä Liikenne- ja viestintäviraston 2 momentin mukaisesti tekemästä kielteisestä arviosta eikä arvioista ole päästy yhteisymmärrykseen kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä, Liikenne- ja viestintävirasto voi saattaa asian sovintomenettelyyn EU-virastoasetuksen 55 artiklassa tarkoitettuun valituslautakuntaan. Liikenne- ja viestintävirasto voi tarvittaessa päättää ottaa hakijan mukaan menettelyyn.

62 §

Kalustoyksikön markkinoillesaattamislupa Suomen alueelle

Jos kalustoyksikön käyttöalue rajoittuu Suomen rataverkkoon, markkinoillesaattamislupaa voidaan hakea joko Liikenne- ja viestintävirastolta tai EU-virastolta.

Liikenne- ja viestintäviraston on tarkistettava hakemusasiakirjojen täydellisyys, asianmukaisuus ja johdonmukaisuus. Lupamenettelyä koskevista vaatimuksista säädetään raideliikenteen kalustoyksikköjen markkinoillesaattamislupa- ja tyyppihyväksyntämenettelyä koskevista käytännön järjestelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/797 nojalla annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2018/545.

Liikenne- ja viestintäviraston on kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta ilmoitettava hakijalle, että hakemuksessa on tarvittavat asiakirjat tai pyydettävä puuttuvia lisätietoja.

Ruotsin kansallisen turvallisuusviranomaisen myöntämä kaluston markkinoillesaattamislupa on voimassa Tornion liikennepaikan 1435 mm:n raidelevyden rataverkolla, jos hakemusta käsiteltäessä on noudatettu 181 §:n mukaisessa sopimuksessa sovittuja menettelyjä.

Jos kalustoyksikölle, jolle haetaan markkinoillesaattamislupaa, on haettu myös 36 §:n mukaisista mahdollisuudesta yhteentoimivuuden teknisen eritelmän soveltamatta jättämiseen, Liikenne- ja

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

viestintävirasto voi myöntää markkinoillesaattamisluvan vasta 36 §:ssä tarkoitettun käsittelyn jälkeen.

63 §

Liikenne- ja viestintäviraston myöntämä markkinoillesaattamislupa

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä markkinoillesaattamislupa tai ilmoitettava hakijalle kielteisestä päätöksestään neljän kuukauden kuluessa siitä, kun kaikki tarvittavat tiedot on saatu hakijalta. Lupamenettelyä koskevista vaatimuksista säädetään 62 §:n 2 momentissa tarkoitettua komission täytäntöönpanoasetuksessa.

Markkinoillesaattamisluvasta on käytävä ilmi:

- 1) kalustoyksikön käyttöalue tai -alueet;
- 2) yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä ja kansallisissa oikeussäännöissä vahvistetut parametrien arvot kalustoyksikön ja käyttöalueen teknisen yhteensopivuuden tarkistamiseksi;
- 3) kalustoyksikön vaatimustenmukaisuus yhteentoimivuuden teknisten eritelmien ja 2 kohdassa tarkoitettuihin parametreihin liittyvien kansallisten oikeussäntöjen osalta;
- 4) kalustoyksikön käyttöä koskevat ehdot ja muut rajoitukset.

Markkinoillesaattamislupa ei rajoita niiden ehtojen noudattamista, jotka Liikenne- ja viestintävirasto on asettanut 21 §:n 2 momentin nojalla turvallisuustodistuksen myöntäessään tai 26 §:n 3 momentin nojalla turvallisuusluvan myöntäessään.

64 §

Kalustoyksikön käyttöalueen laajentaminen

Jos hakija haluaa laajentaa sellaisen kalustoyksikön käyttöaluetta, jolla on jo lupa, sen on täydennettävä hakemustaan lisäkäyttöaluetta koskevilla tiedoilla.

Hakijan on toimitettava asiakirjat EU-virastolle, jos Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän luvan käyttöaluetta on tarkoitus laajentaa myös muuhun ETA-valtioon kuin Suomeen tai muun ETA-valtion kansallisen turvallisuusviranomaisen myöntämän luvan käyttöaluetta on tarkoitus laajentaa Suomeen tai jos EU-virasto on myöntänyt aiemman luvan.

Jos käyttöaluetta ei ole tarkoitus laajentaa Suomen ulkopuolelle ja Liikenne- ja viestintävirasto on myöntänyt **aiemman** luvan, hakijan on toimitettava asiakirjat Liikenne- ja viestintävirastolle.

Jos lupaa on haettu Liikenne- ja viestintävirastolta, se käsittelee hakemuksen 62 §:n mukaisesti.

65 §

*Luvan **saaneille** kalustoyksiköille ennen käyttöä tehtävät tarkastukset*

Ennen kuin rautatieliikenteen harjoittaja käyttää kalustoyksikköä, sen on tarkistettava, että:

- 1) kalustoyksikölle on myönnetty markkinoillesaattamislupa kyseiselle käyttöalueelle ja se on rekisteröity asianmukaisesti;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

2) kalustoyksikkö on yhteensopiva rautatiereitin kanssa 37 §:ssä tarkoitetun ratarekisterin ja yhteentoimivuuden teknisten eritelmien perusteella tai kaikkien muiden sellaisten asiaa koskevien tietojen perusteella, jotka rataverkon haltija toimittaa maksutta ja kohtuullisen ajan kuluessa, jos tällaista rekisteriä ei ole tai se on puutteellinen;

3) kalustoyksikkö on integroitu asianmukaisesti sen junan kokoonpanoon, jossa sitä on tarkoitus käyttää ottaen huomioon kyseisen rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmä sekä käyttötoimintaa ja liikenteen hallintaa koskeva yhteentoimivuuden tekninen eritelmä.

Rautatieliikenteen harjoittajat voivat suorittaa testejä yhteistyössä rataverkon haltijan kanssa 1 momentissa tarkoitettujen tarkastusten tekemiseksi.

Rataverkon haltijan on rautatieliikenteen harjoittajaa kuullen toteutettava kaikki mahdolliset toimet sen varmistamiseksi, että testit voidaan toteuttaa kolmen kuukauden kuluessa rautatieliikenteen harjoittajan pyynnön vastaanottamisesta.

66 §

Kalustoyksikön tyyppihyväksyntä

Liikenne- ja viestintävirasto myöntää 62—63 §:ssä säädetyn menettelyn mukaisesti kalustoyksikön tyyppihyväksynnän, jos kalustoyksikköä on tarkoitus käyttää vain Suomen rataverkolla. Tyyppihyväksyntää koskeva hakemus on toimitettava keskitetyn palvelupisteen kautta.

Liikenne- ja viestintäviraston on hyväksyttävä samaa käyttöaluetta koskeva kalustoyksikkötyyppi, kun se myöntää ensimmäisen kyseistä tyyppiä koskevan kalustoyksikön markkinoille saattamisluvan.

Jos kalustoyksikön tyyppihyväksynnän perustana olevaa yhteentoimivuuden teknistä eritelmaa tai kansallista oikeussääntöä muutetaan ja siinä edellytetään kalustoyksikön tyyppihyväksynnän uusimista, Liikenne- ja viestintäviraston tyyppihyväksyntää uusiessaan tekemät tarkastukset saavat koskea vain niitä vaatimuksia, joiden osalta yhteentoimivuuden tekninen eritelmä tai kansallinen oikeussääntö sisältää muutoksia. Liikenne- ja viestintäviraston myöntämät tyyppihyväksynät merkitään EU-viraston ylläpitämään hyväksytyjen kalustoyksikkötyyppien eurooppalaiseen rekisteriin.

Tyyppihyväksyntä ei koske 14 luvun mukaisesti hyväksyttäviä kalustoyksiköitä.

67 §

Kalustoyksikköjen yhdenmukaisuus hyväksytyn kalustoyksikkötyypin kanssa

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä markkinoillesaattamislupa hyväksytyn kalustoyksikkötyypin mukaiselle Suomen rataverkolla käytettävälle kalustoyksikölle tai kalustoyksikköjen sarjalle kyseistä kalustoyksikkötyyppiä koskevan tyypinmukaisuusvakuutuksen perusteella.

Tyypinmukaisuusvakuutuksen laatimisessa on noudatettava yhteentoimivuuden teknisten eritelmien tarkastusmenettelyjä tai jos yhteentoimivuuden teknisiä eritelmiä ei sovelleta, tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta annettun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen (EU) N:o 768/2008 liitteen II moduuleissa B+D, B+F ja H1 määriteltyjä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Edellä 66 §:n 3 momentissa tarkoitettu kalustoyksikön tyyppihyväksynnän uusiminen ei vaikuta kyseistä tyyppiä koskevan kalustoyksikön markkinoillesaattamislupaan, joka on myönnetty ennen uusimista voimassa olleen tyyppihyväksynnän perusteella.

68 §

Kalustoyksikön numerointi

Markkinoillesaattamisluvan tai 14 luvussa tarkoitetun käyttöönottoluvan saanut kalustoyksikö on rekisteröitävä kalustorekisteriin ennen sen käyttöönottoa. Jos kalustoyksikön käyttöalue rajoittuu Suomen rataverkolla, se on rekisteröitävä Suomessa liikenteen palveluista annetun lain V osan 1 luvun 1 §:n mukaiseen liikenneasioiden rekisteriin. Jos kalustoyksikön käyttöalue kattaa Suomen lisäksi yhden tai useamman muun ETA-valtion alueen, se on rekisteröitävä yhdessä asianomaisista jäsenvaltioista.

Liikenne- ja viestintävirasto antaa kalustoyksikölle kalustoyksikkönumeron, kun virasto rekisteröi kalustoyksikön ensimmäisen kerran liikenneasioiden rekisteriin.

Kalustoyksikön ensimmäisen markkinoillesaattamisluvan tai 14 luvussa tarkoitetun käyttöönottoluvan hakija vastaa siitä, että kalustoyksikölle annettu kalustoyksikkönumero merkitään asianomaiseen kalustoyksikköön. Liikenne- ja viestintävirasto voi tarvittaessa muuttaa kalustoyksikölle annettua kalustoyksikkönumeroa ja vaatia kalustoyksikön haltijaa muuttamaan kalustoyksikön merkintää.

Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä käytettävissä kalustoyksiköissä voidaan käyttää kolmannen maan kalustoyksikölle antamaa kalustoyksikkönumeroa.

Museoliikenteessä käytettävään kalustoon ei tarvitse tehdä tässä pykälässä tarkoitettua kalustoyksikkönumeromerkintää, jos niissä on vanha kansalliseen numerointiin perustuva numero, joka yksiselitteisesti yksilöi ne.

12 luku

Kalustoyksikköjen ja kalustoyksikkötyyppien olennaisten vaatimusten vastaisuus

69 §

Toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi

Jos rautatieliikenteen harjoittaja katsoo toiminnan aikana, että sen käyttämä kalustoyksikkö ei täytä jotakin sovellettavista olennaisista vaatimuksista, sen on toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet kalustoyksikön saattamiseksi vaatimusten mukaiseksi. Lisäksi sen on ilmoitettava toteuttamistaan toimenpiteistä Liikenne- ja viestintävirastolle, joka huolehtii siitä, että asiasta ilmoitetaan myös EU-virastolle ja niille ETA-valtioiden kansallisille turvallisuusviranomaisille, joita asia koskee.

Kun Liikenne- ja viestintävirasto saa tiedon, että kalustoyksikkö tai kalustoyksikkötyyppi, jolle on myönnetty markkinoillesaattamislupa, ei tarkoituksensa mukaisesti käytettynä täytä jotakin sovellettavista olennaisista vaatimuksista, viraston on ilmoitettava siitä kalustoyksikköä tai ka-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

lustoyksikkötyyppiä käyttäville rautatieliikenteen harjoittajille ja pyydettyä näitä toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet kalustoyksikön tai kalustoyksikköjen saattamiseksi vaatimustenmukaisiksi. Liikenne- ja viestintäviraston on ilmoitettava asiasta EU-virastolle ja niille kansallisille turvallisuusviranomaisille, joita asia koskee. Liikenne- ja viestintäviraston on myös ilmoitettava asiasta myös niille ETA-valtioiden kansallisille turvallisuusviranomaisille, joiden alueella on viireillä samantyyppistä kalustoyksikköä koskeva markkinoillesaattamislupahakemus.

Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa rautatieliikenteen harjoittajan soveltamilla korjaavilla toimenpiteillä ei voida varmistaa sovellettavien olennaisten vaatimusten täyttymistä ja tämä vaatimustenvastaisuus aiheuttaa vakavan turvallisuusriskin, Liikenne- ja viestintävirasto voi soveltaa väliaikaisia turvallisuustoimenpiteitä 24 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti. Liikenne- ja viestintävirasto voi keskeyttää samanaikaisesti kalustoyksikön tyyppihyväksynnän väliaikaisena turvatoimenpiteenä. Tätä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti. Lisäksi asiassa voidaan soveltaa 61 §:n 4 momentissa säädettyä sovintomenettelyä.

70 §

Luvan peruuttaminen olennaisten vaatimusten vastaisuuden vuoksi

Liikenne- ja viestintävirasto voi 69 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa vakavan turvallisuusriskin välttämiseksi peruuttaa luvan tai muuttaa sitä, jos on osoitettavissa, että olennainen vaatimus ei ole täytynyt luvan myöntämishetkellä.

Jos EU-virasto ja Liikenne- ja viestintävirasto ovat eri mieltä luvan rajoittamisesta tai peruuttamisesta, noudatetaan 61 §:n 4 momentissa säädettyä sovintomenettelyä. Jos kyseisen menettelyn tuloksena on, että markkinoillesaattamislupaa ei rajoiteta eikä peruuteta, 24 §:n 3 momentissa tarkoitettut väliaikaiset turvallisuustoimenpiteet keskeytetään.

71 §

Peruuttamisen vaikutukset

Liikenne- ja viestintäviraston on ilmoitettava EU-virastolle viipymättä myöntämänsä markkinoillesaattamisluvan peruuttamisesta. Sen on perusteltava päätöksensä.

EU-viraston tai Liikenne- ja viestintäviraston päätös luvan peruuttamisesta on merkittävä kalustorekisteriin.

Liikenne- ja viestintäviraston on yhteistyössä EU-viraston kanssa varmistettava, että ne rautatieliikenteen harjoittajat, jotka käyttävät peruuttamisen kohteena olevan kalustoyksikön tai kalustoyksikkötyypin kaltaisia kalustoyksikköjä saavat tiedon markkinoillesaattamisluvan peruuttamisesta. Tällaisten rautatieliikenteen harjoittajien on tarkistettava, koskeeko vaatimusten noudattamatta jättäminen niiden kalustoyksikköjä. Siinä tapauksessa sovelletaan tässä luvussa säädettyä menettelyä.

Jos markkinoillesaattamislupa perutaan, kyseessä olevaa kalustoyksikköä ei saa enää käyttää eikä sen käyttöaluetta laajentaa. Jos kalustoyksikön tyyppihyväksyntä perutaan, sen pohjalta valmistettuja kalustoyksikköjä ei saa saattaa markkinoille. Jos kalustoyksikkö on jo saatettu markkinoille, se on välittömästi poistettava markkinoilta. Uutta lupaa voi hakea yksittäisen kalustoyk-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

sikön osalta 60—62 §:ssä säädetyn mukaisesti tai kalustoyksikkötyypin osalta 66 §:ssä säädetyn menettelyn mukaisesti.

Jos 69 § 1 ja 2 momentissa säädettyissä tapauksissa olennaisten vaatimusten noudattamatta jättäminen rajoittuu osaan kyseessä olevan kalustoyksikön käyttöalueesta, ja tällainen noudattamatta jättäminen oli olemassa jo silloin, kun markkinoillesaattamislupa myönnettiin, lupaa on muutettava poistamalla käyttöalueesta kyseiset osat.

13 luku

Kalustoyksiköiden kunnossapito

72 §

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaava yksikkö

Kalustoyksiköllä on oltava ennen sen käyttämistä Suomen rataverkolla sille osoitettu kunnossapidosta vastaava yksikkö. Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaava yksikkö on Suomeen rekisteröitävän kaluston osalta rekisteröitävä liikenteen palveluista annetun lain V osan 1 luvun 1 §:n mukaiseen liikenneasioiden rekisteriin.

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön on varmistettava kunnossapitojärjestelmän avulla, että sen vastuulla olevat kalustoyksiköt ovat turvallisessa käyttökunnossa tämän kuitenkaan rajoittamatta 10 ja 11 §:ssä tarkoitettua rautatieliikenteen harjoittajan ja rataverkon haltijan vastuuta kalustoyksikön turvallisesta liikennöinnistä.

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön on perustettava vastuullaan olevia kalustoyksikköjä varten 73 §:n mukainen kunnossapitojärjestelmä, jonka avulla sen on:

1) varmistettava, että kalustoyksikkö pidetään kunnossa kunkin kalustoyksikön ohjekirjan sekä voimassa olevien kunnossapitosääntöjen ja asiaa koskevien yhteentoimivuuden teknisten eritelmien ja muiden vaatimusten mukaisesti;

2) sovellettava tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä rautatieturvallisuudirektiivin 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja, yhteisissä turvallisuusmenetelmissä vahvistettuja riskien arviointimenetelmiä;

3) varmistettava rautatieturvallisuudirektiivin 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja omavalvontaa koskevia turvallisuusmenetelmiä soveltaen, että sen alihankkijat toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä ja että tästä määrätään sopimusjärjestelyissä, jotka on annettava tiedoksi EU-viraston tai Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä;

4) varmistettava kunnossapitotoimen jäljitettävyyys.

73 §

Kalustoyksikön kunnossapitojärjestelmä

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön kunnossapitojärjestelmä koostuu kunnossapitotoiminnan valvonnasta ja koordinaatiosta vastaavasta hallintatoiminnasta, kunnossapidon kehittämis- ja toteuttamistoiminnoista sekä vaunukaluston hallintatoimista.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön on huolehdittava hallintatoiminnasta itse, muut 1 momentin mukaiset toiminnot se voi ulkoistaa kunnossapitokonepajoille, kunnossapitovarikoille tai muulle vastaavan pätevyyden omaavalle palvelun tarjoajalle.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista toiminnoista ja niiden järjestämisestä kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavassa yksikössä, kunnossapitokonepajoissa ja kunnossapitovarikoilla sekä toimintoja koskevista vaatimuksista ja arviointiperusteista.

74 §

Sertifiointielin ja kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointi

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavalla yksiköllä on oltava rautatieturvallisuudirektiivin 14 artiklan mukainen sertifiointi voimassa olevan EU-lainsäädännön mukaisesti.

Kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointia haetaan ETA-valtion toimivaltaiselta sertifiointielimeltä. Sertifiointielimenä Suomessa toimii Liikenne- ja viestintävirasto ja sertifiointitehtävään erikseen akkreditoitu elin.

Liikenne- ja viestintävirasto voi tarvittaessa käyttää sertifiointitehtävien hoitamisessa apunaan ulkopuolista asiantuntijaa, jolla on riittävä asiantuntemus ja muutoin tarvittavat edellytykset avustamistehtävien hoitamiseen.

Tässä pykälässä tarkoitettua sertifiointia ja todistusta ei vaadita sellaiselta kunnossapidosta vastaavalta yksiköltä, jonka vastuulla olevia kalustoyksiköjä käytetään ainoastaan museo- tai vaihtotyöliikenteessä taikka siirtotyössä.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä sertifiointin hakemisesta, Liikenne- ja viestintäviraston sertifiointitehtävien hoitamisessa käytettävää ulkopuolista asiantuntijaa koskevista vaatimuksista sekä siitä, miten komission antamia täytäntöönpanosäädöksiä sovelletaan kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointiin.

75 §

Sertifiointia koskevat vaatimukset

Sertifiointi on myönnettävä hakemuksesta tämän luvun ja voimassa olevan EU-asetuksen mukaisesti. Sertifiointi on voimassa ETA-valtioissa. Myös kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointin peruuttamiseen sovelletaan EU-asetusta.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä kalustoyksiköiden kunnossapidosta vastaavan yksikön tai kunnossapitotoiminnon sertifiointiin.

76 §

Poikkeukset kolmannen maan kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön määrittelylle ja sertifiointinille

Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta myöntää poikkeuksen 72 §:ssä säädetyistä kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön vaatimuksista tai 74 §:ssä säädetyistä kunnossa-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

pidosta vastaavan yksikön sertifiointivaatimuksesta koskien Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä käytettävien kalustoyksiköiden kunnossapitoa.

Kalustoyksikön kunnossapitoyksikön määrittelylle tai sertifiointille tehtävä poikkeus on haettava:

1) 18 §:ssä tarkoitettua turvallisuustodistusta haettaessa, jos kalustoyksikön kunnossapidosta vastaava yksikkö on rautatieyrittäjä; tai

2) kun kalustoyksikkö rekisteröidään ensimmäistä kertaa liikenneasioiden rekisteriin ja kalustoyksikölle myönnetään käyttöönottolupa.

Hakijan on liitettävä hakemukseen poikkeuksen perustelut ja kuvaukset vaihtoehtoisista toimenpiteistä, joilla kalustoyksikön kunnossapito varmistetaan.

Liikenne- ja viestintäviraston on raportoitava 17 §:n mukaisessa vuosikertomuksessaan myönnettyistä poikkeuksista ja seurattava, että niistä ei aiheudu vaaraa rautatieturvallisuudelle. Liikenne- ja viestintävirasto voi varautua poikkeusluvan haltijalle tilaisuuden tulla asianmukaisesti kuulluksi peruuttaa poikkeusta koskevan päätöksensä, jos sen katsotaan aiheuttavan tarpeettomia riskejä rautatiejärjestelmässä.

14 luku

Kiinteiden osajärjestelmien käyttöönotto 5 luvun mukaisilla yksityisraiteilla ja liikkuvan kaluston käyttöönotto Venäjän liikenteessä, museoliikenteessä ja siirtotyössä

77 §

Yhteentoimivuuden teknisten eritelmien soveltamatta jättäminen yksityisraiteilla

Lain 5 luvussa tarkoitetun ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvilla yksityisraiteilla on sovellettava yhteentoimivuuden teknisiä eritelmiä lukuun ottamatta ilmoitetun laitoksen tekemää tarkastusta koskevia kohtia.

Liikenne- ja viestintävirasto voi hakemuksesta myöntää yksityisraiteen haltijalle mahdollisuuden jättää soveltamatta yhteentoimivuuden teknistä eritelmiä rataverkollaan, jos:

1) osajärjestelmää tai sen uudistamista tai parantamista koskeva hanke on eritelmän soveltamisen alkamispäivänä edennyt pitkälle tai hanketta koskevaa sopimusta on ryhdytty toteuttamaan;

2) eritelmiä ei voida soveltaa onnettomuuden tai luonnonkatastrofin vuoksi taloudellisista tai teknisistä syistä verkon ennalleen saattamiseksi. Eritelmän soveltamatta jättäminen voidaan sallia vain, kunnes verkko on saatettu ennalleen;

3) osajärjestelmän uudistamista, parantamista tai laajentamista koskevassa hankkeessa eritelmän soveltaminen vaarantaisi hankkeen taloudellisen elinkelpoisuuden tai rautatiejärjestelmän yhtenäisyyden;

4) muusta erityisen painavasta syystä, jos poikkeaminen ei vaaranna yhteentoimivuutta rata-verkon muiden osien kanssa.

Päätöksessä voidaan asettaa ehtoja ja rajoituksia turvallisuuden varmistamiseksi.

Tarkemmat säännökset yhteentoimivuuden teknisen eritelmän soveltamatta jättämistä koskevasta hakemuksesta ja hakemusmenettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

78 §

Kiinteät rakenteelliset osajärjestelmät

Saadakseen 10 luvun mukaisen kiinteän rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvan yksityisraiteelle hakijan on laadittava osajärjestelmän tarkastusvakuutus. Hakija on vastuussa siitä, että asianomaiselle osajärjestelmälle on tehty tarvittavat tarkastukset ja että osajärjestelmä on säädettyjen vaatimusten mukainen. Hakijan on päivättävä ja allekirjoitettava vakuutus ja siihen liittyvät asiakirjat.

Hakija vastaa tarkastusvakuutukseen liitettävien teknisten asiakirjojen laatimisesta. Teknisiin asiakirjoihin on sisällytettävä kaikki tarpeelliset osajärjestelmien ominaisuuksiin liittyvät asiakirjat sekä tarvittaessa kaikki asiakirjat, jotka osoittavat, että yhteentoimivuuden osatekijät ovat vaatimusten mukaisia. Niistä on käytävä myös ilmi, kaikki käyttöolosuhteisiin ja –rajoituksiin liittyvät tekijät sekä jatkuvaa ja määräaikaista tarkkailua, säätöjä ja kunnossapitoa koskevat ohjeet.

Liikenne- ja viestintävirasto tarkistaa osajärjestelmän vaatimustenmukaisuuden ennen kuin se myöntää 10 luvun mukaisen kiinteän osajärjestelmän käyttöönottoluvan.

79 §

Liikkuvan kaluston käyttöönotto yksityisraiteilla ja museoliikenteessä

Museoliikenteen harjoittajan on haettava museoliikenteessä käytettävälle kalustolle käyttöönottolupaa Liikenne- ja viestintävirastolta ennen kuin kalustoa voidaan käyttää rataverkolla. Yksityisraiteen haltijan on haettava Liikenne- ja viestintävirastolta kalustolleen käyttöönottolupaa ennen kuin sitä voidaan käyttää 32 §:n mukaisessa siirtotyössä.

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä käyttöönottolupa tai ilmoitettava hakijalle kielteisestä päätöksestään neljän kuukauden kuluessa siitä, kun kaikki tarvittavat tiedot on saatu hakijalta.

Käyttöönottolupaan on sisällytettävä tiedot:

- 1) kalustoyksikön haltijasta tai omistajasta;
- 2) kalustoyksikön käyttöalueesta;
- 3) kalustoyksikön käyttöön liittyvistä rajoituksista;
- 4) kalustoyksikön kunnossapidosta.

Jos kalustoyksikköä käytetään vain 5 luvun mukaisen ilmoituksen tehneen yksityisraiteen alueella, kalustoyksiköltä ei vaadita käyttöönottolupaa tai 11 luvun mukaista markkinoillesaattamislupaa.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettulle kalustoyksikölle asetettavista vaatimuksista.

80 §

Venäjän federaatiosta saapuvat kalustoyksiköt

Venäjän federaatiosta saapuvilla Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä käytettävillä kalustoyksiköillä on oltava Liikenne- ja viestintäviraston myöntämä käyttöönottolupa. Virasto myöntää käyttöönottoluvan sellaisille kalustoyksiköille ja kalusto-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

yksikkötyypeille, joilla on Venäjän federaatiossa tai muussa rautatieliikenteen yhteistyöjärjestöön (OSJD, Organisation for Co-operation of Railways) kuuluvassa valtiossa, jäljempänä *OSJD-jäsenvaltio*, voimassa oleva käyttöönottolupa tai siihen rinnastettava lupa. Kalustoyksiköillä saa liikennöidä ainoastaan Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä. Kalustoyksiköjä koskevista vaatimuksista määrätään suorasta kansainvälisestä rautatieliikenteestä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyssä sopimuksessa ja sen nojalla tehdyssä liikenne- ja viestintäministeriön ja Venäjän federaation liikenneministeriön välisessä sopimuksessa ja sen liitteissä.

Suomessa 1 momentissa tarkoitettua suoraa kansainvälistä liikennettä harjoittavan rautatieyrityksen on haettava käyttöönottolupaa Liikenne- ja viestintävirastolta ennen kuin rautatieyritys liikennöi kalustoyksiköllä Suomen rataverkolla. Kalustoyksikön vaatimustenmukaisuus on osoitettava ilmoituksessa, jonka hakija toimittaa virastolle. Hakijan on ilmoitettava Venäjän federaatiossa tai muussa OSJD-jäsenvaltiossa kalustoyksikölle tai kalustoyksikkötyypille myönnetystä käyttöönottoluvasta tai siihen rinnastettavasta luvasta. Virasto ratkaisee käyttöönottolupaa koskevan hakemuksen hakijan toimittaman ilmoituksen perusteella. Lupa voidaan myöntää sähköistä menettelyä käyttäen.

Venäjän federaatiosta saapuva ainoastaan Suomen ja Venäjän välisessä suorassa kansainvälisessä liikenteessä käytettävä veturi voi tulla Suomen rautatieraja-asemalle ilman 1 momentin mukaista käyttöönottolupaa, jos sillä on Venäjän federaatiossa tai muussa OSJD-jäsenvaltiossa voimassa oleva käyttöönottolupa tai siihen rinnastettava lupa. Veturia koskevista vaatimuksista määrätään suorasta kansainvälisestä rautatieliikenteestä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyssä sopimuksessa ja sen nojalla tehdyssä liikenne- ja viestintäministeriön ja Venäjän federaation liikenneministeriön välisessä sopimuksessa ja sen liitteissä.

Suomen ja Venäjän välistä suoraa kansainvälistä rautatieliikennettä Suomessa harjoittavan rautatieyrityksen on saatuaan liikenteen palveluista annetun lain V osan 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua tietoa ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 1 momentin mukaista käyttöönottolupaa hakiessaan ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle Venäjän federaatiosta saapuvista kalustoyksiköistä liikenneasioiden rekisteriin merkittävät tiedot kalustoyksikön:

- 1) omistajasta tai haltijasta;
- 2) käyttöön liittyvistä rajoituksista;
- 3) huoltosuunnitelmaan liittyvistä turvallisuuden kannalta olennaisista tiedoista.

81 §

Kalustoyksikön saattaminen vaatimusten mukaiseksi

Jos kalustoyksikön haltija katsoo, että sen 79 tai 80 §:ssä tarkoitetun käyttöönottoluvan saanut kalustoyksikkö ei täytä jotakin sovellettavista olennaisista vaatimuksista, sen on toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet kalustoyksikön saattamiseksi vaatimusten mukaiseksi. Lisäksi sen on ilmoitettava toteuttamistaan toimenpiteistä Liikenne- ja viestintävirastolle.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

82 §

Kalustoyksikön käyttöönottoluvan peruuttaminen

Jos Liikenne- ja viestintävirasto saa tiedon, että 79 tai 80 §:ssä tarkoitettu käyttöönottoluvan saanut kalustoyksikkö ei täytä sille asetettuja olennaisia vaatimuksia tai että luvanhaltija ei noudata luvassa asetettuja rajoituksia tai ehtoja, Liikenne- ja viestintäviraston on kehotettava luvanhaltijaa korjaamaan havaitut virheet tai laiminlyönnit kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta kuukautta lyhyempi. Jos virhettä tai laiminlyöntiä on pidettävä olennaisena, eikä luvanhaltija ole korjannut sitä asetetussa määräajassa, virasto voi peruuttaa käyttöönottoluvan kokonaan tai määrääjäksi. Virasto voi myös rajoittaa kalustoyksikön käyttöä tai kieltää sen kokonaan.

Virasto voi peruuttaa käyttöönottoluvan välittömästi, jos kysymyksessä on erityisen vakava puutteellisuus, josta voi aiheutua vaaraa rautatiejärjestelmän turvallisuudelle.

15 luku

Arviointilaitokset

83 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten kansallisesta akkreditointijärjestelmästä säädetään vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005).

84 §

Ilmoitetuksi laitokseksi hyväksymistä koskeva hakemus

Suomeen sijoittuneen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen on haettava ilmoitetuksi **laitokseksi** hyväksymistä Liikenne- ja viestintävirastolta. Hakemukseen on liitettävä:

- 1) tiedot ja todistukset arviointilaitokselta edellytettävien vaatimusten täytymisestä;
- 2) tiedot tuotteista, joita koskevan vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tekemiseen arviointilaitoksella on pätevyys;
- 3) tiedot siitä, mitä vaatimustenmukaisuuden arviointitoimia ja arviointimoduuleja laitos 2 kohdan mukaisessa arvioinnissaan käyttää.

Arviointilaitoksen on osoitettava täyttävänsä arviointilaitoksilta edellytettävät vaatimukset Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikön, jäljempänä *FINAS-akkreditointipalvelu*, myöntämällä akkreditointitodistuksella. Jos arviointilaitos ei voi toimittaa akkreditointitodistusta, sen on toimitettava viranomaiselle tarpeelliset asiakirjatodisteet, joiden avulla viranomainen voi tarkistaa, tunnustaa ja säännöllisesti valvoa, että hakijan täyttää ilmoitetuksi laitokseksi hyväksymistä koskevat vaatimukset.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

85 §

Ilmoitetuksi laitokseksi hyväksyminen ja hyväksymisen peruuttaminen

Liikenne- ja viestintävirasto hyväksyy ja nimeää vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen ilmoitetuksi laitokseksi, jos laitos täyttää ilmoitettua laitosta koskevat 84—90 §:ssä säädetty vaatimukset, ja ilmoittaa laitoksen komissiolle ja muille ETA-valtioille. Jos ilmoitetuissa tiedoissa tapahtuu merkittäviä muutoksia, myös ne on ilmoitettava komissiolle ja ETA-valtioille.

Hyväksymispäätöksessä määritetään ilmoitetun laitoksen pätevyysalue, vahvistetaan laitoksen valvontaan liittyvät järjestelyt ja asetetaan tarvittaessa laitoksen toimintaa koskevia vaatimuksia, rajoituksia ja ehtoja, joilla varmistetaan tehtävien asianmukainen suorittaminen. Päätös voidaan antaa määräajaksi.

Jos ilmoitettu laitos ei enää täytä säädettyjä vaatimuksia tai ei noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja taikka toimii muuten olennaisesti säännösten vastaisesti, Liikenne- ja viestintäviraston on asetettava ilmoitetulle laitokselle riittävä määräaika asian korjaamiseksi. Määräaika ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi. Liikenne- ja viestintäviraston on rajoitettava antamaansa hyväksyntää tai peruutettava se joko väliaikaisesti tai kokonaan riippuen kyseisten vaatimusten tai velvollisuuksien laiminlyönnin vakavuudesta, jos ilmoitettu laitos ei ole korjannut epäkohtaa annetussa määräajassa.

Jos ilmoitettu laitos on lopettanut toimintansa tai sen hyväksyminen on peruutettu, Liikenne- ja viestintäviraston on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että laitoksen vastuulla olevat tehtävät ja niihin liittyvät asiakirjat siirtyvät sellaiselle ilmoitetulle laitokselle, jolla on hyväksyntä. Liikenne ja viestintäviraston on myös huolehdittava siitä, että toimintansa lopettaneen ilmoitetun laitoksen hyväksymät asiakirjat ovat markkinavalvonnasta vastaavien viranomaisten pyynnöstä näiden nähtävillä.

86 §

Ilmoitettua laitosta koskevat yleiset vaatimukset

Ilmoitetun laitoksen on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- 1) laitoksen on oltava Suomessa rekisteröity oikeushenkilö;
- 2) laitoksen on kyettävä suorittamaan kaikki vaatimustenmukaisuuden arviointitehtävät, jotka sille on osoitettu ja joiden mukaisesti se on ilmoitettu riippumatta siitä, suorittaako laitos kyseiset tehtävät itse vai suoritetaanko tehtävät sen puolesta ja sen vastuulla.

Ilmoitettuna laitoksena saa Suomessa toimia myös kyseiseen tehtävään muussa ETA-valtiossa hyväksytty ilmoitettu laitos.

87 §

Ilmoitetun laitoksen toimintaa koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset

Ilmoitetulla laitoksella on kaikissa tapauksissa ja kunkin sellaisen vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettelyn ja tuotetyypin- tai luokan osalta, jota varten se on ilmoitettu, oltava käytössä:

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

1) riittävä henkilöstö, jolla on tekninen tietämys ja riittävä ja soveltuva kokemus vaatimustenmukaisuuden arviointitehtävien suorittamiseksi;

2) kuvaukset niistä menettelyistä, joiden mukaisesti vaatimustenmukaisuuden arviointi on suoritettavissa ja sovellettavissa avoimella tavalla;

3) asianmukaiset toimintatavat ja menettelyt, joiden perusteella ilmoitettuna laitoksena suoritettavat vaatimustenmukaisuuden arviointitehtävät on erotettavissa laitoksen muusta toiminnasta;

4) menettelyt, joiden mukaisesti tehtävien hoitamisessa on mahdollista ottaa huomioon arviointimenettelyn kohteena olevan yrityksen koko, toimiala ja rakenne sekä arviointimenettelyn kohteena olevassa tuotteessa käytetty teknologia ja tuotantoprosessin luonne.

Ilmoitetulla laitoksella on oltava tarvittavat keinot niiden teknisten ja hallinnollisten tehtävien suorittamiseen, joita arviointitehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää, ja sillä on oltava mahdollisuus käyttää kaikkia tarvittavia laitteita tai välineitä.

88 §

Ilmoitetun laitoksen henkilöstöä koskevat vaatimukset

Ilmoitetun laitoksen arviointitehtävistä vastaavalla henkilöstöllä on oltava:

1) riittävä tekninen ja ammatillinen koulutus, joka kattaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnin sillä alalla, jolle ilmoitettu laitos on ilmoitettu;

2) riittävät tiedot suoritettavista arviointeista koskevista vaatimuksista ja riittävät valtuudet tällaisten arviointien suorittamiseen;

3) asianmukaiset tiedot ja ymmärrys olennaisista vaatimuksista, sovellettavista yhdenmukaisesti standardista sekä asiankuuluvasta EU-lainsäädännöstä;

4) kyky laatia todistuksia, asiakirjoja ja selostuksia, joilla osoitetaan, että arvioinnit on suoritettavissa.

Ilmoitetun laitoksen henkilöstöllä on vaitiolovelvollisuus kaikkien niiden tietojen suhteen, joita se saa suorittaessaan tehtäviään asiaa koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän tai sen täytäntöön panemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön säännösten mukaisesti. Ilmoitetun laitoksen vaitiolovelvollisuus ei ulotu sen ETA-valtion viranomaisiin, jossa ilmoitetun laitoksen toimet suoritetaan. Ilmoitetun laitoksen antamien selvitysten omistusoikeudet on kuitenkin suojattava.

89 §

Ilmoitetun laitoksen riippumattomuus

Ilmoitetun laitoksen on oltava arvioimastaan organisaatiosta tai arvioimansa tuotteen valmistajasta riippumaton. Elintä, joka kuuluu tuotteiden suunnittelussa, valmistuksessa, toimittamisessa, asentamisessa, käytössä tai ylläpidossa osallisena olevia yrityksiä edustavaan yrittäjä- tai ammattialajärjestöön, voidaan pitää riippumattomana, jos sen riippumattomuus ja välttyminen eturistiriidoilta kyetään osoittamaan.

Ilmoitetun laitoksen, sen ylimmän johdon ja arviointihenkilöstön on oltava puolueettomia.

Ilmoitetun laitoksen ylimmän johdon ja arviointihenkilöstön palkkiot eivät saa olla riippuvaisia suoritettujen arviointien määrästä eivätkä arviointien tuloksista.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Ilmoitettu laitos, sen ylin johto ja arviointitehtävien suorittamisesta vastaava henkilöstö eivät saa olla arvioimiensa tuotteiden suunnittelijoita, valmistajia, toimittajia, asentajia, ostajia, omistajia, käyttäjiä tai ylläpitäjiä taikka minkään tällaisen osapuolen valtuutettuja edustajia. Tämä ei rajoita sellaista arvioitujen tuotteiden käyttöä, jotka ovat arviointilaitoksen toimien kannalta tarpeellisia, tai tällaisten tuotteiden käyttöä henkilökohtaisiin tarkoituksiin.

Ilmoitettu laitos, sen ylin johto ja vaatimustenmukaisuuden arviointitehtävien suorittamisesta vastaava henkilöstö eivät saa olla suoranaisesti mukana näiden tuotteiden suunnittelussa, valmistuksessa, rakentamisessa, kaupan pitämisessä, asentamisessa, käytössä tai ylläpidossa, eivätkä edustaa toiminnoissa mukana olevia osapuolia. Ilmoitettu laitos, sen ylin johto tai vaatimuksenmukaisuuden arviointitehtävien suorittamisesta vastaava henkilöstö ei myöskään saa osallistua mihinkään sellaiseen toimintaan, joka vaarantaisi niiden arviointitoimien tai tehdyn arvioinnin riippumattomuuden. Tämä kieltö koskee erityisesti konsulttipalveluja.

Ilmoitetun laitoksen on varmistettava, että niiden tytäryhtiöiden tai alihankkijoiden toimet eivät vaikuta niiden suorittamien vaatimustenmukaisuuden arviointitoimien luottamuksellisuuteen, objektiivisuuteen tai puolueettomuuteen.

Ilmoitetun laitoksen ja niiden henkilöstön on suoritettava vaatimustenmukaisuuden arviointitoimet mahdollisimman suurta ammatillista luotettavuutta ja kyseisellä erityisalalla vaadittavaa teknistä pätevyyttä noudattaen. Ilmoitetun laitoksen ja niiden henkilöstön on oltava riippumattomia kaikenlaisesta ja erityisesti taloudellisesta painostuksesta ja johdattelusta, joka saattaisi vaikuttaa heidän arviointiinsa tai vaatimustenmukaisuuden arviointitoimiensa tuloksiin, erityisesti niiden henkilöiden tai henkilöryhmien taholta, joille näiden toimien tuloksilla on merkitystä.

90 §

Ilmoitetun laitoksen vastuuvakuutus

Ilmoitetulla laitoksella on oltava toiminnan laatu ja laajuus huomioiden riittävä vastuuvakuutus.

91 §

Ilmoitetun laitoksen vaatimustenmukaisuusolettama

Ilmoitettu laitos täyttää tässä laissa sille säädetyt vaatimukset, jos ilmoitettu laitos osoittaa täyttävänsä sellaiset arvioinnissa käytettävät yhdenmukaistetut standardit, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

92 §

Tehtävien teettäminen alihankintana tai tytäryhtiöillä

Jos ilmoitettu laitos teettää alihankintana tietyt vaatimustenmukaisuuteen liittyvät arviointitehtävät tai käyttää tytäryhtiötä, sen on varmistettava, että alihankkija tai tytäryhtiö täyttää arviointilaitoksen ilmoitetuksi laitokseksi hyväksymisen edellytykset. Ilmoitetun laitoksen on ilmoitettava arvioinnissa käyttämistään alihankkijoista tai tytäryhtiöistä Liikenne- ja viestintävirastolle.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Ilmoitettu laitos vastaa alihankkijan tai tytäryhtiön suorittamista tehtävistä riippumatta näiden sijoittautumisvaltiosta.

Ilmoitettu laitos voi teettää alihankintana tai tytäryhtiöllä tehtäviä ainoastaan, jos siitä on sovittu asiakkaan kanssa.

Ilmoitettujen laitosten on pidettävä Liikenne- ja viestintäviraston saatavilla asiakirjat, jotka koskevat alihankkijan tai tytäryhtiön pätevyyden arviointia, sekä työtä, jonka ne ovat suorittaneet asiaa koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän mukaisesti.

93 §

Ilmoitetun laitoksen velvollisuus osallistua standardointitoimiin ja koordinaatioryhmän työhön

Ilmoitetun laitoksen on osallistuttava asiaankuuluviin standardointitoimenpiteisiin ja EU-lainsäädännön nojalla ilmoitettujen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten koordinaatiotyöryhmän toimenpiteisiin tai varmistettava, että niiden arviointihenkilöstö saa niistä tiedon, sekä sovellettava yleisenä ohjeena kyseisen ryhmän työn tuloksena saatuja hallinnollisia päätöksiä ja asiakirjoja.

Ilmoitetun laitoksen, joka on ilmoitettu ratalaitteiden ja veturilaitteiden ohjaus-, hallinta- ja merkinanto-osajärjestelmien osalta, on osallistuttava EU-virastoasetuksen 29 artiklassa tarkoitettun ERTMS-työryhmän toimintaan tai varmistettava, että työryhmän toiminnasta tiedotetaan arviointihenkilöstölle. Ilmoitetun laitoksen on noudatettava työryhmän työskentelyn tuloksena laadittavia suuntaviivoja. Jos ilmoitettu laitos pitää suuntaviivojen soveltamista epätarkoituksenmukaisena tai mahdottomana, sen on toimitettava asiaa koskevat huomionsa ERTMS-työryhmälle, jotta se voi osallistua suuntaviivojen jatkuvaan kehittämiseen.

94 §

Akkreditoitu sisäinen laitos

Akkreditoitua sisäistä laitosta käytetään vaatimustenmukaisuuden arviointitoimiin pantaessa täytäntöön menettelyä, josta säädetään tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/57/EY mukaisesti hyväksytyissä yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä käytettävistä vaatimustenmukaisuuden ja käyttöönsoveltuvuuden arviointimenettelyjen ja EY-tarkastusmenettelyn moduuleista annetun komission päätöksen 2010/713/EU liitteessä I. Laitoksen on muodostettava erillinen ja erotettavissa oleva osa arvioimastaan organisaatiosta, eikä se saa osallistua niiden tuotteiden suunnitteluun, tuotantoon, valmistukseen, toimittamiseen, asentamiseen, käyttöön tai ylläpitoon, joita se arvioi.

Akkreditoituidun sisäisen laitoksen on täytettävä seuraavat vaatimukset:

1) sen on oltava akkreditoitu akkreditointiasetuksen mukaisesti;

2) kansalliselle akkreditointielimelle on osoitettu, että laitoksella ja sen henkilöstöllä on oltava käytössään raportointimenettelyt, jotka varmistavat laitoksen ja sen henkilöstön puolueettomuuden ja organisatorisen riippumattomuuden;

3) laitos ja sen henkilöstö eivät saa olla vastuussa arvioimiensa tuotteiden suunnittelusta, valmistuksesta, toimituksista, asennuksista, käytöstä tai ylläpidosta eivätkä osallisena missään sel-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

laisessa toiminnassa, joka voisi vaikuttaa niiden arvioinnin puolueettomuuteen tai arviointitoimien luotettavuuteen;

4) laitoksen on toimitettava palvelujaan yksinomaan sille organisaatiolle, jonka osa se on.

Akkreditoitua sisäistä laitosta ei ilmoiteta ETA-valtioille eikä komissiolle, mutta organisaation ja kansallisen akkreditointielimen on Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä toimitettava akkreditointia koskevat tiedot virastolle. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 momentissa mainittujen Euroopan unionisäädösten soveltamisesta sekä niistä tiedoista, joita kansallisen akkreditointielimen on toimitettava Liikenne- ja viestintävirastolle.

95 §

Ilmoitetun laitoksen toimintaan liittyvät velvollisuudet

Ilmoitetun laitoksen on suoritettava vaatimustenmukaisuuden arvioinnit niiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen mukaisesti, joista säädetään asiaa koskevassa yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä.

Vaatimustenmukaisuuden arviointi on suoritettava oikeasuhtaisesti välttämättä tarpeettoman rasitteen aiheuttamista toimijoille. Ilmoitetun laitoksen on otettava huomioon asianomaisen yrityksen koko, toimiala, rakenne, tuotteissa käytettävä teknologia sekä se, onko kyse massa- tai sarjatuotannosta. Ilmoitetun laitoksen tehtävänä on arvioida, onko tuote yhteentoimivuusdirektiivin mukainen.

Jos ilmoitettu laitos katsoo, ettei valmistaja ole täyttänyt yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä tai vastaavissa yhdenmukaistetuissa standardeissa tai teknisissä eritelmissä säädettyjä vaatimuksia, sen on vaadittava valmistajaa ryhtymään korjaaviin toimenpiteisiin eikä se saa antaa vaatimustenmukaisuustodistusta.

Jos ilmoitettu laitos katsoo todistuksen antamisen jälkeen suoritettavan vaatimustenmukaisuuden valvonnan yhteydessä, ettei tuote ole enää asiaa koskevan yhteentoimivuuden teknisen eritelmän mukainen, sen on vaadittava valmistajaa ryhtymään tarvittaviin korjaaviin toimenpiteisiin ja tarvittaessa peruutettava todistus väliaikaisesti tai kokonaan.

Jos korjaavia toimenpiteitä ei suoriteta tai niillä ei ole vaadittua vaikutusta, ilmoitetun laitoksen on tarpeen mukaan asetettava myönnettävään todistukseen osajärjestelmän tai osatekijän käyttöä koskevia rajoituksia tai peruutettava myönnetty todistus väliaikaisesti tai kokonaan.

96 §

Ilmoitetun laitoksen velvollisuus antaa tietoja

Ilmoitetun laitoksen on salassapitosäännösten estämättä annettava tietoja Liikenne- ja viestintävirastolle laitoksen toiminnasta.

Ilmoitetun laitoksen on ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle:

1) evätyistä, rajoitetuista tai peruutetuista osajärjestelmien EY-tarkastustodistuksista, yhteentoimivuuden osatekijöiden EY-vaatimustenmukaisuustodistuksista ja EY-käyttösoveltuvuustodistuksista;

2) olosuhteiden muutoksista, jotka vaikuttavat ilmoitetun laitoksen soveltamisalaan ja ehtoihin ja sitä kautta sen toimintaedellytyksiin toimia ilmoitettuna laitoksena;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

3) tietopyynnöt, jotka se saa markkinavalvontaviranomaisilta koskien vaatimustenmukaisuuden arviointitoimia;

4) pyynnöstä vaatimustenmukaisuuden arviointitoimet, jotka on suoritettu niitä koskevan ilmoituksen soveltamisalalla ja mahdollisesti suoritettavat muut toimet, mukaan luettuna toiminta useamman ETA-valtion alueella ja alihankinta.

Edellä 2 momentin 1 kohdan mukaisista todistusten epäämisistä, rajoittamisista ja peruuttamisista on ilmoitettava myös asianosaisten muiden ETA-valtioiden toimivaltaisille kansallisille turvallisuusviranomaisille.

Ilmoitetun laitoksen on toimitettava muille yhteentoimivuusdirektiivin nojalla samaa osajärjestelmää koskevia arviointitoimia suorittaville ilmoitetuille laitoksille tiedot kielteisistä arvioinneista ja pyydettyä myös myönteisistä arvioinneista.

Ilmoitetun laitoksen on toimitettava EU-virastolle osajärjestelmien EY-tarkastustodistukset, yhteentoimivuuden osatekijöiden EY-vaatimustenmukaisuustodistukset ja EY-käyttöönsoveltuvuustodistukset.

97 §

Ilmoitetun laitoksen käyttämä kieli

Ilmoitetun laitoksen laatimat asiakirjat ja EY-tarkastusmenettelyihin liittyvä kirjeenvaihto on laadittava jollakin sen ETA-valtion virallisista kielistä, johon hakija on sijoittautunut. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää muuta hakijan hyväksymää kieltä. Liikenne- ja viestintävirasto voi tarvittaessa vaatia asiakirjoista suomen- tai ruotsinkielisen käännöksen.

98 §

Ilmoitetun laitoksen virkavastuu

Ilmoitetun laitoksen tai tämän alihankkijan palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikos- tai oikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 44, 49 ja 50 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

99 §

Ilmoitetun laitoksen tarkastukset

Osajärjestelmän valmistukseen tai rakentamiseen liittyvän hankkeen tarkastamisesta vastaavan ilmoitetun laitoksen on hankkeen toteutuksen aikana tehtävä tarkastuksia määräajoin yhteentoimivuusdirektiivin, tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Ilmoitettu laitos voi hankkeen toteutuksen aikana tehdä myös tarkastuksia niistä ennalta ilmoittamatta. Sen on annettava suorittamistaan tarkastuksista tarkastuskertomus hakijalle. Tarkastuskertomus on myös liitettävä osajärjestelmän tarkastustodistuksen yhteydessä annettaviin teknisiin asiakirjoihin. Tarkemmat säännökset tässä momentissa tarkoitetuissa tarkastuksissa sovellettavasta menettelystä sekä tarkastuskertomusten antamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Ilmoitetun laitoksen edustajalla on tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan oikeus päästä tarkastuksen kohteena olevalle työmaalle, tuotantolaitokseen, varastoalueelle, testauslaitokseen ja muihin sellaisiin paikkoihin, joihin pääsy on tarpeellista tarkastuksen suorittamiseksi lukuun ottamatta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja. Ilmoitetulla laitoksella on tarkastuksia suorittaessaan salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tutkittavakseen tarkastusta varten tarvittavat toteuttamissuunnitelmat ja muut tarvittavat asiakirjat. Ilmoitetun laitoksen henkilöstön on pidettävä salassa kaikki ne tiedot, jotka se on saanut suorittaessaan ilmoitetulle laitokselle tässä laissa säädettyjä tehtäviä. Tarkastuksessa sovelletaan hallintolain 39 §:ää.

100 §

Liikenne- ja viestintäviraston ja sen alihankkijoiden tarkastukset

Edellä 86—89 ja 91—92 §:ssä säädettyjä ilmoitettuja laitoksia koskevia vaatimuksia sovelletaan myös Liikenne- ja viestintävirastoon ja sen alihankkijoihin, silloin kun ne suorittavat 50 §:ssä tarkoitettua FI-tarkastusta, ei kuitenkaan 88 §:n 1 momentin 3 kohtaa eikä 92 §:n 4 momenttia. Liikenne- ja viestintäviraston alihankkijalla ja viraston nimeämällä ilmoitetulla laitoksella on kuitenkin oltava asianmukaiset tiedot ja ymmärrys kansallisesta lainsäädännöstä ja sen on pidettävä viranomaisten saatavilla tarkastusta koskevien kansallisten oikeussääntöjen edellyttämät asiakirjat.

Liikenne- ja viestintävirastoon, sen alihankkijoihin ja viraston nimeämään ilmoitettuun laitokseen sovelletaan myös 95 §:ssä säädettyjä toimintaan liittyviä velvollisuuksia niiden suorittaessa tässä pykälässä tarkoitettuja tarkastuksia, kuitenkin niin, että nämä velvollisuudet perustuvat asianomaisiin kansallisiin oikeussääntöihin.

Liikenne- ja viestintäviraston ja viraston nimeämän ilmoitetun laitoksen on myös ilmoitettava ETA-valtioille 96 §:ssä säädettyjä tietoja vastaavat tiedot.

Liikenne- ja viestintävirasto, viraston nimeämä ilmoitettu laitos tai viraston käyttämä alihankkija voivat tehdä tarkastuksia rautatieliikenteen harjoittajan, rataverkon haltijan tai muun rautatiejärjestelmään kuuluvan toiminnanharjoittajan toimitiloihin lukuun ottamatta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyjä tiloja, yhteentoimivuusdirektiivin, tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen varmistamiseksi. Tarkastuksia voidaan tehdä myös niistä ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksessa sovelletaan hallintolain 39 §:ää. Suoritetuista tarkastuksista on annettava tarkastuskertomus hakijalle.

101 §

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaava laitos

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavan laitoksen on järjestettävä rautatiejärjestelmän ja sen osajärjestelmien riippumaton turvallisuusarviointi siten kuin siitä säädetään kulloinkin voimassa olevassa riskien arviointia koskevassa turvallisuusmenetelmästä annetussa Euroopan unionin säädöksessä. Riippumatonta turvallisuusarviointia käytetään myös teknisiä standardeja sovellettaessa, jos standardissa edellytetään riippumattoman arvioinnin käyttämistä osana järjestelmän turvallisuustason arviointia.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavan laitoksen on osoitettava täyttävänsä arviointilaitoksilta edellytettävät vaatimukset FINAS-akkreditointipalvelun myöntämällä akkreditointitodistuksella.

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavana laitoksena saa Suomessa toimia myös kyseiseen tehtävään muussa ETA-valtiossa akkreditoitu tai tunnustettu laitos.

Tarkemmat säännökset riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavalle laitokselle asetettavista vaatimuksista ja sen tehtävistä sekä laitoksen tarkastusmenettelystä ja tarkastuslausunnoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

102 §

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavan laitoksen käyttämä kieli

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavan laitoksen laatimat asiakirjat ja tarkastusmenettelyihin liittyvä kirjeenvaihto on laadittava jollakin sen ETA-valtion virallisista kielistä, johon hakija on sijoittautunut. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää muuta hakijan hyväksymää kieltä. Liikenne- ja viestintävirasto voi tarvittaessa vaatia asiakirjoista suomen- tai ruotsinkielisen käännöksen.

103 §

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavan laitoksen virkavastuu

Riippumattomasta turvallisuusarvioinnista vastaavan laitoksen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 101 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

16 Luku

Rataverkon haltijan riippumattomuus ja tehtävien järjestäminen

104 §

Rataverkon haltijan riippumattomuus

Rataverkon haltija vastaa hallinnoimansa tai muuten sen vastuulla olevan rataverkon käytöstä, kunnossapidosta, uudistamisesta, kehittämisestä ja rataverkon toimivuudesta.

Rataverkon haltijan on oltava oikeudellisesti itsenäinen ja rautatiemarkkinoilla toimivista rautatieyhteyksistä täysin riippumaton.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

105 §

Rataverkon haltijan olennaisten toimintojen riippumattomuus

Rataverkon haltijan on järjestettävä ratakapasiteetin ja reittien jakamista sekä infrastruktuuri-maksuja koskeva päätöksenteko organisatorisesti ja päätöksenteoltaan itsenäiseksi yksiköksi niin, että nämä rataverkon haltijan olennaiset toiminnot ovat rautatieyrityksistä riippumattomia, eivätkä rautatieyritykset tai niiden valvontaan vaikuttavat henkilöt voi mitenkään vaikuttaa niitä koskeviin päätöksiin.

Rautatieyrityksillä tai millään siihen kytköksissä olevalla oikeudellisesti itsenäisellä kokonaisuudella ei saa olla vaikutusvaltaa rataverkon haltijan olennaisista toiminnoista vastaavien henkilöiden nimityksiin tai irtisanomisiin.

Rataverkon haltijan olennaisista toiminnoista vastaava henkilö ei saa olla samanaikaisesti rautatieyrityksen johtoryhmän tai muun vastaavan hallintoelimen jäsen.

Rataverkon haltijan olennaisista toiminnoista vastaava henkilö voidaan nimittää rautatieyrityksen palvelukseen vain, jos siitä ei aiheudu eturistiriitoja.

106 §

Rataverkon haltijan johtoelinten nimityksiä koskevat vaatimukset

Jos rataverkon haltijalla on johtoryhmä tai muu vastaava hallintoelin, sen jäseniksi ei saa nimittää rautatieyrityksen johtoryhmän jäseniä. Rataverkon haltijan johtoryhmän tai muun vastaavan hallintoelimen jäsenten sekä heidän alaisinaan toimivien johtajien on toimittava syrjimättömästi, eivätkä eturistiriidat saa vaikuttaa heidän riippumattomuuteensa.

107 §

Liikenteen hallinnan ja kunnossapitotoiminnan riippumattomuus

Rataverkon haltijan on huolehdittava siitä, että liikenteen hallinta ja radan kunnossapidon suunnittelu on järjestetty syrjimättömällä ja läpinäkyvällä tavalla niin, että näistä toiminnoista päättävien henkilöiden päätöksiin ei vaikuta minkäänlaiset eturistiriidat.

Rataverkon haltijan on huolehdittava siitä, että liikenteen hallinta toimii tehokkaasti myös häiriötilanteissa niin, että rautatieliikenteen harjoittaja saa oikea-aikaisesti kaiken sen olennaisen tiedon, joka vaikuttaa tämän liikennöintiin.

Rataverkon haltijan on kuultava ratakapasiteetin hakijoita ja muita sidosryhmiä rataverkon kunnossapidon ja uusimisen pitkän aikavälin suunnitelmista ja otettava niiden valmistelussa mahdollisimman hyvin näiden näkemykset huomioon.

Rataverkon haltijan on toteutettava rataverkon kunnossapitotoimenpiteet ja niiden aikatauluus niin, että niistä aiheutuu mahdollisimman vähän häiriötä rautatieliikenteen harjoittajille ja mahdolliset häiriöt kohdistuvat rautatieliikenteen harjoittajiin tasapuolisesti ja syrjimättömällä tavalla.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

108 §

Rataverkon haltijan toimintojen ulkoistaminen ja jakaminen

Rataverkon haltija saa ulkoistaa tehtäviään toiselle osapuolelle, joka ei saa olla rautatieyritys tai yritys, jonka määräysvallassa on rautatieyritys. Rataverkon haltijan on huolehdittava siitä, että tehtävien ulkoistamisesta ei synny eturistiriitoja ja että kaupallisesti arkaluonteisten tietojen luotamuksellisuus taataan.

Rataverkon haltija saa ulkoistaa rautatieinfrastruktuurin kehittämiseen, ylläpitoon ja uudistamiseen liittyvien tehtävien toteutuksen rautatieyrittäjälle, yritykselle, jonka määräysvallassa on rautatieyritys tai yritykselle, joka on rautatieyrittäjän määräysvallassa.

Jos rataverkon haltija ulkoistaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla tehtäviään toiselle, rataverkon haltija kuitenkin vastaa toiminnoista ja niiden valvonnasta.

Jos rataverkon haltija ulkoistaa olennaisia toimintoja toiselle, myös tämän osapuolen on noudatettava toiminnassaan 104—107 §:iä.

Liikenteenohjauspalvelujen hankkimisesta ulkopuoliselta palvelun tarjoajalta säädetään 136 §:ssä.

Rataverkon haltija saa myös antaa toisen rataverkon haltijan tehtäväksi suorittaa rataverkolle rataverkon hallinnointiin liittyviä tehtäviä edellyttäen, että myös nämä täyttävät 104—107 §:ssä säädettyt velvoitteet.

Jos Väylävirasto valtion rataverkon haltijana ulkoistaa ratakapasiteetin ja reittien jakamiseen liittyviä tehtäviä ulkopuoliselle palvelujen tuottajalle, viraston on tehtävä palvelun tuottajan kanssa sopimus näiden palvelujen tuottamisesta virastolle. Palvelujen tuottaja suorittaa virastolle tehtävänsä viraston valvonnassa ja sen ohjeiden mukaisesti. Kyseisiä sopimuksen mukaisia tehtäviä hoitaessaan palvelujen tuottajan palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

109 §

Rataverkon haltijan rahoituksen läpinäkyvyys ja valtion rataverkon rahoitus

Rataverkon haltija saa käyttää rataverkon hallinnasta saatavia tuloja, julkiset varat mukaan luettuina, ainoastaan oman toimintansa rahoittamiseen. Rataverkon haltija voi käyttää kyseisiä tuloja lainan lyhennyksiin ja osingon maksamiseen omistajille. Rataverkon haltija ei kuitenkaan saa maksaa osinkoja 111 §:ssä tarkoitettussa vertikaalisesti integroituneessa yrityksessä sen eri osakonnaisuuksien omistajille eikä sellaisten yritysten omistajille, joiden määräysvallassa rautatieyritys tai kyseinen rataverkon haltija ovat.

Rataverkon haltija ei saa myöntää rautatieyrittäjälle lainaa suoraan eikä välillisesti.

Rautatieyritys ei saa myöntää lainaa rataverkon haltijalle suoraan eikä välillisesti.

Valtion rataverkkoa ylläpidetään ja rakennetaan valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen ja muun rahoituksen sallimassa laajuudessa. Tämän lain 19 luvussa tarkoitettu ratamaksu käytetään radanpidon rahoitukseen. Ratamaksu otetaan huomioon valtion talousarviossa.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

110 §

Rataverkon haltijan yhteistyösopimus rautatieyritysten kanssa

Rataverkon haltija voi tehdä rautatieyrityksen kanssa yhteistyösopimuksen, jonka tavoitteena on alentaa asiakkaille koituvia kustannuksia tai tehostaa sopimukseen kuuluvan verkon osan toimintaa. Tällaisten sopimusten on kuitenkin oltava kaikille rautatieyrityksille syrjimättömästi mahdollisia ja tasapuolisia.

Lain 20 luvussa tarkoitetun rautatiealan sääntelyelimen, jäljempänä *sääntelyelin*, on hyväksyttävä yhteistyösopimus ennen sen voimaantuloa. Sääntelyelimellä on myös oikeus seurata tällaisen sopimuksen täytäntöönpanoa ja saada siitä tietoa valvontatehtävänsä varten. Jos sääntelyelin toteaa valvonnan yhteydessä sopimuksen ongelmalliseksi rautatiemarkkinoiden syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden näkökulmasta, se voi vaatia sopimuksen päättämistä.

111 §

Vertikaalinen integraatio

Rautatiemarkkinoilla toimivaan vertikaalisesti integroituneeseen yritykseen, joka harjoittaa rautatieliikenteen lisäksi rataverkon hallintaa sovelletaan tässä luvussa säädetyn lisäksi direktiivin 2012/34/EU muuttamisesta rautateiden kotimaan henkilöliikennemarkkinoiden avaamisen ja rautatieinfrastruktuurin hallinnoinnin osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/2370 7 artiklan 3 d, 4 ja 5 kohtia.

Vertikaalisesti integroitunut yritys ei saa ulkoistaa 105 §:ssä tarkoitettuja olennaisia toimintoja vertikaalisesti integroituneen yrityksen millekään muulle yksikölle, jollei yksikkö hoida yksinomaan olennaisia toimintoja.

Sen lisäksi mitä 109 §:ssä säädetään, on vertikaalisesti integroituneen yrityksen eri yksiköiden välisissä rahoituslainoissa noudatettava 1 momentissa mainitun direktiivin 7 d artiklan 4—10 kohdissa säädettyjä ehtoja.

112 §

Rataverkon haltijoiden ja ratakapasiteetin hakijoiden yhteistyöryhmä

Valtion rataverkon haltijan on asetettava yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on sovittaa yhteen rataverkon haltijoiden ja ratakapasiteetin hakijoiden tarpeita. Valtion rataverkon haltijan on kutsuttava yhteistyöryhmään mukaan rataverkon haltijat, rautatieliikenteen harjoittajat, ratakapasiteetin hakijat sekä harkintansa mukaan myös muita sidosryhmiä. Sääntelyelin voi osallistua yhteistyöryhmään tarkkailijana. Tässä pykälässä tarkoitettu yhteensovittaminen ei rajoita ratakapasiteetin hakijoiden oikeutta hakea oikaisua sääntelyelimeltä 151 §:ssä säädetyllä tavalla, tuoda erimielisyyksiasia sääntelyelimen ratkaistavaksi 152 §:ssä säädetyllä tavalla eikä sääntelyelimen toimivaltaa siten kuin siitä säädetään 20 luvussa.

Yhteistyöryhmän tehtävänä on:

1) arvioida ratakapasiteetin hakijoiden ratakapasiteettitarpeita, ratakapasiteetin kasvattamiseen liittyviä kehittämistarpeita sekä tehdä esityksiä ratakapasiteetin jakamiseen liittyvien menetelytapojen kehittämiseksi;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

2) arvioida 131 §:ssä tarkoitetun rataverkon haltijan verkkoselostuksen sisältöä ja toteutusta ja esittää niitä koskevia suosituksia;

3) tehdä esityksiä 146 §:n mukaisista kannustimista ja siitä, miten ne edistävät suorituskykyta-voitteiden toteutumista;

4) arvioida mahdollisuuksia kehittää kuljetusten yhteentoimivuutta ja eri kulkumuotojen saumatonta yhteistyötä sekä esittää niitä koskevia suosituksia;

5) arvioida muita rataverkolle pääsyyn, rataverkon käyttöön sekä rataverkolla tarjottavien palveluiden laatuun ja niiden ehtoihin liittyviä kysymyksiä ja esittää niitä koskevia suosituksia.

Valtion rataverkon haltijan on laadittava yhteistyöryhmää kuultuaan tarkemmat suuntaviivat 2 momentissa tarkoitettujen asiakokonaisuuksien yhteensovittamisesta. Yhteistyöryhmän on koostuttava vähintään kerran vuodessa. Valtion rataverkon haltijan on tiedotettava yhteistyöryhmän toiminnasta omilla verkkosivuillaan.

Valtion rataverkon haltija toimii Suomen edustajana Euroopan rataverkon haltijoiden yhteistyöverkostossa. Valtion rataverkon haltijan on jaettava tietoa eurooppalaisesta yhteistyöstä muille tässä pykälässä tarkoitetun yhteistyöryhmän jäsenille ja otettava huomioon yhteistyöryhmän edustajien näkemykset toimiessaan Suomen edustajana eurooppalaisessa yhteistyöverkostossa.

17 luku

Rataverkon käyttö ja ratakapasiteetti

113 §

Oikeus rataverkolle pääsyyn ja oikeus sen käyttämiseen

Tämän luvun mukaisesti myönnettyä ratakapasiteettia rataverkolla saa harjoittamaansa rautatieliikennettä varten käyttää rautatieyritys, jolla on Liikenne- ja viestintäviraston liikenteen palveluista annetun lain II osan 5 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu toimilupa tai ETA-valtiossa rautatieliikenteen harjoittamista varten myönnetty toimilupa ja joka muutoinkin täyttää mainitussa pykälässä rautatieliikenteen harjoittamiselle säädetyt edellytykset. Myös muut rautatieliikenteen harjoittajat saavat käyttää tämän luvun mukaisesti myönnettyä ratakapasiteettia liikennöintiä varten, jos mainitussa pykälässä säädetyt liikennöinnin edellytykset täyttyvät.

Rautatieyrityksille on myönnettävä yhtäläisin, syrjimättömin ja läpinäkyvin edellytyksin rataverkon käyttöoikeus rautateiden henkilöliikenteen harjoittamista varten, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007, jäljempänä *palvelusopimusasetus*, soveltamista. Rautatieyrityksellä, joka täyttää 1 momentissa tarkoitettut edellytykset, on oikeus tarjota rataverkolla henkilöliikennepalveluja sekä oikeus ottaa ja jättää matkustajia rataverkon kaikilla asemilla. Oikeuteen kuuluu myös oikeus käyttää rataverkon yhteydessä olevia palvelupaikkoja ja niillä tarjottavia palveluita.

Suomen ja Venäjän väliseen suoraan kansainväliseen rautatieliikenteeseen sovelletaan sitä koskevaa sopimusta.

Rataverkon käyttöoikeuden rajoittaminen

Toimivaltainen viranomainen voi rajoittaa oikeutta käyttää valtion rataverkkoa 113 §:n 2 momentissa tarkoitettuun henkilöliikenteeseen sekä rautatieyrityksen oikeutta ottaa ja jättää matkustajia lähtöpaikan ja määränpään välisellä rataosuudella. Oikeutta voidaan rajoittaa, jos valtion rataverkon käyttämisestä sekä oikeudesta ottaa ja jättää matkustajia taikka rinnakkaisesta reitistä on tehty yksi tai useampi julkisia palveluhankintoja koskeva sopimus ja jos kyseisen oikeuden käyttö vaarantaisi asianomaisten julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten taloudellisen tasapainon.

Jos ratakapasiteetin hakija suunnittelee hakevansa ratakapasiteettia sellaisella rataverkon osalla, jolla toimivaltainen viranomainen on tehnyt julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen palvelusopimusasetuksen nojalla, ratakapasiteetin hakijan on ilmoitettava tästä toimivaltaiselle viranomaiselle, valtion rataverkon haltijalle ja sääntelyelimelle vähintään 18 kuukautta ennen suunniteltua liikenteen aloittamista. Jotta sääntelyelin voi arvioida mahdolliset taloudelliset vaikutukset voimassa oleviin julkisia palveluhankintoja koskeviin sopimuksiin, sääntelyelimen on varmistettava, että julkisista palveluhankinnoista sopimuksia tehneet tai niitä suunnittelevat toimivaltaiset viranomaiset sekä sopimuksista vastaavat rautatieyritykset saavat tästä tiedon viipymättä ja viimeistään 10 päivän kuluttua.

Toimivaltainen viranomainen saa rajoittaa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla oikeutta käyttää valtion rataverkkoa sekä oikeutta ottaa ja jättää matkustajia rataverkon asemilla ainoastaan, jos sääntelyelin katsoo, että oikeuden käyttäminen vaarantaa julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen taloudellisen tasapainon. Sääntelyelin ottaa julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen taloudellisen tasapainon arvioinnin käsiteltäväkseen, jos sitä pyytää:

- 1) julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen tehnyt toimivaltainen viranomainen tai jokin muu toimivaltainen viranomainen;
- 2) julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen tehnyt rautatieyrittäjä;
- 3) käyttöoikeutta hakeva rautatieyrittäjä;
- 4) valtion rataverkon haltija.

Edellä 3 momentissa tarkoitettu pyyntö on jätettävä sääntelyelimelle kuukauden kuluessa 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä. Edellä 3 momentin 1—4 kohdassa mainittujen toimijoiden on toimitettava sääntelyelimelle päätöksen tekemistä varten kaikki tarvittavat tiedot.

Sääntelyelimen on kuultava osapuolia yhden kuukauden kuluessa 3 momentissa tarkoitettun pyynnön vastaanottamisesta. Sääntelyelimen on tehtävä saamiensa tietojen perusteella puolueeton taloudellinen analyysi ja annettava sen perusteella päätöksensä kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on saanut kaikki tarvittavat tiedot. Sääntelyelimen on perusteltava päätöksensä ja vahvistettava edellytykset, joiden mukaisesti asianosainen tai muu toimivaltainen viranomainen, julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen tehnyt rautatieyrittäjä, käyttöoikeutta hakeva rautatieyrittäjä tai valtion rataverkon haltija voivat pyytää päätöksen uudelleen tarkastelua kuukauden kuluessa sitä koskevan ilmoituksen saamisesta.

Jos sääntelyelin katsoo tekemänsä taloudellisen analyysin perusteella, että toimivaltaisen viranomaisen ja rautatieyrityksen välillä julkisista palveluhankinnoista tehdyn sopimuksen taloudellinen tasapaino vaarantuu, sääntelyelimen on esitettävä 2 momentissa tarkoitettuun suunnitel-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

tuun liikenteeseen mahdollisia muutoksia, joilla varmistetaan, että 113 §:ssä tarkoitetut edellytykset käyttöoikeuden myöntämiselle täyttyvät.

115 §

Suurnopeusjunia käyttävän henkilöliikenteen tarjonnan rajoittaminen

Suurnopeusjunia käyttävän palvelun tarjoajan oikeutta tarjota rataverkolla henkilöliikennepalveluja sekä oikeutta ottaa ja jättää matkustajia rataverkon asemilla voidaan rajoittaa vain, jos sääntelyelin on antanut tämän pykälän nojalla suuntaviivat oikeudesta rajoittaa suurnopeusjunia käyttäviä henkilöliikennepalveluja rataverkolla. Suuntaviivojen on oltava yhdenmukaisia 114 §:ssä säädettyjen yleisten ehtojen kanssa.

Jos sääntelyelin päätyy 114 §:n nojalla siihen, että aiottu suurnopeusjunalla harjoitettava henkilöliikenne tietyn lähtöpaikan ja määränpään välillä vaarantaa saman tai vaihtoehtoisen reitin kattaman julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen taloudellisen tasapainon, sääntelyelimen on osoitettava 114 §:n 6 momentissa säädetyllä tavalla mahdolliset muutokset, joilla varmistetaan, että 113 §:n 2 momentissa tarkoitetun käyttöoikeuden myöntämistä koskevat edellytykset täyttyvät. Sääntelyelimen esittämiin muutoksiin voi sisältyä aiotun liikenteen muuttamista koskeva esitys.

116 §

Puitesopimus

Rataverkon haltija voi tehdä ratakapasiteetin hakijan kanssa puitesopimuksen, jossa sovitaan alustavasti yhtä aikataulukautta pidemmän ajan ratakapasiteettitarpeesta sekä sen ominaispiirteistä ja samalta ajalta perittävistä maksuista. Puitesopimus ei kuitenkaan sitovasti oikeuta ratakapasiteetin hakijaa saamaan sopimuksen mukaista ratakapasiteettia eikä sillä voida myöntää yksinoikeutta kyseisen rataverkon käyttöön.

Puitesopimus tehdään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Rataverkon haltija voi erityisestä syystä tehdä pitempiaikaisia puitesopimuksia. Viittä vuotta pitempien sopimusten tekemisen perusteena voivat kuitenkin olla vain sopijapuolen kuljetusliiketoimintaan liittyvät sopimukset, erityisinvestoinnit tai erityiset liiketoimintariskit. Myös 118 §:ssä tarkoitetun erikoistuneen rautatie-reitin tai sen osan liikennettä varten ratakapasiteetista voidaan tehdä pitempiaikaisia sopimuksia, joiden kesto on korkeintaan 15 vuotta. Tällaisten pitempiaikaisten sopimusten perusteena voivat olla vain laajat ja pitkäaikaiset investoinnit, jotka hakijan on perusteltava asianmukaisesti.

Puitesopimus on ennen sen allekirjoittamista toimitettava sääntelyelimelle sen hyväksyntää varten. Sääntelyelimen on ilmoitettava puitesopimuksen osapuolille kuukauden kuluessa puitesopimuksen saamisesta, jos se edellyttää sopimukseen muutoksia ennen kuin se voi sen hyväksyä ja puitesopimus voidaan allekirjoittaa.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, julkisia ovat tieto puitesopimuksesta, sen kestosta ja perusteista sekä yksilöidyt tiedot siinä sovitusta ratakapasiteetista. Sääntelyelimellä on kuitenkin oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tiedot sopimusten perusteista ja sisällöstä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

117 §

Ratakapasiteetin hakeminen

Ratakapasiteettia on haettava rataverkon haltijalta kutakin aikataulukautta varten aikaisintaan 12 kuukautta ja viimeistään kahdeksan kuukautta ennen aikataulukauden voimaantuloa. Uutta ratakapasiteettia tai ratakapasiteetin muutosta voidaan hakea säännöllistä liikennettä varten myös ratakapasiteetin jakamista koskevan päätöksen antamisen jälkeen.

Jos ratakapasiteetin hakija ja rataverkon haltija ovat tehneet 116 §:ssä tarkoitetun puitesopimuksen ratakapasiteetin käytöstä, ratakapasiteettia on haettava kyseisen sopimuksen mukaisesti.

Jos rataverkon haltija edellyttää ratakapasiteetin hakijalta 126 §:ssä tarkoitettua ratakapasiteetin varausmaksua tai vakuuksia ratakapasiteettia haettaessa, rataverkon haltijan on ilmoitettava tästä 131 §:ssä tarkoitetussa verkkoselostuksessaan.

Tarkemmat säännökset ratakapasiteetin hakemisesta ja hakuajoista sekä rautatieliikenteen aikataulukaudesta, muutosajankohdista aikataulukauden aikana ja niihin liittyvistä määräajoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Ratakapasiteetin hakija voi hakea valtion rataverkon haltijalta ratakapasiteettia myös Euroopan talousalueen kansainvälistä rautatiereittiä varten.

118 §

Erikoistunut rautatiereitti tai sen osa

Jos rautatieliikenteen harjoittamiselle voidaan osoittaa riittävästi vaihtoehtoisia rautatiereittejä, rataverkon haltija voi antamallaan päätöksellä osoittaa tietyn rautatiereitin tai sen osan erikoistuneeksi. Rataverkon haltijan on kuultava asianomaisia rautatieliikenteen harjoittajia ennen rautatiereitin tai sen osan osoittamista erikoistuneeksi. Erikoistuneella rautatiereitillä tai sen osalla ratakapasiteetin käytön etusija on liikenteellä, jota varten rautatiereitti tai sen osa on erikoistunut. Rautatiereitin tai sen osan osoittaminen erikoistuneeksi ei kuitenkaan saa estää muuta liikennetyyppejä harjoittavia rautatieliikenteen harjoittajia käyttämästä kyseistä rautatiereittiä tai sen osaa, jos kapasiteettia kyseisellä reitillä on käytettävissä.

Rataverkon haltijan on julkaistava 131 §:ssä tarkoitetussa verkkoselostuksessa tiedot erikoistuneesta rautatiereitistä tai sen osasta.

119 §

Yhteensovittamismenettely

Jos rataverkon haltija havaitsee aikataulusuunnittelun aikana, että ratakapasiteettia koskevat hakemukset ovat ristiriidassa keskenään, sen on pyrittävä sovittamaan hakemukset mahdollisimman hyvin yhteen. Yhteensovittamismenettelyssä rataverkon haltijalla on oikeus ehdottaa vaihtoehtoisia ratakapasiteettia, joka eroaa pyydetystä kapasiteetista.

Rataverkon haltijan on ratkaistava mahdolliset ristiriidat asianomaisten hakijoiden kanssa käytävillä neuvotteluilla. Neuvottelujen on perustuttava siihen, että rataverkon haltija antaa kaikille kapasiteetin hakijoille seuraavat tiedot kohtuullisessa ajassa, maksutta ja kirjallisessa muodossa:

- 1) kaikkien hakijoiden samoilla reittiosuuksilla hakemat reitit;

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

- 2) kaikille hakijoille samoilla reittiosuuksilla alustavasti osoitetut reitit;
- 3) asiankuuluvilla reittiosuuksilla 1 momentin mukaisesti ehdotettu vaihtoehtoinen ratakapasiteetti;
- 4) tiedot kapasiteetin myöntämisessä käytettävistä perusteista.

Rataverkon haltijan on vahvistettava yhteensovittamismenettelyä koskevat periaatteet 131 §:ssä tarkoitettussa verkkoselostuksessa. Rataverkon haltija on velvollinen myös esittämään verkkoselostuksessa menettelytavat, joilla ratkaistaan ratakapasiteetin käyttöoikeuteen liittyvät ristiriidat.

120 §

Ylikuormitettu rautatiereitti tai sen osa sekä etusijajärjestys

Jos rataverkon haltijan ei ole mahdollista 119 §:n mukaisen ratakapasiteetin yhteensovittamismenettelyn ja hakijoiden kuulemisen jälkeen jakaa ratakapasiteettia rautatiereitillä tai sen osalla hakijoita tyydyttävällä tavalla, rataverkon haltijan on ilmoitettava, että kyseinen rautatiereitti tai sen osa on ylikuormitettu. Rautatiereitti tai sen osa voidaan todeta ylikuormitetuksi myös, jos rautatiereitin tai sen osan ylikuormittuminen on aikataulukauden aikana ilmeistä.

Ylikuormittuneella rautatiereitillä tai sen osalla rataverkon haltija voi ottaa käyttöön 140 §:ssä tarkoitetun korotetun ratamaksun perusmaksun ja jos korotettua maksua ei ole otettu käyttöön tai se ei ole johtanut ylikuormituksen purkamiseen, rataverkon haltija voi päättää rautatiereitin etusijajärjestyksestä, jonka mukaisesti määrätty liikennetyyppi voi saada etusijan ylikuormittuneen rautatiereitin tai sen osan kapasiteetin jakamisessa. Etusijajärjestyksessä on otettava huomioon palvelun yhteiskunnallinen merkitys suhteessa muihin liikennepalveluihin. Etusijajärjestyttä asetettaessa on pyrittävä kohtelevaan eri palveluntarjoajia mahdollisimman tasapuolisesti ja syrjimättömästi.

Etusijajärjestyksestä voidaan poiketa sellaisen hakijan eduksi, joka harjoittaa kansainvälistä liikennettä tai jonka harjoittama liikenne ylläpitää tai parantaa rautatiejärjestelmän tai joukkoliikenteen toimivuutta muutoin taikka jonka hakemuksen hylkääminen aiheuttaa hakijalle tai sen asiakkaan liiketoiminnalle kohtuutonta haittaa. Etusijajärjestyksestä poikkeaminen ylikuormitetun rautatiereitin tai sen osan kapasiteetin jakamisen osalta edellyttää 127 §:ssä tarkoitettua ratakapasiteetin arviointia. Rataverkon haltijan on julkaistava 131 §:ssä tarkoitettussa verkkoselostuksessa etusijajärjestyttä koskevat periaatteet ylikuormittuneen rautatiereitin tai sen osan kapasiteetin jakamisessa.

Rataverkon haltijalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada etusijajärjestyttä koskevaa ratkaisua varten kapasiteetin hakijoilta luottamuksellisina tarvittavat tiedot perusteluineen. Rataverkon haltijan on ratkaistava etusijajärjestys kymmenen päivän kuluessa 119 §:ssä tarkoitettua neuvottelun päättymisestä.

121 §

Aikatauluehdotuksen laadinta ja asianosaisten kuuleminen

Rataverkon haltijan on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä täyttämään kaikki ratakapasiteettia koskevat hakemukset sekä vastattava hakemuksiin tasapuolisesti ottaen huomioon kaikki ha-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

kijoihin kohdistuvat rajoitukset, myös niiden liiketoimintaan kohdistuvat taloudelliset vaikutukset.

Rataverkon haltijan, jonka rataverkolla liikennöidään aikataulun mukaisesti, on laadittava hakemusten perusteella aikatauluehdotus seuraavaa aikataulukautta varten neljän kuukauden kuluessa ratakapasiteetin hakuajan päättymisestä.

Aikatauluehdotuksen on perustuttava ensisijaisesti haetun ratakapasiteetin myöntämiseen. Rataverkon haltija voi kuitenkin tarjota hakijalle sellaista ratakapasiteettia, joka ei oleellisesti poikkea tämän hakemasta ratakapasiteetista, jos tilanne edellyttää yhteensovittamista.

Rataverkon haltijan on toimitettava aikatauluehdotus tiedoksi ratakapasiteetin hakijoille ja muille asianomaisille osapuolille 1 momentissa tarkoitettuun määräaikaan mennessä ja kuultava asianosaisia aikatauluehdotuksesta sekä annettava niille vähintään kuukausi aikaa esittää näkemysensä aikatauluehdotuksesta.

122 §

Ratakapasiteetin jakaminen

Rataverkon haltijan on päätettävä aikatauluehdotuksen ja 121 §:n 4 momentin mukaisen kuulemisen perusteella ratakapasiteetin jakamisesta tasapuolisin ja syrjimättömin perustein yhtä aikataulukautta varten. Rataverkon haltijan on tällöin otettava erityisesti huomioon henkilö- ja tavaraliikenteen sekä radan kunnossapidon tarpeet samoin kuin rataverkon tehokas käyttö. Päätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös erikoistuneelle ja ylikuormittuneelle rautatiereitille tai sen osalle asetetut etusijajärjestykset, jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu. Päätös säännöllisen liikenteen ratakapasiteetin muuttamisesta tai uudelleenjakamisesta aikataulukauden aikana on tehtävä 121 §:n 1 momentin mukaisin perustein noudattaen, mitä 117 §:n 4 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään.

Rataverkon haltijan on ilmoitettava kaikille ratakapasiteetin hakijoille, miten se on jakanut ratakapasiteetin hakijoiden kesken. Jos rataverkon haltija on jättänyt osan ratakapasiteetista varakapasiteetiksi myöhemmin jaettavaksi, myös tästä on ilmoitettava kaikille hakijoille.

123 §

Kiireellinen ratakapasiteetti

Ratakapasiteetin hakija voi hakea rataverkon haltijalta kiireellistä ratakapasiteettia myös muulloin kuin 117 §:n 1 momentissa säädettyssä säännöllisen liikenteen ratakapasiteetin hakemiselle säädettyssä määräajassa, jos hakija tarvitsee viipymättä ratakapasiteettia tilapäisesti yhtä tai useampaa rautatiereittiä varten. Museoliikenteen harjoittajan hakemus ratakapasiteetista käsitellään aina kiireellisenä. Rataverkon haltijan on annettava päätös hakemukseen viiden työpäivän kuluessa hakemuksen jättämisestä. Tarkemmat säännökset kiireellisen ratakapasiteetin hakemisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Rataverkon haltijan on myönnettävä haettu kiireellinen ratakapasiteetti, jos hakemuksessa tarkoitettuun käyttöön on osoitettavissa riittävästi ratakapasiteettia. Jollei 122 §:n 1 momentista muuta johdu, kiireellinen ratakapasiteetti on myönnettävä sitä ensin hakeneelle.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

124 §

Ratakapasiteetti kunnossapitoa varten

Radan kunnossapitotyötä varten tapahtuvaa ratakapasiteetin käyttöä koskeva hakemus on tehtävä 121 §:ssä tarkoitettun aikatauluehdotuksen laadinnan yhteydessä. Rataverkon haltijan on otettava riittävällä tavalla huomioon suunnitellun radan kunnossapitotyön vaikutus muihin hakijoihin ja varauduttava aikatauluehdotuksessa kunnossapitotöiden tehokasta ja suunnitelmallista toteutusta varten sekä otettava huomioon myös ennalta suunnittelemttomien kunnossapitotöiden tarve.

Rataverkon haltijan on ilmoitettava kaikille asianosaisille mahdollisimman pian, jos ennalta suunnittelemtton kunnossapitotyö edellyttää ratakapasiteetin poistamisen käytöstä ja sillä on vaikutusta muihin ratakapasiteetin haltijoihin.

125 §

Ratakapasiteetin käyttö ja peruuttaminen

Muu ratakapasiteetin haltija kuin rautatieliikenteen harjoittaja voi luovuttaa sille myönnetyn ratakapasiteetin liiketoimintaa varten rautatieliikenteen harjoittajalle. Muilta osin ratakapasiteetin haltija ei saa luovuttaa myönnettyä ratakapasiteettia toiselle eikä ratakapasiteetilla saa käydä kauppaa. Jos ratakapasiteetin hakija tai haltija on myynyt sille aikaisemmin myönnettyä kapasiteettia, rataverkon haltija ei saa jatkossa myöntää kapasiteettia tällaiselle ratakapasiteetin hakijalle tai haltijalle. Ratakapasiteetin haltijan on ilmoitettava viipymättä käyttämättä jäävästä ratakapasiteetista rataverkon haltijalle. Jos ratakapasiteetin haltija käyttää myönnettyä ratakapasiteettia tämän momentin vastaisesti, rataverkon haltijan on kuultava tätä asiassa ja tarvittaessa peruutettava tälle myönnetty ratakapasiteetti.

Rataverkon haltija päättää ratakapasiteetin vähimmäiskäytön kynnyksmääristä, jotka on julkaistava 131 §:ssä tarkoitettussa verkkoselostuksessa. Rataverkon haltija voi ratakapasiteetin haltijaa ensin kuultuaan tarvittaessa peruuttaa ratakapasiteetin haltijalle myönnetyn ratakapasiteetin tai osan siitä, jos tämä on käyttänyt ratakapasiteettia vähintään 30 päivän aikana vähemmän kuin rautatiereitin tai sen osan mukainen kynnyksmäärä edellyttää.

Ratakapasiteettia ei saa kuitenkaan peruuttaa, jos käyttämättä jättäminen on johtunut ratakapasiteetin haltijasta tai ratakapasiteettia käyttävästä rautatieliikenteen harjoittajasta riippumattomista muista kuin taloudellisista syistä. Rataverkon haltija voi peruuttaa ratakapasiteetin aina siltä ajalta, jolloin ratakapasiteettia hakeneella rautatieliikenteen harjoittajalla ei ole turvallisuustodistusta rautatieliikenteen harjoittamista varten.

Rataverkon haltija voi poistaa ratakapasiteetin käytöstä kokonaan tai osittain sellaisella rautatiereitillä, joka on rataverkon teknisestä viasta taikka onnettomuudesta tai vauriotapahtumasta johtuvasta syystä tilapäisesti poissa käytöstä. Rataverkon haltijan on tällöin mahdollisuuksien mukaan tarjottava vaihtoehtoisia rautatiereittejä ratakapasiteetin haltijalle. Rataverkon haltija ei ole velvollinen korvaamaan ratakapasiteetin haltijalle mahdollisesti aiheutuvaa vahinkoa, jollei 129 §:n nojalla ole muuta sovittu.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

126 §

Ratakapasiteetin varausmaksu

Rataverkon haltija voi ottaa käyttöön ratakapasiteetin varausmaksun, jolla kannustetaan ratakapasiteetin tehokkaaseen käyttöön. Rataverkon haltija perii varausmaksun myöntäessään ratakapasiteettia. Maksu palautetaan ratakapasiteetin hakijalle takaisin 139 §:ssä tarkoitetun ratamaksun perinnän yhteydessä, jos myönnetty ratakapasiteetti on käytetty.

Varausmaksu on perittävä sellaiselta ratakapasiteetin hakijalta, joka on säännöllisesti jättänyt käyttämättä myönnettyjä reittejä tai osaa niistä. Rataverkon haltijan on varausmaksun perimistä varten julkaistava 131 §:ssä tarkoitetussa verkkoselostuksessaan kapasiteetin ja sen mukaisten reittien tai niiden osan säännöllinen käyttämättä jättämisen arviointiperusteet. Näitä arviointiperusteita valvoo sääntelyelin, jolla on oikeus saada pyynnöstä niistä lisätietoja rataverkon haltijalta ja ratkaista arviointiperusteisiin liittyvät erimielisyydet.

Valtion rataverkon ratakapasiteetin varausmaksusta voidaan säätää tarkemmin Väyläviraston maksullisista suoritteista annetussa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa.

127 §

Ratakapasiteettia koskeva arviointi ja ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelma

Jos rataverkon haltija toteaa rautatiereitin 120 §:n nojalla ylikuormitukseksi, sen on laadittava kuuden kuukauden kuluessa ylikuormittumisen toteamisesta ratakapasiteettia koskeva arviointi. Arvioinnissa on selvitettävä rautatiereitin ylikuormittumisen syyt, liikenteen kehitys, rataverkon kehittämistä koskevat rajoitteet sekä ne rataverkon haltijan lyhyen ja keskipitkän aikavälin toimenpiteet, joilla se voi poistaa tai vähentää ylikuormittumista arvioitavana olevalla rautatiereitillä tai sen osalla. Lisäksi rataverkon haltijan on arvioinnissa kuvattava menetelmiä, joiden avulla kaikki hakemukset voidaan täyttää täysimääräisesti.

Kapasiteettia koskevan arvioinnin kohteena ovat rataverkko, käyttömenettelyt, harjoitettavan liikenteen luonne ja kaikkien näiden tekijöiden vaikutus ratakapasiteettiin. Arvioinnissa huomioon otettaviin toimenpiteisiin sisältyvät erityisesti liikenteen ohjaaminen toisille reittiosuuksille, liikenteen aikataulusuunnitelman uusiminen, nopeudenmuutokset sekä rataverkon kunnan parantaminen.

Jos rataverkon haltija on tehnyt 1 momentissa tarkoitetun ratakapasiteettia koskevan arvioinnin, sen on tämän jälkeen tehtävä ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelma kuuden kuukauden kuluessa arvioinnin valmistumisesta. Rataverkon haltijan on laadittava ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelma, jonka avulla rataverkon haltija pyrkii vähentämään ratakapasiteetin rajoitteita ja ylikuormituksen syitä kuultuaan kyseisen ylikuormitetun rautatiereitin tai se osan käyttäjiä. Ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelmassa on yksilöitävä ylikuormituksen syyt, rautatieliikenteen todennäköinen kehittyminen, rataverkon kehittämistä koskevat rajoitukset, ratakapasiteetin vahvistamisen vaihtoehdot ja niistä aiheutuvat kustannukset sekä aikataulu suunnitelman toteutukselle.

Jos rataverkon haltijan tekemässä ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelmassa määritellyt toimenpiteet eivät johda ylikuormittumisen syiden poistumiseen, rataverkon haltijan on keskeytettävä 139 §:ssä tarkoitetun ratamaksun periminen. Rataverkon haltijan on ilmoitettava tästä liikenne- ja viestintäministeriölle ja sääntelyelimelle. Rataverkon haltija voi kuitenkin jatkaa ratamak-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

sun perimistä, jos sääntelyelin on rataverkon haltijan hakemuksesta päätenyt siihen, että kapasiteetin vahvistamissuunnitelmaa ei kyetä toteuttamaan sellaisista syistä, joihin rataverkon haltija ei pysty vaikuttamaan tai käytettävissä olevat vaihtoehdot ylikuormituksen purkamiseksi eivät ole taloudellisesti toteuttamiskelpoisia.

128 §

Ratakapasiteetin käyttöoikeuden myöntäminen ja yhteensovittaminen

Rataverkon haltijan on huolehdittava ratakapasiteetin käyttöoikeuden myöntämismenettelyistä ja julkaistava 131 §:ssä tarkoitettussa verkkoselostuksessaan kapasiteetin käyttöoikeuden myöntämistä koskevat periaatteet ja perusteet. Rataverkon haltijan on varmistettava, että kapasiteetin käyttöoikeus myönnetään oikeudenmukaisesti ja ketään syrjimättä EU-lainsäädännön sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Rataverkon haltijan on pidettävä luotamuksellisina tietoina sellaiset liikesalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot, joita se on saanut ratakapasiteetin hakijoilta.

Rataverkon haltijoiden on yhteistyössä sovitettava ratakapasiteettia yhteen niin, että liikenteen sujuvuus turvataan.

129 §

Rataverkon käyttö Sopimus

Rataverkon haltijan on tehtävä rautatieyrityksen kanssa rataverkon käyttöä koskeva sopimus, jossa on sovittava 132 §:ssä tarkoitettujen rataverkon haltijan tarjoamien palvelujen käytöstä ja muista rautatieliikenteen harjoittamiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä.

Rataverkon haltijan on tehtävä käyttö Sopimus jokaisen rautatieyrityksen kanssa tasapuolisin, läpinäkyvin ja kohtuullisin ehdoin. Rataverkon haltijan on julkaistava käyttö Sopimusta koskevat menettelyt verkkoselostuksessa. Sopimuksella on edistettävä rataverkon tehokasta käyttöä ja rautatieliikenteen täsmällisyyttä sekä rautatieliikenteestä ja radanpidosta aiheutuvien rataverkon käytettävyyshäiriöiden vähentämistä. Sopimus tehdään kutakin aikataulukautta varten ottaen huomioon aikataulukaudelle myönnetty ratakapasiteetti. Sopimusta voidaan muuttaa, jos aikataulukauden aikana tehdyt ratakapasiteetin jakamista koskevat päätökset tai muut sopimukseen vaikuttavat seikat sitä edellyttävät.

Rataverkon haltija voi tehdä rataverkon käyttö Sopimuksen tässä pykälässä säädetyin edellytyksin myös muun rautatieliikenteen harjoittajan kanssa.

Rataverkon haltija ei saa tehdä käyttö Sopimusta ennen kuin rautatieyritys täyttää liikenteen palveluista annetun lain II osan 5 luvun 1 §:n 1 momentin 1—3 ja 5 kohdassa säädetyt rautatieliikenteen harjoittamisen edellytykset. Muun rautatieliikenteen harjoittajan kanssa rataverkon haltija ei saa tehdä rataverkon käyttö Sopimusta ennen kuin rautatieliikenteen harjoittajalla on 18 §:ssä tarkoitettu turvallisuustodistus ja se täyttää muutoin rautatieliikenteen harjoittamisen edellytykset. Muun ratakapasiteetin hakijan on nimettävä rautatieliikenteen harjoittaja, joka käyttää hakijalle myönnetyn ratakapasiteetin. Rataverkon haltija tekee tällöin käyttö Sopimuksen kyseisen nimetyn rautatieliikenteen harjoittajan kanssa.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

130 §

Suorituskannustinjärjestelmä

Rataverkon tehokkaan käytön ja rautatieliikenteen täsmällisyyden edistämiseksi sekä rautatieliikenteestä ja radanpidosta aiheutuvien rataverkon käytettävyyshäiriöiden vähentämiseksi rautatieliikenteen harjoittajia ja rataverkon haltijoita kannustetaan rajoittamaan niiden toiminnasta aiheutuvia häiriöitä ja parantamaan rataverkon käytön tehokkuutta tässä pykälässä tarkoitettulla suorituskannustinjärjestelmällä. Järjestelmän on oltava tasapuolinen, syrjimätön ja suhteellisuusperiaatteen mukainen. Rataverkon haltijoiden ja rautatieliikenteen harjoittajien on noudatettava suorituskannustinjärjestelmässä rautatiemarkkinadirektiivin liitteen VI 2 kohdan peruseriaatteita.

Rautatieliikenteen harjoittajan on maksettava rataverkon haltijalle suorituskannustinjärjestelmässä määritelty korvaus, jos rautatieliikenteen harjoittajan harjoittama liikenne poikkeaa rautatieyrityksestä johtuvasta syystä oleellisesti sille myönnetystä ratakapasiteetista. Rataverkon haltijan on maksettava rautatieliikenteen harjoittajalle suorituskannustinjärjestelmässä määritelty korvaus, jos rataverkon käytettävyyden poikkeaa rataverkon haltijasta johtuvien liikenteen häiriöiden vuoksi oleellisesti rautatieyritykselle myönnetystä ratakapasiteetista ja siitä aiheutuu haittaa rautatiejärjestelmän toimivuudelle.

Jos rautatieliikenteen harjoittaja ja rataverkon haltija ovat eri mieltä suorituskannustinjärjestelmään liittyvässä asiassa, niiden on pyydettävä sääntelyelimen ratkaisua asiaan. Sääntelyelimen on tehtävä päätös kymmenen työpäivän kuluessa siitä, kun rautatieyritys tai rataverkon haltija on toimittanut kaikki asiaa koskevat asiakirjat sääntelyelimelle.

131 §

Verkkoselostus

Rataverkon haltijan on asianomaisia osapuolia kuultuaan laadittava ja julkaistava aikataulukausittain suomeksi ja ruotsiksi tai vaihtoehtoisesti jollakin muulla Euroopan unionin virallisella kielellä verkkoselostus. Verkkoselostukseen on sisällytettävä rautatiemarkkinadirektiivin liitteen IV mukaiset tiedot.

Rataverkon haltija julkaisee verkkoselostuksessaan tiedot rataverkon laadusta ja laajuudesta sekä antaa tarkemmat tiedot 132 §:ssä tarkoitettua vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyvistä palveluista sekä edellytyksistä, jotka koskevat rataverkon haltijan rataverkkoon liitettyjen palvelupaikkojen käyttöoikeutta ja palvelujen tarjoamista kyseisissä palvelupaikoissa. Lisäksi rataverkon haltijan on ilmoitettava verkkoselostuksessaan tiedot niistä tämän lain nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä, jotka koskevat:

- 1) oikeutta rataverkolle pääsyyn;
- 2) ratamaksujen määräytymisperusteita;
- 3) ratakapasiteetin hakemista ja siihen liittyviä määräaikoja;
- 4) rautateiden liikkuvaa kalustoa koskevia vaatimuksia ja hyväksyntää;
- 5) muita rautatieliikenteen harjoittamista ja sen aloittamisen edellytyksiä koskevia seikkoja.

Rataverkon haltijan on kuultava verkkoselostusta laatiessaan ratakapasiteetin haltijoita ja Suomen rataverkolle pyrkiviä ratakapasiteetin hakijoita. Jos 2 momentissa tarkoitettut tiedot muuttuvat verkkoselostuksen voimassaoloaikana, rataverkon haltijan on kuultava ratakapasiteetin haltijalta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

joita ja ratakapasiteetin hakijoita muutettavista tiedoista ja viipymättä julkaistava muuttuneet tiedot.

Verkkoselostus on julkaistava sähköisessä muodossa rataverkon haltijan verkkosivuilla vähintään neljä kuukautta ennen 117 §:ssä tarkoitetun ratakapasiteetin hakemiselle asetetun määräajan päättymistä. Verkkoselostus on pidettävä ajan tasalla. Valtion rataverkon haltija huolehtii siitä, että yksityisraiteen haltijoiden sähköisessä muodossa julkaisemat verkkoselostukset on linkitetty rataverkon haltijoiden yhteiselle verkkosivulle.

18 luku

Palvelut ja niistä perittävät maksut

132 §

Vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyvät palvelut sekä lisä- ja oheispalvelut

Rataverkon haltijan on tarjottava 139 §:ssä tarkoitetun ratamaksun vastikkeena rautatieliikenteen harjoittajille tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II kohdassa 1 tarkoitettuja rataverkon vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyviä palveluja. Ratamaksun vastikkeena rataverkon haltijan on lisäksi turvattava radan käyttöoikeus 133 §:ssä tarkoitettuihin palvelupaikkoihin pääsemiseksi.

Jos palvelupaikan ylläpitäjä tuottaa joitakin rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 3 kohdan lisäpalveluja, sen on tarjottava niitä pyynnöstä syrjimättä ja tasapuolisesti rautatieliikenteen harjoittajille.

Jos palvelupaikan ylläpitäjä tarjoaa rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 4 kohdan oheispalveluja jollekin ulkopuoliselle palveluja tarvitsevalle taholle, sen on tarjottava niitä pyynnöstä syrjimättä, tasapuolisesti ja yhtäläisin ehdoin kaikille palveluja tarvitseville tahoille. Palvelupaikan ylläpitäjällä ei ole velvollisuutta oheispalveluiden toimittamiseen, jos niitä tuotetaan vain omaan käyttöön.

Jos 2 momentissa tarkoitettua lisäpalvelua tai 3 momentissa tarkoitettua oheispalvelua tarjoaa ainoastaan yksi palvelun tarjoaja, palvelusta perittävä maksu ei saa ylittää sen tarjoamisesta aiheutuvia kustannuksia lisättynä kohtuullisella tuotolla.

Tieto rataverkon haltijan tässä pykälässä tarkoitettujen palveluiden yksityiskohdista ja saatavuudesta sekä käytettävissä olevista raideyhteyksistä on sisällytettävä 131 §:ssä tarkoitettuun verkkoselostukseen. Sellaisten palvelupaikan ylläpitäjien, jotka eivät ole rataverkon haltijan määräysvallassa, on annettava tiedot palvelupaikan käyttöoikeudesta ja palvelujen tarjonnasta perittävistä maksuista sekä tiedot käyttöoikeutta koskevista teknisistä edellytyksistä verkkoselostukseen sisällytettäväksi tai ilmoitettava rataverkon haltijalle verkkosivusto, jolla kyseiset tiedot ovat maksutta julkisesti saatavilla.

Myös 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yksityisraiteen haltijoiden on turvattava avoin ja syrjimätön pääsy rataverkolleen ja niillä tarjottaviin vähimmäiskäyttöpalveluihin. Yksityisraiteiden käytön ja niillä tarjottavien palveluiden hinnoittelun on oltava kohtuullista ja tasapuolista. Sääntelyelimellä on oikeus saada tietoa yksityisraiteiden kapasiteetin jaosta, palvelutarjonnasta ja palveluiden hinnoittelusta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Tarkemmat säännökset tässä pykälässä tarkoitetuista palveluista ja niiden ehdoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

133 §

Palvelun tarjoamisvelvoitteen piiriin kuuluvat palvelut

Rataverkon haltijan ja palvelupaikan ylläpitäjän on tarjottava rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 2 kohdassa tarkoitettuja palveluja raideyhteyksineen palvelun hakijan käyttöön syrjimättömin ehdoin. Jos näitä palveluja tarjoaa muu kuin rataverkon haltija, palvelujen tarjoajalla on oltava kaikista näistä palveluista ja niiden palvelupaikoista toisistaan erilliset tilit, mukaan lukien erilliset taseet ja tuloslaskelmat, jos sääntelyelin katsoo, että kirjanpidollinen eriyttäminen on tarpeen sen suorittamaa palvelujen tarjontaa koskevaa valvontaa varten. Sääntelyelin voi tarvittaessa vahvistaa kirjanpidollista eriyttämistä koskevat tarkemmat suuntaviivat. Tieto rataverkon haltijan tässä pykälässä tarkoitettujen palveluiden yksityiskohdista ja saatavuudesta sekä käytettävissä olevista raideyhteyksistä on sisällytettävä 131 §:ssä tarkoitettuun verkkoselostukseen. Muun palvelupaikan ylläpitäjän on annettava tiedot maksuista, joita peritään palvelupaikan käyttöoikeudesta ja palvelujen tarjonnasta sekä tiedot käyttöoikeutta koskevista teknisistä edellytyksistä verkkoselostukseen sisällytettäväksi tai ilmoitettava rataverkon haltijalle verkkosivusto, jolla kyseiset tiedot ovat maksutta julkisesti saatavilla.

Palvelupaikan ylläpitäjän on vastattava palvelun hakijan esittämään pyyntöön saada käyttöönsä 1 momentissa tarkoitettuja palveluja raideyhteyksineen tai käyttää palvelupaikkaa mahdollisimman pian, myös siinä tapauksessa, että palvelujen tarjontaan tai palvelupaikan käyttöön kohdistuu useita pyyntöjä. Sääntelyelimen on asetettava määräaika, jonka kuluessa palvelupaikan ylläpitäjän on annettava palvelun hakijan esittämään pyyntöön vastauksensa. Palvelupaikan ylläpitäjä voi hylätä palveluiden hakemista koskevan pyynnön ainoastaan, jos palvelulle on olemassa markkinaolosuhteiden mukaisia toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat kyseessä olevan henkilö- ja tavaraliikennepalvelun harjoittamisen samalla tai vaihtoehtoisella reititiusuudella taloudellisesti hyväksyttävien edellytyksin. Palvelujen tarjonnasta kieltäytyneellä on velvollisuus perusteella hylkäävä päätös kirjallisesti ja sen on osoitettava palvelun hakijalle, mistä ja millä ehdoilla toteuttamiskelpoinen vaihtoehto on saatavilla. Palvelupaikan ylläpitäjä ei ole velvollinen investoimaan palveluihin, jotta se voisi täyttää kaikki pyynnöt palvelujen tarjonnasta hakemusten mukaisella tavalla. Palvelujen hakija voi pyytää sääntelyelimen ratkaisua, jos palvelupaikan ylläpitäjä on kieltäytynyt palvelujen tarjonnasta. Sääntelyelin voi ryhtyä tarpeelliseksi katsomiinsa toimenpiteisiin varmistaakseen, että asianmukainen osuus palvelujen tarjonnan kapasiteetista myönnetään ulkopuolisille palvelujen hakijoille.

Palveluista tai palvelupaikan käytöstä perittävän korvauksen tulee olla tasapuolinen kaikkia palvelujen hakijoita kohtaan. Korvaus ei saa ylittää palvelujen tarjoamisesta aiheutuvia kustannuksia lisätynä kohtuullisella tuotolla. Palvelujen tai palvelupaikan käytön hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia. Korvaus on maksettava palvelupaikan ylläpitäjälle ja se tulee käyttää palvelupaikan ylläpitäjän toiminnan rahoittamiseen.

Tarkemmat säännökset tässä pykälässä tarkoitetuista palveluista raideyhteyksineen ja niiden järjestämisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Jos palvelupaikan ylläpitäjä ei ole käyttänyt tässä pykälässä tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettua palvelupaikkaa vähintään kahtena peräkkäisenä vuotena ja palvelun hakijoiden kiinnostus kyseisen palvelupaikan käyttöoikeuteen on ilmaistu palvelupaikan yl-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

läpittäjälle, palvelupaikan omistajan on ilmoitettava palvelupaikan ylläpidon olevan vuokrattavissa kokonaan tai osittain. Palvelupaikan omistajalla ei ole tätä velvollisuutta, jos se pystyy osoittamaan, että meneillään olevan uudelleenjärjestelyprosessin johdosta palvelun hakijat eivät voi käyttää kyseistä palvelupaikkaa. Sääntelyelin voi ratkaista tämän pykälän mukaisen palvelupaikan vuokraamista koskevan asian palvelujen hakijan pyynnöstä.

134 §

Palvelutarjonnan eriyttämistä koskevat vaatimukset

Jos seuraavien palveluiden tarjonnasta vastaa määräävässä markkina-asemassa oleva rautatieyrittäjä, palvelut on järjestettävä päätöksenteoltaan ja organisatorisesti erilleen ja riippumattomiksi rautatieyrittäjän muusta organisaatiosta:

- 1) matkustaja-asetat, niihin kuuluvat rakennukset ja muut tilat, mukaan lukien matkatietonäyttö- ja kuulutuspalvelut ja soveltuvat tilat lipunmyyntipalveluille;
- 2) tavaraliikenneterminaalit;
- 3) järjestelyratapihat ja junanmuodostuslaitteet, mukaan lukien vaihtotyökalut;
- 4) varikkosivuraiteet;
- 5) rautatietoimintaan liittyvät meri- ja sisävesisatamien varusteet; tankkauspalvelut ja polttoaineen tuottaminen näihin palveluihin, josta perittävät maksut on erotettava laskuissa polttoaineen tankkauksesta perittävistä maksuista.

Lisäksi määräävässä markkina-asemassa olevalla rautatieyrittäjällä on oltava kaikille rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II kohdassa 2 tarkoitetuille palveluille rautatieyrittäjän muusta toiminnasta erillinen tili, mukaan lukien erillinen tase ja tuloslaskelma.

135 §

Koulutuspalvelujen tarjoaminen

Liikenteen palveluista annetun lain II osan 8 luvun 3 §:ssä tarkoitetun oppilaitoksen on tarjottava tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla korvausta vastaan koulutuspalveluja tässä laissa tarkoitettua toimintaa harjoittaville yhtiöille ja muille yhteisöille, jos koulutus on tarpeellista turvallisuustodistuksen tai turvallisuusluvan saamista koskevien vaatimusten täyttämiseksi. Korvauksen tulee olla tasapuolinen ja kohtuullinen ottaen huomioon koulutuksesta aiheutuneet kustannukset ja kohtuullinen tuotto.

Sääntelyelin valvoo, että koulutuspalvelujen tarjonta ja koulutuspalvelut sekä niihin liittyvä työnopastus ovat tasapuolisia ja syrjimättömiä ja koulutuspalvelusta perittävät korvaukset ovat kohtuullisia, tasapuolisia ja syrjimättömiä. Sääntelyelin voi ratkaista koulutuspalveluja koskevan asian 149 §:n mukaisesti.

Tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista koulutuspalveluista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

136 §

Liikenteenohjaus ja liikennöinnistä sopiminen

Rataverkon haltija vastaa hallinnoimansa rataverkon liikenteenohjauksesta tai sen järjestämisestä rataverkolla harjoitettavan liikennöinnin edellyttämällä tavalla ja huolehtii liikenteenohjauspalvelujen tasapuolisuudesta.

Valtion rataverkon haltija on vastuussa liikenteenohjauspalvelun valtakunnallisesta järjestämisestä ja koordinaatiosta valtion rataverkolla. Yksityisraiteen haltija voi sopia valtion rataverkon haltijan kanssa liikenteenohjauksen järjestämisestä rataverkon haltijan rataverkolla tai jollakin sen osalla.

Rataverkon haltijoiden on huolehdittava siitä, että liikennöinnin ja liikenteenohjauksen käytännön järjestelyistä sovitaan silloin, kun rataverkot liittyvät toisiinsa ja niiden välillä liikennöidään.

Jos rataverkon haltija hankkii liikenteenohjauspalvelut ulkopuoliselta palvelun tarjoajalta, liikenteenohjauspalveluja tarjoavan yhtiön tai muun yhteisön on tarjottava palveluita tasapuolisesti ja yhtäläisin ehdoin kaikille rautatieliikenteen harjoittajille sekä niille rataverkon haltijoille, jotka palveluja siltä pyytävät ja joiden raiteilla on riittävät tekniset valmiudet ja muut edellytykset palvelujen vastaanottamiseen. Yhtiön tai yhteisön palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja liikenteenohjauspalvelutehtäviä.

137 §

Palveluiden hinnoittelun arviointi

Palvelupaikan ylläpitäjän on toimitettava sääntelyelimelle palvelupaikkojen ja palveluiden hinnoitteluun liittyvät tiedot. Palvelupaikan ylläpitäjän on voitava osoittaa, että sen perimät maksut ovat sen verkkoselostuksessa ilmoittaman menettelyn mukaisia. Jos sääntelyelin käsittelee tässä luvussa tarkoitettujen palvelujen hinnoittelua koskevaa asiaa, palvelupaikan ylläpitäjän on näytettävä, että sen tuotteesta tai palvelusta perimä hinta on kustannukset huomioon ottaen kohtuullinen ja syrjimätön. Sääntelyelin ei ole hinnoittelua arvioidessaan sidottu palvelupaikan ylläpitäjän kustannuslaskennassa käyttämiin periaatteisiin.

Palvelupaikan ylläpitäjällä on oltava käytössään todennettavissa olevat menetelmät ja säännöt, joiden perusteella kustannukset kohdennetaan ja kirjataan palvelupaikoittain erikseen palvelukokonaisuuksittain ja tiloittain niihin kuuluvine välineineen. Palvelupaikan ylläpitäjällä on velvollisuus osoittaa kustannuslaskennan ja hinnoittelun välinen yhteys.

Sääntelyelin voi päätöksellään vahvistaa etukäteen palvelupaikan ylläpitäjän tai yksittäisen palvelun hinnoittelua koskevat menetelmät, jos palvelun tarjontaan markkinoilla liittyy ongelmia eikä 1 momentissa säädetyn mukainen hinnoittelu ole riittävä niitä korjaamaan. Sääntelyelimen on voitava etukäteen arvioida, noudattaako palvelupaikan ylläpitäjä hinnoittelussaan sääntelyelimen vahvistamaa menetelmää.

Tarkemmat säännökset tässä luvussa tarkoitettujen palvelujen hinnoittelusta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

19 luku

Rataverkon käytön hinnoittelu

138 §

Hinnoittelun puitteet ja toimivaltainen viranomainen

Liikenne- ja viestintäministeriö on toimivaltainen viranomainen, jonka on pyynnöstä toimitettava komissiolle tiedot rataverkon käytön hinnoittelun periaatteista. Tätä varten ministeriöllä on oikeus saada pyynnöstä tiedot rataverkon haltijoilta niiden hinnoittelukäytännöistä.

Rataverkon haltijan hinnoittelukäytännön pitää olla koko rataverkolla yhdenmukainen, lukuun ottamatta 140 §:n 4 momentissa tarkoitettuja uusilta rataverkon osilta niiden rakentamisesta aiheutuneiden investointikustannusten kattamiseksi perittyä ratamaksun perusmaksun korotusta. Rataverkon haltija ei saa asettaa sellaisia maksuja, jotka ovat EU-lainsäädännön, tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten vastaisia.

139 §

Ratamaksu

Ratamaksuna rataverkon käytöstä peritään ratamaksun perusmaksua ja muita ratamaksuun liittyviä erikseen säädettyjä maksuja. Edellä 132 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyviltä palveluilta perittävän ratamaksun perusmaksun on perustuttava suoraan rautatieliikenteen harjoittamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Rataverkon haltijan on perittävä ratamaksun perusmaksua rautatieliikenteen harjoittajilta tasapuolisesti ja syrjimättömin ehdoin vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyvistä palveluista.

Ratamaksu on maksettava sille rataverkon haltijalle, jonka rataverkkoa tai palveluita rautatieliikenteen harjoittaja on käyttänyt. Rataverkon haltijan on käytettävä perimänsä maksut rataverkon ylläpidosta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen. Rataverkon haltijan on pidettävä luotamuksellisina sellaiset liikesalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot, joita se on saanut rautatieliikenteen harjoittajilta maksujen perinnän yhteydessä.

140 §

Ratamaksun perusmaksun alennukset ja korotukset

Rataverkon haltija voi kannustaa rautatieliikenteen harjoittajia rautatieliikenteen melun vähentämiseen myöntämällä alennuksia vähän melua aiheuttavalle junakalustolle ja melua rajoittavan jarruteknologian jälkiasennusta varten. Rataverkon haltija voi myös kannustaa eurooppalaisen junien automaattisen kulunvalvonnan standardin mukaisen järjestelmän käyttöön ottamista ratamaksusta myönnettävällä alennuksella. Rataverkon haltija voi myös tehdä ratamaksun perusmaksuun korotuksia tässä momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Rataverkon haltija voi ottaa käyttöön määräaikaisia ratamaksun alennuksia uuden rautatieliikenteen kehittämisen kannustamiseksi tai alennuksia, joilla kannustetaan käyttämään vähäliikenteisiä ratoja. Samanlaisiin palvelutyyppeihin on sovellettava yhdenmukaisia alennusjärjestelmiä.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Alennukset on myönnettävä tasapuolisesti ja syrjimättömästi kaikille rautatieliikenteen harjoittajille ja ne saavat koskea vain niitä maksuja, jotka peritään kyseiseltä rataverkon osalta.

Jos rataverkon osa on kokonaisuudessaan tai tiettyinä aikoina ylikuormitettu, rataverkon haltija saa periä kyseisellä rataverkon osalla korotettua ratamaksua. Korotetulla ratamaksulla rataverkon haltijan on katettava ylikuormituksen poistamisesta aiheutuvat kustannukset.

Rataverkon haltija saa periä korotettua maksua myös uusilta rataverkon osilta niiden rakentamisesta aiheutuneiden investointikustannusten kattamiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitetut perusmaksun alennukset tai korotukset ovat lähtökohtaisesti 80 prosenttia perusmaksun tasosta. Jos 1, 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tätä suurempaa ratamaksun korotusta, rataverkon haltijan on perusteltava esittämänsä ratamaksun korotus kirjallisesti. Perustelusta on käytävä ilmi, miksi rataverkon haltija käyttää ratamaksun perusmaksun korotuksia alennusten sijasta 1 momentissa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Perusteluista on myös käytävä ilmi ne toimenpiteet, joihin rataverkon haltija ryhtyy 3 momentissa tarkoitetun ylikuormituksen poistamiseksi, ja ajanjakso, jolta korotettua maksua peritään.

Rataverkon haltijan on ennen tässä pykälässä tarkoitettujen alennusten ja korotusten käyttöön ottamista kuultava niitä rautatieliikenteen harjoittajia, jotka liikennöivät alennuksen tai korotuksen piiriin kuuluvalla rataverkolla ja kyseisellä rataverkolla liikennöimään pyrkiviä ratakapasiteetin hakijoita sekä sääntelyelintä ja liikenne- ja viestintäministeriötä.

141 §

Lisämaksut

Rataverkon haltija voi markkinoiden niin salliessa periä lisämaksuja toimivien, läpinäkyvien ja ketään syrjimättömien periaatteiden mukaisesti. Lisämaksujen käyttöönotto edellyttää, että rataverkon haltija luokittelee markkinat vähintään rautatiemarkkinadirektiivin mukaisella tavalla ja arvioi lisähintojen vaikutukset markkinoihin. Maksut eivät saa olla niin korkeita, että rataverkkoa eivät voi käyttää sellaiset rautatieliikenteen harjoittajat, jotka pystyvät maksamaan vain ratamaksun perusmaksun sekä sen katetuoton, jonka kyseiset markkinat kestävät. Markkinaluokittelu on julkaistava verkkoselostuksessa ja sitä on tarkistettava vähintään joka viides vuosi. Tarkemmat säännökset markkinoiden luokittelusta ja sen mukaisesta rataverkon käytön hinnoittelusta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Jos Väylävirasto valtion rataverkon haltijana ottaa lisämaksuja käyttöön, sen on osoitettava verkkoselostuksessa ne lisä- ja erityispalvelut, joita lisämaksujen vastineena kyseisessä markkinaluokassa rataverkolla tarjotaan. Väyläviraston valtion rataverkon haltijana on noudatettava lisämaksuissa valtion maksuperustelakia (150/1992) ja sen nojalla annettuja hinnoitteluperusteita.

Ennen lisämaksujen asettamista rataverkon haltijan on kuultava rautatieliikenteen harjoittajia ja sääntelyelintä. Sääntelyelin ilmoittaa rataverkon haltijalle, ovatko lisämaksut EU-lainsäädännön sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia. Lisämaksuja voidaan asettaa vasta sen jälkeen, kun sääntelyelin on todennut ne voimassa olevien säännösten mukaiseksi.

Rataverkon haltijan on raportoitava viiden vuoden välein liikenne- ja viestintäministeriölle ja sääntelyelimelle lisämaksuista ja siitä, ovatko lisämaksut kannustaneet rautatieliikenteen harjoittajia parantamaan tuottavuuttaan ja kilpailukykyään rautatiemarkkinadirektiivissä tarkoitettulla tavalla.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

142 §

Maksuperusteiden julkaisu verkkoselostuksessa

Rataverkon haltijan on julkaistava maksut ja niiden perusteet verkkoselostuksessaan. Rataverkon haltijan on toimitettava tieto maksuista ja niiden perusteista myös sääntelyelimelle sen valvontatehtävää varten.

143 §

Ratamaksun periminen

Rataverkon haltija päättää ratamaksun maksuunpanosta ja perii maksut kalenterikuukausittain tai muuten erikseen sovittavalla tavalla rautatieliikenteen harjoittajilta. Rataverkon haltijan maksuunpanema ratamaksu on suoraan ulosottokelpoinen.

144 §

Rataverkon haltijan omaisuusrekisteri

Rataverkon haltijalla on oltava rekisteri tai muu vastaava järjestelmä, jossa on ajantasaiset tiedot sen omasta ja sen hallinnoimasta omaisuudesta. Rekisteriin sisällytetään tiedot rataverkon uusimisesta ja parantamisesta ja niistä aiheutuvista kuluista.

145 §

Rataverkon haltijan menettelytavat kustannusten jakamiseksi rautatieyrityksille

Rataverkon haltijan on luotava menetelmä kustannusten jakamiseksi rautatieyrityksille tarjottujen palveluiden ja niistä aiheutuvien kustannusten mukaan. Rataverkon haltijan on toimitettava tieto käyttämästään menetelmästä sääntelyelimelle, joka valvoo menettelytapojen tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä.

146 §

Kannustimet rataverkon haltijalle

Liikenne- ja viestintäministeriön tulee kannustaa rataverkon haltijaa kustannustehokkuuteen rataverkon hallinnassa.

Liikenne- ja viestintäministeriön ja valtion rataverkon haltijan välisissä tulostavoitteita koskevilla neuvotteluissa seurataan, miten valtion rataverkon haltija on kyennyt parantamaan kustannustehokkuuttaan. Jos rautatieliikenteen harjoittajilta perittäviä maksuja on voitu kustannustehokkuuden parannuksen ansiosta alentaa ilman, että rautatieturvallisuudesta ja korkeasta palvelutasosta on tingitty, ministeriö voi esittää valtion talousarviosta menokehysten puitteissa ylimääräistä rahoitusta radanpitoon.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Jos liikenne- ja viestintäministeriö ja yksityisraiteen haltija ovat tehneet ratalain (110/2007) 4 a §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen, myös yksityisraiteiden haltijaan voidaan soveltaa tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettua menettelyä.

20 luku

Säätelyelin

147 §

Säätelyelin

Liikenne- ja viestintäviraston yhteydessä toimii rautatiealan säätelyelin. Säätelyelin on järjestettävä virastossa organisatorisesti, toiminnallisesti, hierarkkisesti ja päätöksenteoltaan oikeudellisesti itsenäiseksi viranomaistoiminnaksi.

Säätelyelimen henkilöstön on toimittava riippumattomasti ja ilman kytköksiä rataverkon haltijoihin, ratakapasiteetin hakijoihin, rautatieliikenteen harjoittajiin tai sellaisiin viranomaisiin, jotka osallistuvat julkista palveluhankintaa koskevan sopimuksen tekemiseen.

Liikenne- ja viestintäviraston pääjohtajalla ei ole oikeutta pidättää ratkaistavakseen säätelyelimen toimivaltaan kuuluvia asioita.

148 §

Säätelyelimen päällikkö

Valtioneuvosto nimittää säätelyelimen päällikön viideksi vuodeksi kerrallaan. Säätelyelimen päällikön kelpoisuusvaatimuksena on virkaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys rautatieliikenteen toimialaan tai muuhun verkkotoimialaan ja virkaan kuuluviin tehtäviin sekä johtamiskokemusta.

Säätelyelimen päällikköä ei saa sanoa irti tehtävästään sellaisen syyn perusteella, joka liittyy hänen päätöksentekoonsa. Kun säätelyelimen päällikön virkasuhde päättyy, hän ei saa siirtyä seuraavan 12 kuukauden aikana rautatiemarkkinoilla toimivan yrityksen, rataverkon haltijan tai palvelupaikan ylläpitäjänä toimivan yhteisön tai yrityksen palvelukseen.

Säätelyelimen päällikkö ei saa ottaa vastaan ohjeita muilta viranomaisilta tai muulta julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä tehtävää hoitaessaan.

Säätelyelimen päällikön tulee toimia rautatiealaan liittyvistä markkinaetunäkökohdista riippumattomasti eikä hänellä saa olla sidoksia mihinkään rautatiealan sääntelyn kohteena olevaan yritykseen tai yhteisöön. Säätelyelimen päällikön on annettava vuosittain 31 päivään joulukuuta mennessä liikenne- ja viestintäministeriölle ilmoitus sidonnaisuuksistaan ja etunäkökohdistaan. Ilmoituksesta on käytävä ilmi suorat ja epäsuorat sidonnaisuudet ja etunäkökohdat, joiden voidaan katsoa haittaavan hänen riippumattomuuttaan ja jotka saattavat vaikuttaa hänen tehtäviensä hoitamiseen.

Sen lisäksi, mitä hallintolaissa säädetään esteellisyydestä, säätelyelimen päällikön on jättäydettävä päätöksenteon ulkopuolelle sellaisissa tapauksissa, jotka koskevat yritystä, johon hänellä on ollut suora tai epäsuora yhteys menettelyn alkamista edeltäneiden 12 kuukauden ajalta

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

149 §

Sääntelyelimen tehtävät

Sääntelyelin seuraa, valvoo ja edistää rautatiemarkkinoiden toimivuutta, tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä. Sääntelyelimen tehtävänä on sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään:

- 1) valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen vaatimusten noudattamista;
- 2) toimia rautatiemarkkinoiden oikaisuvaatimus- ja valitusviranomaisena;
- 3) varmistaa erityisesti, että rataverkon käyttöoikeuden myöntämismenettelyt ja käyttöoikeudesta perityt maksut, rautatiealan toimijoille tarjottavat palvelut ja niiden hinnoittelu, liikenteen hallinta, rataverkon uudistamistöiden suunnittelu, rataverkon suunniteltu ja suunnittelematon radan kunnossapito sekä verkkoselostus ja verkkoselostuksessa kaikista edellä mainituista asioista annetut tiedot ovat syrjimättömiä ja vastaavat säädettyjä vaatimuksia;
- 4) valvoa rataverkon haltijan riippumattomuutta ja sitä, että rataverkon haltijan tehtävät on järjestetty 16 luvussa säädetyllä tavalla;
- 5) ratkaista rautatieliikenteen harjoittajien, ratakapasiteetin hakijoiden, rataverkon haltijoiden, palvelupaikan ylläpitäjien, palveluiden hakijoiden, liikenteen palveluista annetun lain II osan 8 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen koulutuspalveluja tarjoavien oppilaitosten, koulutuspalveluja tarvitsevien yritysten sekä liikenteen palveluista annetun lain IV osan 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisen viranomaisen välisiä erimielisyyksiä;
- 6) seurata rautatieliikenteen markkinoiden kilpailutilannetta, mukaan lukien erityisesti suurnopeusjunia käyttävän henkilöliikenteen markkinoita;
- 7) päättää toimenpiteistä rautatiemarkkinoiden vääristymien, syrjinnän ja muiden kielteisten ilmiöiden oikaisemiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta kilpailuviranomaisen toimivaltaa;
- 8) tutkia valtion omistaman rautatieyrityksen tilinpitoa ja antaa selvityksiä valtioneuvoston viranomaisille, jos se havaitsee tukien väärinkäytöstä, sanotun kuitenkin rajoittamatta valtioneuvoston viranomaisien toimivaltaa;
- 9) hoitaa muita tämän lain, rautatiemarkkinadirektiivin ja sen nojalla annettujen täytäntöönpanoasetusten mukaisia tehtäviä, joihin kuuluu oikeus valvoa ja ratkaista näihin tehtäviin liittyviä asioita sekä oikeus saada tietoja rautatiemarkkinoiden toimijoilta kyseisten tehtävien hoitamista varten;
- 10) osallistua sääntelyelinten väliseen yhteistyöhön Euroopan unionissa ja osallistua tarvittaessa kansainvälisiä rautatiereittejä koskevien päätösten valmisteluun.

Sääntelyelin tutkii ja ratkaisee toimivaltaansa kuuluvia asioita omasta aloitteestaan tai rautatieliikenteen harjoittajan, rataverkon haltijan, ratakapasiteetin hakijan, palvelupaikan ylläpitäjän, palvelun hakijan, koulutuspalveluita tarjoavan oppilaitoksen, koulutuspalveluita tarvitsevan yrityksen liikenteen palveluista annetun lain IV osan 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisen viranomaisen taikka muun tahon, jonka oikeutta asia voi koskea, aloitteesta. Sääntelyelimen tulee asian ratkaisun yhteydessä päättää aiheellisista toimenpiteistä syrjinnän, markkinoiden vääristymisen ja muiden kielteisten ilmiöiden oikaisemiseksi.

Sääntelyelin voi käyttää niitä keinoja, joita Liikenne- ja viestintävirastolla on 16 §:n nojalla oikeus käyttää valvontatehtävää suorittaessaan.

Sääntelyelimen on kuultava vähintään kahden vuoden välein rautateiden tavara- ja henkilöliikennepalvelujen käyttäjien edustajia ottaakseen huomioon näiden näkemykset rautatieliikenteen markkinoista.

150 §

Sääntelyelimen oikeus saada tietoja ja päätöksenteko

Sääntelyelimellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä ja ilman aiheutonta viivytystä saada rautatiemarkkinoiden valvontaan ja seurantaan tai sen ratkaistavaksi annetun tai omasta aloitteestaan ratkaistavaksi ottaman asian käsittelyä varten kaikki tarvittavat tiedot ja selvitykset rautatieliikenteen harjoittajilta, rataverkon haltijoilta, ratakapasiteetin hakijoilta, liikenteen palveluista annetun lain II osan 8 luvun 3 §:ssä tarkoitettulta oppilaitokselta, koulutuspalveluja tarvitsevilta yrityksiltä, palvelupaikan ylläpitäjiltä, palvelun hakijoilta, liikenteen palveluista annetun lain IV osan 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulta toimivaltaiselta viranomaiselta ja muilta asianomaisilta tahoilta.

Pyydetyt tiedot on toimitettava sääntelyelimelle sen asettamassa kohtuullisessa ajassa, joka saa olla enintään yksi kuukausi, ellei sääntelyelin poikkeuksellisissa olosuhteissa anna lupaa pidentää tätä määräaika enintään kahdella viikolla. Sääntelyelin voi käyttää tietojen toimittamista koskevan pyyntönsä tehosteena 179 §:ssä tarkoitettuja tehostekeinoja.

Sääntelyelimelle on pyynnöstä toimitettava rautatiemarkkinadirektiivin liitteessä VIII tarkoitettut tilinpäätöstiedot. Sääntelyelimellä on oikeus tehdä tarkastuksia rataverkon haltijoiden, palvelupaikan ylläpitäjien ja rautatieliikenteen harjoittajien tiloissa varmistaakseen 133 §:n 1 momentissa ja 155 §:ssä tarkoitettujen tilien eriyttämistä koskevien vaatimusten noudattaminen sekä se, että 109 §:ssä tarkoitettu rataverkon haltijan rahoituksen läpinäkyvyys toteutuu. Sääntelyelimellä on oikeus tehdä tarkastuksia vertikaalisesti integroituneiden yritysten kaikkiin oikeussubjekteihin. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus tutkia asiakirjat ja tiedot, joilla voi olla merkitystä valvontatehtävän hoitamisessa ja ottaa niistä jäljennöksiä maksutta. Sääntelyelimen oikeus tehdä tarkastuksia ei kuitenkaan koske pysyväisluonteisesti asumiseen käytettäviä tiloja. Tarkastuksessa noudatettavaan menettelyyn sovelletaan hallintolain 39 §:ää. Sääntelyelin voi tarkastuksessa käyttää apunaan valtuuttamiaan asiantuntijoita, jos se on tarkastuksen suorittamiseksi tarpeellista. Sääntelyelintä avustavan asiantuntijan on oltava perehtynyt tilinpäätöstietoihin ja niitä koskeviin vaatimuksiin. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Sääntelyelimen on aloitettava valitusten käsittely ja pyydettyä asianmukaista lisäselvitystä asian ratkaisemiseksi yhden kuukauden kuluessa valituksen vastaanottamisesta, jollei tässä laissa muuta säädetä. Sen on ratkaistava valitukset ja annettava asianosaisille tiedoksi päätöksensä viimeistään kuuden viikon kuluessa kaikkien 1 momentissa tarkoitettujen asian ratkaisemiseksi tarpeellisten tietojen vastaanottamisesta.

Sääntelyelimen päätös sitoo asianosaisia ja sääntelyelin voi varmistaa päätöksensä noudattamisen käyttämällä 178—180 §:n mukaisia seuraamuksia. Sääntelyelimen tekemät päätökset julkaistaan sähköisessä muodossa sääntelyelimen verkkosivuilla.

151 §

Oikaisuvaatimus eräistä rataverkon haltijan päätöksistä

Asianosainen saa hakea oikaisua sääntelyelimeltä, jos valtion rataverkon haltijan päätös koskee:

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

- 1) 120 §:ssä tarkoitettua ylikuormitettua rautatiereittiä tai sen osaa taikka etusijajärjestystä;
- 2) 122 §:ssä tarkoitettua ratakapasiteetin jakamista;
- 3) 123 §:ssä tarkoitettua kiireellisen ratakapasiteetin jakamista;
- 4) 125 §:ssä tarkoitettua ratakapasiteetin peruuttamista tai käytöstä poistamista;
- 5) 139 §:ssä tarkoitettua ratamaksua;
- 6) 140 §:ssä tarkoitettuja ratamaksun perusmaksun alennuksia ja korotuksia; tai
- 7) 141 §:ssä tarkoitettuja lisämaksuja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua oikaisua haetaan sääntelyelimeltä siten kuin hallintolaissa säädetään. Sääntelyelimen on ratkaistava tässä pykälässä tarkoitettu oikaisuvaatimus kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on saanut käyttöönsä asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen. Päätös oikaisuvaatimukseen on yksittäistä etusijajärjestystä, ratakapasiteetin jakamista ja kiireellisen ratakapasiteetin jakamista koskevassa asiassa kuitenkin annettava kymmenen päivän kuluessa siitä, kun sääntelyelin on saanut käyttöönsä asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen.

Jos 1 momentissa tarkoitetuista asioista päätöksen on tehnyt yksityisraiteen haltija, asianosainen voi hakea muutosta yksityisraiteen haltijan tekemään päätökseen valittamalla asiasta sääntelyelimelle. Muutosta yksityisraiteen haltijan antamaan päätökseen on haettava 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta. Sääntelyelimen on ratkaistava muutosta koskeva valitus kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on saanut käyttöönsä asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen. Päätös muutosta koskevaan valitukseen on yksittäistä etusijajärjestystä, ratakapasiteetin jakamista ja kiireellisen ratakapasiteetin jakamista koskevassa asiassa kuitenkin annettava kymmenen päivän kuluessa siitä, kun sääntelyelin on saanut käyttöönsä asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen.

152 §

Muut erimielisyydet

Rautatieliikenteen harjoittaja, ratakapasiteetin hakija, palvelujen hakija, koulutuspalveluja tarvitseva yritys, rataverkon haltija, palvelupaikan ylläpitäjä tai muu palvelun tarjoaja taikka liikenteen palveluista annetun lain IV osan 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen voi saattaa muun kuin 151 §:ssä tarkoitettun asian sääntelyelimen tutkittavaksi ja ratkaistavaksi, jos se katsoo, että joku toimii tämän lain tai sen nojalla annettujen vaatimusten vastaisesti tai vastoin syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden vaatimusta. Sääntelyelin voi ottaa asian tutkittavakseen myös omasta aloitteestaan.

Sääntelyelimen tutkittavaksi saatettu erimielisyysasia on ratkaistava ensisijaisesti sovittelemalla. Jos sovittelu ei johda tulokseen, on sääntelyelimen annettava ratkaisunsa asiassa kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on saanut käyttöönsä asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen.

Sääntelyelimen omasta aloitteestaan ratkaistavaksi ottama asia on ratkaistava ensisijaisesti neuvottelemalla. Jos neuvottelut eivät johda tulokseen, sääntelyelimen on annettava ratkaisunsa asiassa kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on saanut käyttöönsä asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

153 §

Sääntelyelimen ja muiden viranomaisten yhteistyö

Sääntelyelimen on tehtävä yhteistyötä ja vaihdettava tietoa rautatiemarkkinadirektiivin mukaisena toimilupaviranomaisena ja rautateiden kansallisena turvallisuusviranomaisena toimivan Liikenne- ja viestintäviraston kanssa rautatiemarkkinoiden kilpailuun ja turvallisuuteen liittyvien kielteisten vaikutusten ehkäisemiseksi.

Sääntelyelin voi esittää Liikenne- ja viestintävirastolle suosituksia sellaisissa asioissa, joilla voi olla vaikutuksia kilpailuun rautatieliikenteen markkinoilla. Liikenne- ja viestintävirasto voi esittää sääntelyelimelle suosituksia sellaisissa asioissa, joilla voi olla vaikutusta rautatiejärjestelmän turvallisuuteen.

Viranomaisen, jolle suositus on annettu, on otettava suositukset huomioon päätöksenteossaan tämän kuitenkin rajoittamatta viranomaisen itsenäisyyttä sen omaan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Jos viranomainen päättää poiketa suosituksesta, sen on esitettävä kirjallisesti perusteet suosituksesta poikkeamiselle.

21 luku

Kaupunkiraideliikenteen hallinta

154 §

Rataverkon haltijaa koskevat vaatimukset

Tässä luvussa rataverkon haltijalla tarkoitetaan kaupunkiraideliikenteen metro- tai raitiorataverkon haltijaa.

Rataverkon haltijan on täytettävä seuraavat vaatimukset:

- 1) rataverkon haltijalla on turvallisuuden takaava organisaatio ja turvallisuusjohtamisjärjestelmä;
- 2) rataverkon haltija voi turvallisuusjohtamisjärjestelmällään varmistaa rataverkon turvallisen suunnittelun, rakentamisen, kunnossapidon ja hallinnan;
- 3) rataverkon haltija on luotettava ja sen liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö on hyvämaineinen ja ammatillisesti pätevä;
- 4) rataverkon haltija on niin vakavarainen, että se kykenee tiedossa olevien seikkojen perusteella arvioiden täyttämään vähintään vuoden ajan todelliset ja odotettavissa olevat velvoitteensa ja sitoumuksensa;
- 5) rataverkon haltijalla on toiminnan harjoittamista varten riittävä vastuuvakuutus tai muu sitä vastaava järjestely.

Jos rataverkon haltija ei täytä 1 momentissa säädettyjä vaatimuksia, Liikenne- ja viestintäviraston on viipymättä 156 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen saatuaan tai saatuaan asiasta muutoin tiedon varattava rataverkon haltijalle tilaisuus esittää selvitys puutteellisuudesta ja toimenpiteistä, joilla vaatimusten täyttäminen aiotaan hoitaa. Jollei rataverkon haltija täytä vaatimuksia kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta kuukautta **lyhyempi**, virasto voi kieltää rataverkon haltijaa jatkamasta toimintaansa toistaiseksi tai määräajaksi, jos puutteellisuutta on pidettävä toimin-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

nan turvallisuuden kannalta olennaisena. Jos puutteellisuus on vähäinen, virasto voi asettaa puutteellisuuden korjaamiseksi uuden määräajan, joka ei saa olla kahta viikkoa **lyhyempi**.

155 §

Rataverkon haltijaa koskevat tarkemmat vaatimukset ja rajoitukset

Liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö ei täytä 154 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua hyvämaineisuuden vaatimusta, jos hänet on tuomittu viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana vankeusrangaistukseen tai viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana sakkorangaistukseen vakavasta työsuhdeta, elinkeinon harjoittamista, kirjanpitoa, velkasuhdeta, liikenteen harjoittamista taikka liikenneturvallisuutta koskevien säännösten tai määräysten rikkomisesta ja teko osoittaa hänen olevan ilmeisen sopimaton toimimaan rataverkon haltijan liikkeenjohdosta vastaavana henkilönä.

Liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö täyttää 154 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ammatillista pätevyyttä koskevan vaatimuksen, jos hänellä on harjoitettavan toiminnan edellyttämässä laajuudessa tarvittavat tiedot ja kokemus rataverkon turvalliseen hallintaan ja sen valvontaan.

Rataverkon haltija ei täytä 154 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua vakavaraisuuden vaatimusta, jos:

1) rataverkon haltija tai sen liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö on asetettu konkurssiin tai määrätty liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaiseen liiketoimintakieltoon;

2) liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö on hakenut yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) mukaista velkajärjestelyä; tai

3) rataverkon haltijalla on toiminnastaan aiheutuneita huomattavia eräntyneitä ja maksamattomia veroja tai lakisäätteisiä sosiaalimaksuja.

156 §

Rataverkon haltijan velvollisuus ilmoittaa toiminnastaan

Rataverkon haltijan on tehtävä harjoittamastaan tässä luvussa tarkoitettua toiminnasta kirjallinen ilmoitus Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoituksessa on oltava rataverkon haltijan nimi ja täydelliset yhteystiedot. Lisäksi rataverkon haltijan on osoitettava ilmoituksessa täyttävänsä 154 §:ssä säädetty vaatimukset. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kolme kuukautta ennen toiminnan aloittamista.

Rataverkon haltijan on viipymättä ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista kirjallisesti Liikenne- ja viestintävirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös toiminnan lopettamisesta ja rataverkon hallinnan siirtämisestä toiselle rataverkon haltijalle.

Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada rataverkon haltijaa ja sen toimitusjohtajaa tai muuta liikkeenjohtotehtäviin määrättyä henkilöä koskevia tietoja rikosrekisteristä, sakkorekisteristä, ulosottorekisteristä ja verotuksen tietojärjestelmästä tässä pykälässä tarkoitettua ilmoituksen käsittelyä ja 162 §:ssä tarkoitettua valvontaa varten.

Jos ilmoitetut tiedot ovat puutteellisia tai ilmoitus on muutoin puutteellinen, Liikenne- ja viestintäviraston on viipymättä varattava rataverkon haltijalle tilaisuus täydentää ilmoitustaan kohdullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa valvontatoimen takia tarpeellisia tarkempia määräyksiä tässä pykälässä tarkoitettujen ilmoitettavien tietojen sisällöstä ja niiden toimittamisesta Liikenne- ja viestintävirastolle.

157 §

Rataverkon haltijan vastuu

Rataverkon haltija vastaa metro- ja raitiorataverkon turvallisuudesta sekä rataverkon käyttöön liittyvien riskien hallinnasta harjoittamansa toiminnan osalta. Rataverkon haltijan on otettava toiminnassaan huomioon Liikenne- ja viestintäviraston 2 momentin nojalla määräämät metro- ja raitioliikennejärjestelmän turvallisuustavoitteet.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä metro- ja raitioliikennejärjestelmän ja sen osien vähimmäisturvallisuustasosta sekä metro- ja raitioliikennejärjestelmän turvallisuustavoitteista.

158 §

Kaupunkiraideliikenteen rataverkon haltijan turvallisuusjohtamisjärjestelmä

Rataverkon haltijalla tulee olla turvallisuusjohtamisjärjestelmä, joka tarjoaa järjestelmällisen tavan tunnistaa vaaroja ja hallita riskejä sekä varmistaa, että tunnistettujen vaarojen ja riskien hallintatoimet ovat tehokkaita. Turvallisuusjohtamisjärjestelmällä on varmistettava kaikkien organisaation toimintaan kuuluvien riskien hallinta.

Rataverkon haltijan toimitusjohtaja tai muu liikkeenjohtamisesta vastaava henkilö vastaa turvallisuusjohtamisjärjestelmän tehokkaasta käyttöön ottamisesta ja ylläpitämisestä johtamassaan organisaatiossa.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmä on laadittava kirjallisesti. Siinä on oltava organisaation toimitusjohtajan tai organisaation ylimpään johtoon kuuluvan muun johtajan hyväksymä ja koko henkilökunnalle tiedoksi annettu turvallisuuspolitiikka, laadullisia ja määrällisiä tavoitteita turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä suunnitelmia ja toimintatapoja kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmässä on kiinnitettävä erityistä huomiota organisaation vastuunjakoon, organisaation kaikilla tasoilla tapahtuvaan valvontaan, henkilöstön osallistumiseen johtamisjärjestelmää koskevaan päätöksentekoon sekä turvallisuusjohtamisjärjestelmän jatkuvaan parantamiseen.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä turvallisuusjohtamisjärjestelmän sisällöstä.

159 §

Rataverkon liikenteenohjaus

Metro- ja raitiorataverkon liikenteenohjauksen on oltava turvallista ja tasapuolista. Liikenteenohjauspalvelujen järjestämisestä vastaa rataverkon haltija, kaupunkiraideliikennettä harjoittava kunnallinen liikelaitos, yhtiö tai muu yhteisö toiminnanharjoittajana. Rataverkon haltija vastaa

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

liikenteenohjauksesta silloin, jos rataverkolla liikennöi yhtä useampi liikenteenharjoittaja. Toiminnanharjoittaja voi järjestää liikenteenohjauspalvelut itse tai hankkia ne toiselta toiminnanharjoittajalta taikka julkisilta tai yksityisiltä palvelujen tuottajilta.

160 §

Kaupunkiraideliikennerekisteri

Liikenne- ja viestintävirasto pitää metro- ja raitiorataverkkoa koskevaa kaupunkiraideliikennerekisteriä. Virasto saa käyttää rekisteriä sille tämän luvun mukaan kuuluvien tehtävien ja velvoitteiden hoitamisessa.

Rekisteriin merkitään rataverkon haltijan nimi ja yritys- ja yhteisötunnus, mahdollinen aputoiminimi, osoite- ja muut yhteystiedot sekä rataverkon haltijan 156 §:n nojalla antamassaan ilmoituksessa ilmoittamat muut tiedot.

Rataverkon haltijan on toimitettava tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa siten kuin siitä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa sovitaan. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietojen lähettäjän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista ja niiden toimittamisen tavoista.

161 §

Oikeus tietojen saantiin viranomaisilta

Liikenne- ja viestintävirastolla on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, oikeus saada tässä luvussa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi väestötietojärjestelmästä tiedot henkilön nimestä, nimenmuutoksesta, henkilötunnuksesta, osoitteesta ja muista yhteystiedoista, kotikunnasta, asiointikielestä, Suomen kansalaisuudesta ja kuolemasta sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) annetun lain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettua turvakiellosta.

Tiedot toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa siten kuin siitä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa sovitaan.

162 §

Valvonta

Liikenne- ja viestintävirasto valvoo:

- 1) metro- ja raitioliikennejärjestelmää koskevien vaatimusten noudattamista;
- 2) rataverkon haltijan turvallisuusjohtamisjärjestelmien vaatimustenmukaisuutta ja suorituskykyä;
- 3) varautumista poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin metro- ja raitioliikennejärjestelmässä.

Liikenne- ja viestintävirasto voi suorittaa valvontatehtävänsä ennakoilmoituksen perusteella tai ennalta ilmoittamatta.

Liikenne- ja viestintävirastolla on valvontatehtävän hoitamiseksi oikeus:

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

1) päästä valvonnan edellyttämässä laajuudessa rataverkon haltijan ja metro- ja raitioliikennejärjestelmään kuuluvaa tehtävää suorittavan yrityksen toimitiloihin, muihin tiloihin ja valvonnan kohteen omistamiin tai hallinnassa oleviin kalustoyksiköihin lukuun ottamatta pysyväisluonteeseen asumiseen käytettäviä tiloja;

2) valvoa 1 kohdassa tarkoitettujen toiminnanharjoittajien palveluksessa olevan henkilöstön toimintaa;

3) saada salassapitosäännösten estämättä nähtäväkseen valvontatehtävän kannalta tarpeelliset asiakirjat.

Liikenne- ja viestintävirasto voi käyttää valvonnassa asiantuntijan apua, jos se on valvonnan toimittamiseksi tarpeellista. Asiantuntijan on oltava perehtynyt kaupunkiraideliikennettä koskeviin vaatimuksiin. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa. Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain 9 luvun 1 §:ssä.

163 §

Kaupunkiraideliikenteen viestintä ja tallenteet

Rataverkon haltija ja 159 §:ssä tarkoitettu toiminnanharjoittaja saavat käyttää kaupunkiraideliikenteen viestintään viestintäverkkoa varmistuttuaan, että viestintäverkon käyttäminen on tietoturvallista. Kaupunkiraideliikenteen liikenneturvallisuuteen ja liikenteenohjaukseen liittyvään viestintään käytettäviä viestintäyhteyksiä ei saa käyttää muuhun viestintään.

Rataverkon haltijan ja 159 §:ssä tarkoitettujen toiminnanharjoittajien on huolehdittava siitä, että kaupunkiraideliikenteen viestiliikenne, kaupunkiraideliikenteessä käytettävien turvalaitteiden tuottamat tiedot sekä muut onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnassa tarpeelliset tiedot tallennetaan ja säilytetään tavalla, joka turvaa ne oikeudettomalta puuttumiselta. Tiedot on hävitettävä sen jälkeen, kun tietoja ei enää tarvita käyttötarkoitukseensa.

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, Liikenne- ja viestintävirasto ja 159 §:ssä tarkoitettu toiminnanharjoittaja saavat käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja kaupunkiraideliikenteen viestintään tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja:

1) Liikenne- ja viestintävirasto viranomaisvalvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi; ja

2) toiminnanharjoittaja turvallisuusjohtamisjärjestelmänsä liittyvän valvonnan suorittamiseksi, liikenneturvallisuuden valvontaan ja kehittämiseen sekä toiminnassaan tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaan vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi.

Edellä 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskee vain sellaisia tallenteita, joissa 159 §:ssä tarkoitettu toiminnanharjoittaja itse tai sen henkilöstö on osapuolena.

Jos Onnettomuustutkintakeskus päättää käynnistää tapahtumaa koskevan turvallisuustutkimuksen, tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja voidaan kuitenkin luovuttaa ja käyttää vasta sen jälkeen, kun Onnettomuustutkintakeskus on saanut tutkintaa varten tarvittavat tallenteet ja tunnistamistiedot, eikä niiden luovuttamisesta ja käytöstä ole Onnettomuustutkintakeskuksen arvion mukaan haittaa tutkinnalle.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

164 §

Vuosimaksu

Rataverkon haltijan ja 159 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan on yhdessä suoritettava Liikenne- ja viestintävirastolle vuosimaksu, josta säädetään vuosittain liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaisissa säädetään. Maksu peritään yhdeltä toiminnanharjoittajalta vuosittain vain kerran riippumatta siitä, toimiiko tämä sekä rataverkon haltijana että liikenteenharjoittajana. Vuosimaksulla katetaan niitä kustannuksia, jotka virastolle aiheutuvat kaupunkiraideliikenteen turvallisuuden kehittämisestä ja valvonnasta sekä 160 §:ssä tarkoitetun kaupunkiraideliikennerekisterin pitämisestä ja viraston liikenteen palveluista annetun lain V osan 1 luvun 1 §:n nojalla hoitamista kaupunkiraideliikenteen rekisteritehtävistä sekä viraston muista kaupunkiraideliikenteen hallinnollisista viranomaistehtävistä.

Vuosimaksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Jollei maksua suoriteta viimeistään eräpäivänä, maksamattomalle määrälle peritään vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Liikenne- ja viestintävirasto voi viivästyskoron sijoittaa periä toiminnanharjoittajalta viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Vuosimaksu on suoritettava täysimääräisenä myös toiminnan ensimmäisenä vuotena, vaikka toiminta aloitettaisiin kesken vuotta. Vuosimaksua ei palauteta, vaikka toiminnanharjoittaja lopettaisi toimintansa kesken vuotta.

22 luku

Onnettomuustutkinta ja varautuminen

165 §

Onnettomuuksista ja vaaratilanteista ilmoittaminen

Rautatieliikenteen harjoittajan, rataverkon haltijan ja 159 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan, on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle niiden tietoon tulleista onnettomuuksista ja vaaratilanteista. Kaupunkiraideliikenteen osalta ilmoitusvelvollisuus koskee vakavia onnettomuuksia ja muita kuin yleiseltä merkitykseltään vähäisiä metroliikenteen onnettomuuksia ja vaaratilanteita.

Onnettomuuksia ja vaaratilanteita koskevat poikkeamatiedot ilmoitetaan Liikenne- ja viestintävirastolle teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n nojalla salassa pidettäviä. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto voi pitää salassa 1 momentissa tarkoitettua tietoa koskevan seikan, jos tiedon antaminen siitä vaarantaisi tietojen saannin tulevaisuudessa.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä onnettomuuksiin ja vaaratilanteisiin liittyvien tietojen ilmoittamisesta.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

166 §

Onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinta

Raideliikenteessä tapahtuneen onnettomuuden ja vaaratilanteen tutkinnasta säädetään turvallisuustutkintalaissa (525/2011). Jos onnettomuutta tai vaaratilannetta ei kuitenkaan oteta mainitun lain nojalla tutkittavaksi, Liikenne- ja viestintävirasto voi tutkia sen, jos se on tarpeen raideliikenteen turvallisuuden edistämiseksi.

167 §

Onnettomuutta tai vaaratilannetta koskevan tiedon käyttö

Liikenne- ja viestintävirasto ei saa ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin suunnittelemtoman tai tahattoman rikkomuksen johdosta, joka tulee sen tietoon vain 165 §:n nojalla tehdyn ilmoituksen perusteella, ellei kyse ole törkeänä huolimattomuutena pidettävästä velvollisuuksien laiminlyömisestä tai rikoslaissa (39/1889) rangaistavaksi säädetystä menettelystä.

Rautatieliikenteen harjoittaja, rataverkon haltija ja muu tässä laissa tarkoitettu toiminnanharjoittaja eivät saa kohdella syrjivästi palveluksessaan olevaa työntekijää tai muuta henkilöä, joka tekee ilmoituksen tiedossaan mahdollisesti olevasta vaaratilanteesta.

168 §

Rautatieliikenteen viestintä ja tallenteet

Rataverkon haltijan tarjoamia rautatieliikenteen viestintäpalveluita saa käyttää ainoastaan liikenneturvallisuuteen liittyvässä viestinnässä. Väyläviraston on huolehdittava siitä, että rautatieliikenteen viestiliikenne, turvalaitteiden tuottamat tiedot sekä muut vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkinnassa tarpeelliset tiedot tallennetaan ja säilytetään tavalla, joka turvaa ne oikeudettomalta puuttumiselta. Tiedot tulee hävittää sen jälkeen, kun tietoja ei enää tarvita tietojen käyttötarkoituksen toteuttamiseksi.

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, Liikenne- ja viestintävirasto ja Väylävirasto saavat käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja rautatieliikenteen tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja:

1) Liikenne- ja viestintävirasto rautatieonnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkintaan sekä viranomaisvalvontaan liittyvien tehtäviensä suorittamiseksi; ja

2) Väylävirasto viraston turvallisuusjohtamisjärjestelmään liittyvän valvontansa suorittamiseksi, liikenneturvallisuuden valvontaan ja kehittämiseen sekä toiminnassaan tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaan vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi.

Jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu, rautatieliikenteen harjoittajalla, yksityisraiteen haltijalla ja liikenteenohjauspalveluja tarjoavalla yhtiöllä on oikeus saada rautatieliikenteen puheviestinnän tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja toiminnanharjoittajan toiminnassa tapahtuneiden vaaratilanteiden ja onnettomuuksien tutkintaa varten vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi sekä rautatieliikenteen turvallisuuteen liittyvän puheviestinnän kehittämiseksi. Tässä momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskee vain sellaisia rautatieliikenteen puheviestinnän tallenteita, joissa toiminnanharjoittaja itse tai sen henkilöstö on osapuolena.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Jos Onnettomuustutkintakeskus päättää käynnistää tapahtumaa koskevan turvallisuustutinnan, 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tallenteita ja niitä koskevia tunnistamistietoja voidaan kuitenkin 2 momentissa säädetyllä tavalla käyttää ja 3 momentin perusteella luovuttaa vasta sen jälkeen, kun Onnettomuustutkintakeskus on saanut tutkintaa varten tarvittavat tallenteet ja tunnistamistiedot, eikä niiden luovuttamisesta ja käytöstä ole Onnettomuustutkintakeskuksen arvion mukaan haittaa tutkinnalle.

169 §

Velvollisuus huolehtia viestintäverkkoihin ja tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta ja tietoturvallisuuteen liittyvästä häiriöstä ilmoittaminen

Valtion rataverkon haltijan sekä liikenteenohjauspalvelun tarjoajan on huolehdittava käyttämiinsä viestintäverkkoihin ja tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta.

Valtion rataverkon haltijan sekä liikenteenohjauspalvelun tarjoajan on ilmoitettava viipymättä Liikenne- ja viestintävirastolle viestintäverkkoihin tai tietojärjestelmiin kohdistuvasta merkittävästä tietoturvallisuuteen liittyvästä häiriöstä.

Jos häiriöstä ilmoittaminen on yleisen edun mukaista, Liikenne- ja viestintävirasto voi velvoittaa palvelun tarjoajan tiedottamaan asiasta tai kuultuaan ilmoitusvelvollista tiedottaa asiasta itse.

Liikenne- ja viestintäviraston on arvioitava, koskeeko 2 momentissa tarkoitettu häiriö muita ETA-valtioita ja ilmoitettava tarvittaessa muille asiaan liittyville jäsenvaltioille.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, milloin 2 momentissa tarkoitettu häiriö on merkittävä, sekä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

170 §

Turvallisuutta koskevat suositukset

Liikenne- ja viestintäviraston on huolehdittava, että turvallisuustutkintalain nojalla annetut suositukset otetaan asianmukaisesti huomioon ja että rataverkon haltijat ja rautatieliikenteen harjoittajat ryhtyvät niiden perusteella rautatiejärjestelmän turvallisuuden varmistamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Liikenne- ja viestintävirasto voi tarvittaessa käyttää 179 §:n mukaisia tehostekeinoja, jos rautatiejärjestelmän toiminnanharjoittajat eivät ryhdy suositusten edellyttämiin toimenpiteisiin.

171 §

Varautuminen

Rataverkon haltijan, liikenteenohjauspalvelua tarjoavan yhtiön tai yhteisön ja 159 §:ssä tarkoitettujen toiminnanharjoittajan on varauduttava poikkeusoloihin ja huolehdittava siitä, että niiden toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Niiden on osallistuttava toimintansa edellyttämällä tavalla valmiussuunnitteluun ja valmisteltava etukäteen poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa tapahtuvaa toimintaa. Tätä varten rataverkon haltijan, liikenteenohjauspalvelua tarjoavan yhtiön tai yhteisön ja 159 §:ssä tarkoitettujen toiminnanharjoittajan on laadittava val-

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

miussuunnitelma, jossa luetellaan elimet, joille sen on ilmoitettava vaaratilanteista tai häiriöistä raideliikenteessä. Jos häiriöt vaikuttavat rajat ylittävään liikenteeseen, rataverkon haltijan on vaihdettava kaikki asiaankuuluvat tiedot niiden muiden rataverkon haltijoiden kanssa, joiden verkkoon ja liikenteeseen kyseiset häiriöt voivat vaikuttaa. Asianomaisten rataverkon haltijoiden on tehtävä yhteistyötä rajat ylittävän liikenteen palauttamiseksi ennalleen.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä valmiussuunnittelun järjestämisestä poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumiseksi.

172 §

Tilannekuvan muodostamiseksi tarvittavien tietojen ilmoittaminen

Rautatieliikenteen harjoittajan, rataverkon haltijan, liikenteenohjauspalvelua tarjoavan yhtiön tai yhteisön ja 159 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan, on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle viipymättä sellaisista niiden tietoon tulleista tapahtumista, jotka voivat vaikuttaa tilannekuvan muodostamiseen. Liikenne- ja viestintävirasto voi pyytää ilmoittajalta lisätietoja ilmoitetusta tapahtumasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n nojalla salassa pidettäviä. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto voi pitää salassa 1 momentissa tarkoitettua tietoa koskevan seikan, jos tiedon antaminen siitä vaarantaisi tietojen saannin tulevaisuudessa.

Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoitettavista tapahtumista sekä niiden ilmoittamisesta.

173 §

Toimenpiteet häiriötilanteissa

Jos raideliikenteessä esiintyy teknisistä ongelmista tai onnettomuudesta johtuvia häiriöitä, rataverkon haltijan on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet tilanteen palauttamiseksi ennalleen.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa ja jos se on rataverkon käytön tilapäisesti estävän häiriön vuoksi välttämätöntä, reitit, joihin on myönnetty käyttöoikeus, voidaan ilman varoitusta poistaa käytöstä järjestelmän korjaamiseen tarvittavaksi ajaksi. Rataverkon haltija voi vaatia rautatieliikenteen harjoittajia antamaan sen käyttöön resurssit, joita se pitää tarpeellisena tilanteen palauttamiseksi ennalleen mahdollisimman nopeasti. Rautatieliikenteen harjoittajilla on oikeus periä kohtuullinen korvaus resurssiensa käytöstä.

Sääntelyelin valvoo sitä, että häiriötilanteissa rautatieyrityksiä kohdellaan tasapuolisesti. Sääntelyelin valvoo myös sitä, että rautatieyritykset noudattavat rataverkon haltijan tämän pykälän 2 momentissa säädettyjä resursseja koskevia vaatimuksia.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

23 luku

Seuraamukset

174 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) harjoittaa rautatieliikennettä ilman 18 §:ssä tarkoitettua turvallisuustodistusta,
- 2) toimii rataverkon haltijana 4, 5 tai 21 luvussa säädettyjen edellytysten puuttuessa,
- 3) toimii kaluston kunnossapidosta vastaavana yksikkönä 13 luvussa säädettyjen edellytysten puuttuessa,
- 4) käyttää ratakapasiteettia 17 luvun säännösten vastaisesti,
- 5) liikkuu tai oleskelee asiattomasti rataverkolla, ratapiha-alueella, rautatiesillalla tai rautatie-tunnelissa, joka ei ole yleisön käytettävissä,
- 6) liikkuu tai oleskelee asiattomasti metrorataverkolla, metron ratapiha-alueella, metrosillalla taikka metrotunnelissa, joka ei ole yleisön käytettävissä, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *raideliikennelainsäädännön* rikkomisesta sakkoon.

175 §

Rangaistus huumaavan aineen käyttämisestä rautatieliikenteessä

Rautatieliikenteen kuljettaja tai muuta rautatieturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavaa tehtävää suorittava henkilö, joka hoitaa tehtävänsä, vaikka hänen verensä alkoholipitoisuus on alkoholin nauttimisesta kohonnut tai hän on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta niin, että sitä on hänen elimistössään havaittava määrä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, huumaavan aineen käyttämisestä rautatieliikenteessä sakkoon.

176 §

Rangaistus rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusvaatimusten rikkomisesta

Joka tahallaan 8, 9, 10, 11 **tai** 14 luvun säännösten vastaisesti ottaa käyttöön yhteentoimivuuden osatekijän tai osajärjestelmän tai käyttää sitä, saattaa sen markkinoille, pitää kaupan, myy tai muuten luovuttaa sen, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen eikä siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusvaatimusten rikkomisesta sakkoon.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

177 §

Toimenpiteistä luopuminen

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla, teettämishallalla tai keskeyttämishallalla tehostettua velvoitetta tai kieltoa, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos teko on vähäinen eikä siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

178 §

Huomautus ja varoitus

Liikenne- ja viestintävirasto ja sääntelyelin voivat antaa rautatieliikenteen harjoittajalle, rataverkon haltijalle, 159 §:ssä tarkoitetulle toiminnanharjoittajalle tai muulle tässä laissa tarkoitetulle toiminnanharjoittajalle huomautuksen tai varoituksen, jos se toimii tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti. Varoitus voidaan antaa, jos huomautusta ei asiasta ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen voida pitää riittävänä.

Huomautus voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti. Varoitus annetaan kirjallisesti.

179 §

Liikenne- ja viestintäviraston ja sääntelyelimen oikeus tehostekeinoihin

Liikenne- ja viestintävirasto voi määrätä rautatieliikenteen harjoittajan, rataverkon haltijan, 159 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan tai muun tässä laissa tarkoitetun toiminnanharjoittajan korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä sekä asettaa tälle velvoitteita taikka kieltää toimenpiteen, jos asianomainen toimii huomautuksesta tai varoituksesta huolimatta tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti. Tehosteeksi Liikenne- ja viestintävirasto voi asettaa uhkasakon tai uhan, että **toiminta** keskeytetään osaksi tai kokonaan taikka että tekemättä jätetty toimenpide teetetään asianomaisen kustannuksella.

Sääntelyelin voi asettaa pyyntöihinsä vastaamisen sekä päätöstensä noudattamisen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että toiminta keskeytetään osaksi tai kokonaan taikka että tekemättä jätetty toimenpide teetetään asianomaisen kustannuksella.

Uhkasakosta, teettämishallasta ja keskeyttämishallasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

180 §

Toimenpiteeseen tai tapahtumaan puuttuminen

Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus keskeyttää raideliikennettä uhkaava tai siihen vaikuttava toimenpide tai muu tapahtuma, jos on perusteltua syytä olettaa, että raideliikennejärjestelmän turvallisuus tai ihmisten henki tai terveys on uhattuna. Samoin perustein Liikenne- ja viestintävirasto tai sääntelyelin voivat keskeyttää huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttavan toimenpiteen tai tapahtuman tai muun sellaisen toiminnan, joka aiheuttaa haittaa raide liikennemarkkinoiden toiminnalle.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

24 luku

Erinäiset säännökset

181 §

Suomen ja Ruotsin viranomaisten yhteistyö rajaliikenteen järjestelyissä

Liikenne- ja viestintävirasto voi sopia Ruotsin kansallisen turvallisuusviranomaisen kanssa niistä käytännön teknisistä ja hallinnollisista järjestelyistä, joita tarvitaan Tornion ja Haaparannan rautatieraja-asemien välisen rautatieyhdyshäikenteen sujuvuuden ja turvallisen liikennöinnin turvaamiseksi.

182 §

Vakuuttamisvelvollisuus

Rautatieliikenteen harjoittajalla on oltava voimassa oleva riittävä vastuuvakuutus tai muu sitä vastaava järjestely kalustoyksikön käyttämisestä rataverkolla toiselle aiheutuneen sellaisen vahingon varalle, josta se on lain tai sopimuksen perusteella vastuussa. Vakuutuksen tai muun sitä vastaavan järjestelyn riittävyttä arvioitaessa on otettava huomioon harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus sekä toiminnasta aiheutuvat riskit. Vakuutuksen on oltava voimassa koko sinä aikana, jolloin toimintaa harjoitetaan.

183 §

Vahinkojen korvaaminen

Raideliikennejärjestelmässä aiheutuneiden henkilö- ja esinevahinkojen korvaamisesta säädetään raideliikennevastuulaissa (113/1999).

184 §

Lain suhde kilpailulainsäädäntöön

Jos sääntelyelimen käsiteltävänä oleva asia koskee menettelyä, joka saattaa rikkoa kilpailulain (948/2011) kilpailunrajoituksia koskevia säännöksiä, sääntelyelin voi siirtää asian kilpailunrajoituksia koskevilta osin käsiteltäväksi mainitun lain mukaisesti.

Rautatiemarkkinoilla ilmeneviä kilpailunrajoituksia ja niiden vahingollisia vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon tämän lain ja sen nojalla annetut säännökset ja määräykset.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

185 §

Rautatieyrityksen liiketoimintasuunnitelma ja kirjanpito

Rautatieyrityksen on laadittava liiketoimintasuunnitelma, joka sisältää investointi- ja rahoitusohjelmat. Liiketoimintasuunnitelmassa ja sen mukaisissa ohjelmissa on ilmoitettava keinot, joiden avulla rautatieyritys saavuttaa taloudellisen tasapainon sekä muut tekniset, kaupalliset ja varainhoidon tavoitteet.

Rautatieyrityksen on kirjanpidossaan noudatettava asiaa koskevaa EU-lainsäädäntöä ja kansallista lainsäädäntöä. Rautatieyrityksen tilinpidossa on esitettävä erilliset tuloslaskelmat ja taseet rautatieliikenteen harjoittamiseen liittyvästä liiketoiminnasta ja rataverkon hoitoon liittyvästä liiketoiminnasta. Lisäksi rautateiden tavarankuljetusten ja henkilöliikenteen tarjoamiseen liittyvästä liiketoiminnasta on esitettävä erilliset tuloslaskelmat ja taseet. Julkisina palveluina tarjottaviin rautateiden henkilöliikennepalveluihin maksettava julkinen rahoitus on kirjattava erikseen palvelusopimusasetuksen 7 artiklan mukaisesti asianmukaisille tileille, eikä sitä saa siirtää rautatieyrityksen muiden liikennepalvelujen tarjoamiseen liittyvään tai muuhun liiketoimintaan.

Rautatieyrityksen on toimitettava 2 momentissa tarkoitettut tuloslaskelmat ja taseet sekä niiden yhteenvedot sääntelyelimelle, joka valvoo sitä, että rautatieyritysten kirjanpidossa on noudatettu toimintojen kirjanpidollista eriyttämistä sekä sitä, että julkista tukea ei siirretä toisen liiketoiminnan tukemiseen eikä jonkin toiminnan tuloilla ole katettu muun liiketoiminnan kuluja. Jos sääntelyelin katsoo, että se ei voi riittävällä tavalla valvoa rautatieyrityksen kirjanpitoa ja 2 momentissa tarkoitettua kirjanpidollista eriyttämistä, rautatieyrityksen on toteutettava sääntelyelimen edellyttämät muutokset toimintojen eriyttämisessä ja niiden kirjanpidossa.

186 §

Paikantamisvelvollisuus raideliikenteenteessä

Rautatieliikenteen toimiluvan haltijan tai sen edustajan sekä kaupunkiraideliikenteen harjoittajan on huolehdittava siitä, että liikennevälineen sijaintitieto on niiden saatavissa liikennevälineen ollessa palveluntarjontaan liittyvässä ajossa. Paikantamisen on perustuttava satelliittipaikantamiseen tai muuhun yhtä luotettavaan menetelmään.

Toimiluvan haltija ja sen edustaja tai kaupunkiraideliikenteen harjoittaja saavat käsitellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja liikenteen turvallisuutta ja sujuvuutta varten sekä liikennejärjestelmän suunnittelua ja kehittämistä varten. Velvollisuudesta luovuttaa tietoja säädetään erikseen. Liikennevälinettä paikannettaessa on huomioitava muun lainsäädännön asettamat vaatimukset.

Tietoja on käsiteltävä reaaliaikaisesti eikä niitä saa säilyttää pidempään kuin tiedon kerääminen ja luovuttaminen vaativat.

187 §

Oikaisuvaatimusmenettely

Liikenne- ja viestintäviraston 21—23, 26—28, 36, 41, 52, 55—58, 63—64, 66—68, 70, 74—80, 82, 85, 154, 156 ja 164 §:n mukaiseen päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

säädetään. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä ja joka tapauksessa kahdessa kuukaudessa oikaisuvaatimuksen vastaanottamisesta.

Jos oikaisuvaatimus koskee 70 §:n mukaista päätöstä, Liikenne- ja viestintäviraston on keskeytettävä peruuttamis päätös väliaikaisesti. Liikenne- ja viestintäviraston on käsiteltävä 70 §:n mukaista päätöstä koskeva oikaisuvaatimus kuukauden kuluessa oikaisuvaatimuksen vastaanottamisesta.

188 §

Muutoksenhaku

Liikenne- ja viestintäviraston 187 §:ssä tarkoitetusta oikaisuvaatimuksesta antamaan päätöseen sekä muuhun **viraston** tämän lain nojalla **tekemään** päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä. Jos valitus koskee 187 §:n 2 momentissa tarkoitettua oikaisuvaatimuksesta annettua päätöstä, valitusaika on kaksi kuukautta oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksiannosta.

Hallinto-oikeuden päätökseen turvallisuustodistuksen tai turvallisuusluvan peruuttamista, osajärjestelmän käyttöönottoluvan peruuttamista, osajärjestelmän valmistamista, rakentamista, parantamista tai uudistamista koskevan suunnitelman hylkäämistä, kalustoyksikön markkinoille saattamisluvan ja käyttöönottoluvan peruuttamista, kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointin peruuttamista, ilmoitetun laitoksen tai riippumattomasta turvallisuusarviointista vastaavan laitoksen nimeämisen peruuttamista, ratakapasiteetin peruuttamista, 179 §:ssä tarkoitettua määräystä, velvoitetta tai kieltoa sekä 180 §:ssä tarkoitettua toimenpiteeseen tai tapahtumaan puuttumista koskevassa asiassa saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Jos 21, 26, 53, 55, 63, 79 tai 151 §:ssä tarkoitettua asiaa ei ole ratkaistu säädetyssä määräajassa, hakija voi tehdä valituksen. Valituksen katsotaan kohdistuvan hakemuksen hylkäävään päätökseen. Valituksen voi tehdä, kunnes hakemukseen on annettu päätös. Liikenne- ja viestintäviraston ja sääntelyelimen on ilmoitettava päätöksen antamisesta valitusviranomaiselle. Valituksen tekemiseen ja käsittelyyn sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia.

Sääntelyelimen oikaisuvaatimuksesta 151 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Sääntelyelimen 152 §:n nojalla erimielisyysasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tämän lain nojalla tehtyä päätöstä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta, jos päätöksessä niin määrätään ja jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Turvallisuustodistuksen haltijalla, jonka todistusta Liikenne- ja viestintävirasto on rajoittanut tai jonka todistuksen Liikenne- ja viestintävirasto on peruuttanut, on oikeus hakea muutosta rautatieturvallisuusdirektiivin 10 artiklan 12 kohdan mukaisesti.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

189 §

Viranomaisten tiedonsaantioikeus

Rautatieliikenteen harjoittajan tai rataverkon haltijan on **liikesalaisuuden** estämättä luovutettava Liikenne- ja viestintävirastolle maksutta ne tiedot, joita virasto tarvitsee tässä laissa tarkoitettujen lupien ja todistusten myöntämistä varten, 2 luvussa tarkoitettua valvontaa varten sekä hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja rekisteröintitehtäviä.

Rautatieliikenteen harjoittajan tai rataverkon haltijan on **liikesalaisuuden** estämättä luovutettava sääntelyelimelle ne tiedot, joita se tarvitsee 18 luvussa tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten.

Rautatieliikenteen harjoittajan on **liikesalaisuuden** estämättä luovutettava Väylävirastolle ne tiedot, joita Väylävirasto tarvitsee 139 §:ssä tarkoitettun ratamaksun määrittämistä varten.

Rautatieliikenteen harjoittajan ja yksityisraiteen haltijan on **liikesalaisuuden** estämättä luovutettava Liikenne- ja viestintävirastolle ne tiedot, joita virasto tarvitsee tilastointia ja tutkimusta varten.

190 §

Yksityisraiteen haltijalle toimitettavat tiedot ratamaksun perintää varten

Rautatieliikenteen harjoittajan on luovutettava yksityisraiteen haltijalle pyynnöstä 139 §:ssä tarkoitettun ratamaksun perimistä varten tarvittavat tiedot.

191 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan ~~1~~ päivänä ~~tammikuuta~~ 2019.

Tämän lain 2—4 ja 6—13 luvut tulevat kuitenkin voimaan vasta ~~16~~ päivänä ~~kesä~~kuuta 2019, lukuun ottamatta 7 §:ää, joka tulee voimaan jo ~~1~~ päivänä ~~tammikuuta~~ 2019.

Tällä lailla kumotaan rautatielaki (304/2011) ja kaupunkiraideliikenteestä annettu laki (1412/2015).

192 §

Siirtymäsäännökset

Rautatielain 3, 6, 7, 8, 9, 10 ja 12 luvut ovat voimassa ~~16~~ päivään ~~kesä~~kuuta 2019-saakka, kunnes tämän lain 2—4 ja 6—13 luvut tulevat voimaan.

Rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista annettu valtioneuvoston asetus (1489/2015) jää edelleen voimaan, kunnes toisin säädetään.

Rautatielain 7 §:n nojalla myönnetyt turvallisuustodistukset ja 17 §:n nojalla myönnetyt turvallisuusluvut ovat sellaisinaan voimassa sen ajan, joksi ne on myönnetty, jollei turvallisuustodistusta tai turvallisuuslupaa tämän lain 20, 21, 25 tai 26 §:n nojalla ole muutettava tai peruutettava.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

Rautatielain 44 §:n nojalla myönnetty rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvat, 47 §:n nojalla myönnetty rakentamisaikaiset osajärjestelmän käyttöluvut, 47 a §:n nojalla myönnetty koeajoluvat kalustoyksikköön kuuluvien osajärjestelmien testausta varten, 48 a §:n nojalla kalustoyksikköön kuuluvan osajärjestelmän käyttöönottoluvat, 51, 52 a ja 52 b §:ien nojalla myönnetty kalustoyksikön käyttöönottoluvat, 53 §:n nojalla myönnetty kalustoyksikkötyyppien hyväksynnät sekä 54—56 §:n nojalla myönnetty kalustoyksikköjä koskevat täydentävät käyttöönottoluvat ovat sellaisinaan voimassa sen ajan, joksi ne on myönnetty.

Rautatielain 57 §:n nojalla Venäjän federaatiosta saapuville suorassa kansainvälisessä rautatieliikenteessä käytettäville kalustoyksiköille myönnetty käyttöönottoluvat ovat sellaisinaan voimassa sen ajan, joksi ne on myönnetty.

Rautatielain 59 §:n nojalla myönnetty tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sertifiointit ovat voimassa sen ajan, joksi ne on myönnetty.

Rautatielain 60 §:n nojalla myönnetty poikkeukset kolmannen maan kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön määrittelylle ja sertifiointille ovat sellaisinaan voimassa sen ajan, joksi ne on myönnetty.

Rautatielain 61 §:n nojalla myönnetty ilmoitetun laitoksen nimeämiset ovat voimassa 16 päivään kesäkuuta 2020 saakka.

Rautatielain 66 §:n nojalla riippumattomasta turvallisuusarviointista vastaavan laitoksen nimeämiset ovat voimassa sen ajan, joksi ne on myönnetty.

Rautatielain nojalla annetut Liikenteen turvallisuusviraston antamat määräykset jäävät voimaan, kunnes toisin määrätään.

Yksityisraiteen haltijan, jolla on turvallisuuslupa ja joka haluaa siirtyä luvun 5 mukaiseen ilmoitusmenettelyyn, tulee ilmoittaa toiminnastaan 5 luvun mukaisesti Liikenne- ja viestintävirastolle viimeistään kuusi kuukautta ennen voimassa olevan turvallisuusluvan voimassa olon päättymistä.

Yksityisraiteen haltijalla, jolla ei ole turvallisuuslupaa, on tehtävä tämän lain 5 luvun mukainen ilmoitus toiminnastaan Liikenne- ja viestintävirastolle 31 päivään joulukuuta 2019 mennessä.

Rautatieyrityksen, joka vastaa myös rataverkon hallinnasta, on järjestettävä rataverkkonsa hallinta tämän lain 104—107, 109 sekä 111 §:n edellyttämällä tavalla viimeistään 1 päivästä heinäkuuta 2019 alkaen.

Kaupunkiraideliikenteestä annetun lain 5 §:n nojalla tehty ilmoitus kaupunkiraideliikenteen rataverkon haltijuudesta on sellaisenaan riittävä, kunnes ilmoitusta tämän lain mukaisesti tulee muuttaa.

Kaupunkiraideliikenteestä annetun lain nojalla annetut Liikenteen turvallisuusviraston antamat määräykset jäävät voimaan, kunnes toisin säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) II osan 5 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 301/2018, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi sekä II osan 6 luvun 8 §:ään ~~uusi 2 momentti~~, sellaisena kuin se on laissa 301/2018, **uusi 2 momentti**, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi seuraavasti:

II OSA

LIIKENNEMARKKINAT

5 luku

Rautatieliikenteen markkinat

6 §

Varautuminen poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin

Henkilöliikennettä harjoittavan rautatieyrityksen on laadittava **valmiussuunnitelma**, jotta se voi tarjota matkustajille rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1371/2007 18 artiklassa tarkoitetun kaltaista apua, jos liikennepalveluissa ilmenee vakava häiriö. Rautatieyrityksen on otettava suunnitelman valmistelussa huomioon rautatiejärjestelmän eri toimijoiden näkemykset.

Valiokunnan mietintö LiVM 29/2018 vp

6 luku

Kaupunkiraideliikenteen harjoittaminen

8 §

Varautuminen poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin

Kaupunkiraideliikenteen harjoittajan on laadittava valmiussuunnitelma, jonka laadinnassa sen on otettava huomioon kaupunkiraideliikenteen erityispiirteet ja toimijoiden näkemykset.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

~~Lain III osan 3 luvun 1 §:n 4 momentti tulee voimaan kuitenkin 25 päivänä joulukuuta 2023.~~

Helsingissä 29.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Markku Pakkanen kesk
jäsen Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula